

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Renesanční náhrobníky v Kouřimi a na Kouřimsku

Bakalářská práce

2022

Klára Dorothea Uličná

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Klára Dorothea Uličná**
Osobní číslo: **H19140**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obory: **Ochrana hmotných památek (dvouoborové)**
Historie (dvouoborové)
Téma práce: **Figurální renesanční náhrobníky v Kouřimi a na Kouřimsku**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Předmětem bakalářské práce bude základní umělecko-historický průzkum kamenných náhrobníků na Kouřimsku a vybraných lokalitách bývalého Kouřimského kraje. Základem práce bude rozbor, inventarizace a katalogizace souboru renesančních náhrobníků při kostele sv. Štěpána a sv. Trojice v Kouřimi. Přehled náhrobníků v dalších lokalitách bude sloužit především komparaci. Katalog náhrobníků bude obsahovat podrobný popis, určení použitého kamene, epigrafický přepis a rozbor textů na náhrobcích, umělecko-historický rozbor i s ohledem na dějiny odívání a také vlastní měřičskou, kresebnou a fotografickou dokumentaci. Úvodní kapitoly budou obsahovat přehled dějin sakrálních staveb a pohřebních míst v Kouřimi, obecnější text o dějinách a způsobech pohřbívání ve středověku a raném novověku. Závěrečné kapitoly budou věnovány komparativní analýze získaných poznatků, především srovnání kouřimského souboru se situací v širším regionu a na obecné úrovni také v Praze. Pozornost bude věnována i otázce použití a regionality použitého druhu kamene, především červeného slivenec-kého mramoru. Jedna z kapitol bude věnována památkovým aspektům ochrany a vhodné péče o tento typ sepulkrálních památek.

Rozsah pracovní zprávy: **50**
Rozsah grafických prací: **30**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ARIÈS, Philippe. Dějiny smrti. Přeložil Danuše NAVRÁTILOVÁ. Praha: Argo, 2020. Každodenní život. ISBN 978-80-257-3251-9.
- CHLÍBEC, Jan, ROHÁČEK, Jiří, Sepulkrální skulptura jagellonského období v Čechách, Epigraphica & Sepulcralia – Monographica 1, Praha 2011.
- DVOŘÁK, František. Kolínsko a Kouřimsko: obraz poměrů přírodních, života obyvatelstva i paměti časů minulých. V Kolíně: Učitelstvo školního okresu kolínského, 1936, 168 s
- DVOŘÁK, Max. Katechismus památkové péče. 2. vyd. Přeložil Jaroslav PETRŮ. Praha: Národní památkový ústav, 2004. ISBN 80-86234-55-X.
- JAKUBEC, Ondřej. Renesanční epitafy v českých zemích a jejich „konfesionalita“. In: ROHÁČEK 2011, 163-193
- JAKUBEC Ondřej. Renesanční epitaf v průsečíku historických disciplín a jeho vypovídací možnosti. In: Český časopis historický, číslo 1, 111/2013, Praha: Academia 2013, s.66 –100.
- JAKUBEC, Ondřej. Kde jest, ó smrti, osten tvůj?: renesanční epitafy v kultuře umírání a vzpomínání raného novověku. Praha 2015
- KOŘÁN Ivo, Renesanční sochařství v Čechách a na Moravě. In: Dvorský, J. (ed.): Dějiny českého výtvarného umění. II. Od renesance k baroku. II/1. Praha 1989, s. 117-135.
- KRÁL Pavel. Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku. Vyd. 1. České Budějovice: Historický ústav Jihočeské univerzity, 2004. 319 s. ISBN 80-7040-697-6.
- KRÁL, P. (2007). Kniha o dobrém umírání v českém prostředí ve druhé polovině 16. a první půli 17. století. V M. HOLÝ, & J. MIKULEC, Církev a smrt. Institucionalizace smrti v raném novověku (stránky 7-20). Praha: Historický ústav
- KURKA Josef, Archidiakonáty kouřimský, boleslavský, hradecký a diecéze litomyšlská, Praha 1914.
- MÁDL, Karel B. Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století: Politický okres Kolínský. Praha: Archeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1897.
- MARKUS Antonín – PILNÁČEK Josef. Znamení a znaky nešlechticů. Zvláštní otisk z Časopisu Rodopisné společnosti československé v Praze, roč. V., 1933.
- PETRÁŇ, Josef. Dějiny hmotné kultury. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 1997. ISBN 80-7184-086-6.
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I-IV*. Praha: Academia, 1977-1982
- PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Českobrodském. V Praze: nákladem Archeologické kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1907, 227 s. Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století.
- PODLAHA, Antonín. Posvátná místa království Českého. Praha, 1910. Dědictví Svatojanské
- RIŠLINK, Vladimír. Památky Kouřimska. Kouřim: Vladimír Rišlink, 2010. ISBN 978-80-260-2466-8.
- ROHÁČEK, Jiří. Epigrafika v památkové péči. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2007, 102 s. ISBN 978-80-87104-11-8.
- RYBAŘÍK, Václav. Ušlechtilé stavební a sochařské kameny České republiky. 1. vyd. Hořice v Podkrkonoší: Nadace Střední průmyslové školy kamenické a sochařské, 1994, 218 s. ISBN 80-900041-5-6.
- RYBAŘÍK, Václav. Pražští skalníci, kameníci a sochaři. Dvacet pět kapitol z historie pražského lomařství, kamenictví a sochařství. 1. vyd. Praha: Česká geologická služba, 2017, 173 s. ISBN 978-80-7075-919-6.
- ŠOLLE, Miloš. *Kouřim v průběhu věků*. Praha: Academia, 1981, 153 s. Památníky naší minulosti.
- ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné orgán Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze, č. 4, 1854. ISSN 1801-5786

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Bohdan Šeda
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. března 2021

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. března 2022

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Bohdana Šedy a s použitím literárních zdrojů uvedených v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Kouřimi dne 15. 6. 2022

Klára Dorothea Uličná

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Bohdanu Šedovi za odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi v průběhu psaní bakalářské práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Vladimíru Rišlinkovi a Michalu Veverovi za čas a ochotu, kterou mi poskytli a Bc. Markétě Strnadové za pomoc při hledání chyb a nedokonalostí. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu a inspiraci.

Název práce

Renesanční náhrobníky v Kouřimi a na Kouřimsku

Anotace

Hlavním zájmem bakalářské práce je soubor renesančních náhrobníků města Kouřimi, na který se žádná předchozí práce souhrnně nezaměřovala. Práce se věnuje především katalogizaci souboru, závěrům z toho vyplývajícím a komparaci s dalšími soubory renesančních náhrobníků z blízkých královských měst.

Klíčová slova: figurální, heraldické, náhrobníky, renesance, 16. století, 17. století, Kouřim, Kouřimsko, kostel svatého Štěpána, kostel Nejsvětější Trojice

Title

Renaissance tombstones in Kouřim and in the Kouřim region

Annotation

This bachelor's thesis is dedicated to a set of renaissance tombstones of Kouřim, which haven't been the focus of no previous work. The main focus of the thesis is cataloging the set, the conclusions drawn from it and comparison with other sets of renaissance tombstones from nearby royal cities.

Keywords: figural, heraldic, tombstones, renaissance, 16th century, 17th century, Kouřim, Kouřim region, St. Stephen church, church of the Holy Trinity

Obsah

Úvod a cíl práce	9
Vymezení tématu	11
Přehled stavu bádání	12
Kouřim – stručná historie města	13
Způsoby pohřbívání ve středověku a raném novověku	15
Přehled dějin sakrálních staveb a pohřbívání v Kouřimi	16
Kostel svatého Klimenta	16
Kostel svatého Jiří	17
Kostel svatého Vojtěcha.....	17
Cisterciácké proboštství svatého Martina	18
Kostel svaté Máří Magdalény se špitálem.....	18
Kostel Nejsvětější Trojice	19
Kostel svatého Štěpána.....	19
Přesuny náhrobníků	21
Kouřim – katalog náhrobníků	23
1 - Kateřina Pirynová s dcerou Alžbětou (1600).....	26
2 – Náhrobník se lvem (datace neznámá)	33
3 – Manželka Jana Lána Srnovce z Varvažova (datace neznámá).....	38
4 - Jan Bakalář (datace neznámá).....	43
5 - Jiří Piryn (1614).....	49
6 - Kateřina Hrabalová (1582).....	54
7- Vdova Regina (datace neznámá)	59
8 – Jan Lán Srnovec z Varvažova (1598)	64
9 - synové a synovci Jiřího Piryna (okolo roku 1600)	71
10 – Jiří Diblík z Votína(datace neznámá).....	76
11 – Ludmila z Věčina (1572).....	80
12 - Anna Kožešnice (1602).....	87
13 - Jakub Polenta (161[?])	92
14 – Kristýna a mladší dívka (1585)	97
15 - Ludmila Polentová (1619)	102
16 – Dorota a Marta z rodu Chotků a Petr Mielner z Mülhausenu (1582)	107
17 – Náhrobek dvou dětí (datace neznámá).....	114
18 – Náhrobník syna Tobiáše Kožešníka (15[?]7).....	119
19 - Tobiáš Kožešník (1606).....	124

20 – Matěj Špičatý (1595).....	125
21 – Synové Jiřího Piryna (okolo roku 1600)	126
22 – Náhrobek ve zdi (datace neznámá)	127
Shrnutí.....	130
Typologie náhrobníků	130
Materiál	130
Typ písma.....	131
Jazyk nápisu	131
Pozice figury	132
Architektonická stafáž.....	132
Sociální status zemřelých	133
Pokus u určení původního umístění	133
Shrnutí katalogu v tabulce.....	135
Komparace	137
Český Brod – Kostel svatého Gotharda a kostel Nejsvětější Trojice.....	137
Praha – Kostel svatého Jindřicha a svaté Kunhuty	142
Památková péče o sepulkrální památky	145
Závěr	146
Resumé.....	147
Použitá literatura	148
Seznam obrazových příloh.....	151

Úvod a cíl práce

Renesanční náhrobník je typ sepulkrální památky, se kterým se setkáváme poměrně často. Různě rozsáhlé soubory se nachází ve většině gotických či renesančních kostelů. Zájem o výše uvedený typ památek v poslední době stoupá, nicméně stále ještě neexistuje jeho sjednocená databáze. Ve městech, v nichž se soubory náhrobníků nacházejí, se zpravidla nevyskytují soupisy věnující se těmto památkám. V odborných publikacích jsou náhrobníky zmiňovány jen zběžně, případně jim pozornost není věnována vůbec. Soubor renesančních náhrobníků v Kouřimi není výjimkou. V literatuře byl zatím zmiňován jen okrajově a doposud nebyl vytvořen jeho ucelený a systematický soupis.

Soupisy náhrobníků jsou důležité také z hlediska zachování těchto památek. Velmi často jsou náhrobníky uloženy ve vnějším zdivu kostelů, kde jsou vystavovány neustále se měnícím povětrnostním podmínkám. Některé náhrobníky uložené tímto způsobem sto let, necelou čtvrtinu své existence, jsou již nečitelné a nenávratně poškozené. Očekávání, že budou náhrobníky vyjmuty a umístěny do správných podmínek, by se dalo nazvat idealistickým, až naivním. Ovšem soupis a katalogizace náhrobních souborů může být užitečná pro zachování podoby náhrobníku a informace, kterou objekt nesl. Užitečné by bylo také zvýšení zájmu o tento typ památek a jejich památkovou péči.

Práce je rozdělena do několika kapitol, v první části je uvedeno téma Kouřimi, sakrálních staveb v Kouřimi a okolí a kouřimského souboru náhrobníků. Druhou částí je katalog náhrobníků. V třetí části jsou vyhodnoceny závěry vyplývající z katalogu. Čtvrtá část je katalog porovnán se dvěma dalšími soubory náhrobníků. Soubory využité pro komparaci jsou: soubor renesančních náhrobníků města Českého Brodu při kostele svatého Gotharda a kostela Nejsvětější Trojice a soubor renesančních náhrobníků při kostele svatého Jindřicha a svaté Kunhuty na Novém Městě Pražském.

Hlavním zdrojem informací práce jsou samotné náhrobníky a terénní výzkum zahrnující vlastní fotografickou a měřičskou dokumentaci, epigrafický přepis, uměleckohistorický rozbor, určení použitého kamene a podrobný popis. Druhotným zdrojem informací je částečný soupis náhrobníků v Zápově *Památkách archaeologických a místopisných* a několik dalších publikací, ve kterých jsou náhrobníky zmíněny.

Předložená bakalářská práce si klade za cíl sestavit ucelený a jednotný katalog renesančních náhrobníků města Kouřim. Následně bude katalog vyhodnocen a porovnán se soubory náhrobníků z Prahy a z nedalekého Českého Brodu, který byl spolu s Kouřimí jedním z významných center Kouřimského kraje. Soubory budou porovnány na základě velikosti, poměru využitých materiálů, typologie náhrobníků. U několika příkladů bude provedena

komparace s konkrétními náhrobky kouřimského souboru. Také bude věnována pozornost spekulaci nad dílnami, odkud náhrobníky pochází. Jednalo se o dílnu poblíž Kouřimi? Nebo naopak poblíž Prahy? Byly náhrobníky z komparovaných měst vytvořeny ve stejné dílně?

Vymezení tématu

Tématem práce je soubor renesančních náhrobníků města Kouřimi, původním záměrem bylo vynechat náhrobníky, které nejsou figurální. Od tohoto plánu jsem ustoupila ve prospěch vytvoření kompletního katalogu renesančních náhrobníků města Kouřimi. Práce slouží jako základní uměleckohistorický průzkum souboru kamenných náhrobníků při kostele svatého Štěpána, v závěrečných kapitolách jsou shrnuty závěry vycházející z katalogu a porovnání s vybranými soubory náhrobníků z Českého Brodu a Prahy. Pozornost je také věnována historii sakrálních staveb a pohřbívání v Kouřimi, a také památkové péči o sepulkrální památky.

Přehled stavu bádání

Kouřimský soubor náhrobníků byl zatím zmíněn jen v několika publikacích, přičemž v žádné nebyl hlavním předmětem zájmu. První zmínka pochází z periodika *Památky archaeologické a místopisné* z roku 1854, kapitolu o Kouřimi napsal Karel Vladislav Zap. V kapitole je soupis třinácti náhrobníků, přičemž v kouřimském souboru je celkem dvacet dva náhrobníků, počítáme-li i již zaniklé. Významným přínosem Zapova soupisu jsou přepisy nápisů, které jsou v současné době už často nečitelné. Zapsány jsou také tři náhrobky, které se již nedochovaly, a díky Zapovu soupisu je možné vyvodit, o jaké typy náhrobníků se jednalo či jaké písmo na nich bylo využito.

Další publikace, která zběžně náhrobníky zmiňuje jsou *Umělecké památky Čech* od Emanuela Pocha, napsané roku 1987. Ovšem Poche o náhrobních kamenech píše pouze souhrnně bez zaměření na jednotlivá díla. Zajímavou a přínosnou informací knihy je poznámka o umístění náhrobníku Petra Milnera z Mülhausenu v roce 1987. Otázku náhrobníku Petra Milnera z Mülhausenu řeší také kniha Petra Hoška *Cesta ke kořenům: odkaz šlechtického rodu Milnerů z Mülhausenu a jeho nositelé*. Hošek ve své knize objasnil, že náhrobní kámen patří dcerám Kašpara Chotka z Chotkova a jejich dědečkovi z matčiny strany Petru Milnerovi z Mülhausenu.¹ Do té doby byl náhrobník v mnohé literatuře mylně považován za dva na sobě položené, přestože již Josef Ledr v knize *Hrabata Chotkové z Chotkova a Vojnána* o příbuzenském vztahu zesnulých hovořil.

Současný historik Vladimír Rišlink ve svých knihách *Památky Kouřimska* a *Kouřim: průvodce po kouřimských památkách* náhrobníky zmiňuje, ale též se nevěnuje všem, spíše vyzdvihuje ty, které vynikají kvalitou.

Souhrnná práce, která by se věnovala všem renesančním náhrobníkům při kostele svatého Štěpána a při kostele Nejsvětější Trojice, zatím vytvořena nebyla.

¹ HOŠEK, Pavel. *Cesta ke kořenům: odkaz šlechtického rodu Milnerů z Milhausenu a jeho nositelé*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. *Quaestiones quodlibetales*. ISBN 978-80-7325-226-7, s. 16

Kouřim – stručná historie města

První oblastí v blízkosti Kouřimi, která byla osídlena, je takzvaná Stará Kouřim, vyvýšenina nad současnou Kouřimí. Osídlení se zde vyskytovalo od čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem a na poměrně malém území se oblast osídlení minimálně měnila až do doby okolo roku 950 našeho letopočtu.² Podle pověsti bylo osídlení roku 936 vypáleno Boleslavem I. a osídlení se následně přesunulo na druhý břeh potoka místně nazývaného Kouřimka. V oblasti Libušina jezírka bylo nalezeno pohřebiště, kde byl mimo jiné i hrob *kouřimské kněžny* s cennými objekty, jako jsou náušnice s beránkem nebo zdobená kaptorga, oba nálezy jsou nyní uloženy v Národním muzeu.³

Oblast, do které se osídlení po roce 950 přesunulo, se nazývá Ostrožna svatého Jiří. Osídlení zde trvalo zhruba 300 let až do roku 1250, kdy se po souboji Děpolda III. a Přemysla Otakara I. přesunulo do tzv. *třetí Kouřimi*, tedy do oblasti, kde se město nachází dodnes.⁴ I po přesunu osídlení stále na vyvýšenině stály dva kostely, svatého Klimenta a svatého Jiří, které byly dlouho využívány a roku 1602 zachyceny na vedutě Jana Willenberga. V současné době už na jejich místě nic nestojí a přesná podoba je neznámá. Nejvýznamnější památkou, která se ze svatojiřské ostrožny dochovala, je románské sousoší kouřimských lvů. Sousoší bylo později umístěno v zahradě kouřimského děkanství, pravděpodobně pochází z kostela svatého Jiří.⁵

Středověké dějiny města Kouřim začínají zánikem Staré Kouřimi a o tři sta let později i jejího následníka, Ostrožny svatého Jiří. Osídlení se přesunulo do dnešní oblasti a první zmínka o městě Kouřimi pochází už z roku 1261. Dlouho bylo předpokládáno, že Kouřim byla založena Přemyslem Otakarem II., ovšem zmínka o proboštství svatého Martina z roku 1248 pokládá založení města do doby před počátkem vlády Přemysla Otakara II.. Okolo roku 1260 začala výstavba gotického chrámu a sláva města rostla.⁶

Roku 1421 dotáhli k městským branám husité, kouřimští otevřeli brány a město se stalo jedním z předních husitských měst.⁷

Kouřim dále rozkvétala a ke konci 16. století zde žilo více než dva tisíce osob, podobně je tomu v současnosti, a fungovalo zde šestnáct řemeslných cechů. Během třicetileté války se

² ŠOLLE, Miloš. Kouřim v průběhu věků. Praha: Academia, 1981. Památníky naší minulosti. s. 135

³ Tamtéž, s. 104

⁴ ŠOLLE, Miloš. Po stopách přemyslovských Děpoliců: příspěvek ke genezi města Kouřimě. Praha: Vyšehrad, 2000. Historica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-343-4., s. 45

⁵ ŠOLLE, Miloš, Kouřim v průběhu věků, s. 109

⁶ LÍBAL, Dobroslav. Kouřim. Praha: Vyšehrad, 1943. Poklady národního umění v Čechách a na Moravě (Vyšehrad), s. 13

⁷ ZAP, Karel Vladislav, Česko-moravská kronika, V Praze: I.L. Kober, 1905 s. 892

Kouřim zapojila do stavovského povstání, za což byla později silně potrestána na majetku. Mezi lety 1631 a 1639 byla Kouřim několikrát vydrancována Sasy a Švédy.⁸

V průběhu 18. a 19. století byla Kouřim ve stínu ostatních měst v blízkém okolí, např. Českého Brodu a Kostelce nad Černými lesy. Definitivně byl úpadek završen roku 1868, kdy bylo Kouřimsko připojeno ke Kolínsku a Kouřim přestala být centrem okresu.⁹

⁸ RIŠLINK, Vladimír. *Památky Kouřimska*. [Kouřim]: Vladimír Rišlink, 2010. ISBN 978-80-260-2466-8, s. 9

⁹ Tamtéž, s. 11

Způsoby pohřbívání ve středověku a raném novověku

Ve vrcholném středověku a raném novověku už probíhaly pohřby výhradně na posvěcené půdě, na hřbitovech přiléhajících k farním kostelům. Vznikaly také nové hřbitovní kostely, u kterých byly nová místa uložení. Hřbitovy byly již ohrazeny nebo oploceny. Na hřbitovech byly hroby značeny jednoduchými náhrobky nebo kříži. Zpravidla byly orientovány v ose západ-východ, stejně jako jsou orientované kostely.¹⁰

Možné byly také pohřby přímo v kostelech do hrodek umístěných v podlaze kostela. Tento typ uložení zesnulého s sebou nese významnou symboliku zmrtvýchvstání. Čím blíže presbytáři bylo místo uložení, tím bylo významnější. Hrobky byly zpravidla kryty kamennými náhrobníky, ovšem náhrobníky mohly být také umístěny u stěny kostela nebo ve volném prostoru. Tento způsob umístění byl využíván hlavně z důvodu, že v podlaze již nebylo místo. Uložení v podlaze kostela si mohli dovolit jen bohatší a významnější měšťané a nobilitované osoby. Na rozdíl od pozdějších náhrobních kamenů a sepulkrálních soch například barokních byly na gotických a renesančních náhrobnících vyobrazeny pouze zesulé osoby, s výjimkou ukřižovaného Krista. Mezi další způsoby uložení zesnulých patří ukládání do rodinných hrodek, např. renesanční hrobka Bukůvků z Bukůvky, nebo do křížových chodeb klášterů.¹¹

¹⁰ KRÁLÍKOVÁ, Michaela. *Pohřební ritus 16. -18. století na Moravě a ve Slezsku s přihlédnutím k území střední Evropy* [online]. Brno, 2006 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/r9ptfu/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Josef Unger, CSc., s. 51

¹¹ CHLÍBEC, Jan. *Příspěvek k figurálnímu sepulkrálnímu sochařství jagellonské doby* In: *Epigraphica & sepulcralia I.*: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004 Praha: Artefactum, 2005. ISSN 2336-3363, s. 81

Přehled dějin sakrálních staveb a pohřbívání v Kouřimi

Město Kouřim a jeho blízké okolí, je centrem osídlení již tisíce let. Od konce prvního tisíciletí našeho letopočtu se o této oblasti dozvídáme skrze díla kronikářů. První osídlení, kde byla doložena křesťanská víra, je hradiště svatého Jiří, které se nachází východně od města Kouřim.¹² Na hradišti se nacházel kostel svatého Klimenta a kostel svatého Jiří.¹³ Po zániku hradiště se osídlení přesunula na současné území města Kouřim.¹⁴ V současné době v Kouřimi stojí jen gotický městský kostel svatého Štěpána a renesanční hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice. Je však pravděpodobné, že kostelů bylo ve městě více. Na vedutě Jana Willenberga z roku 1602 je kromě dvou výše zmiňovaných kostelů vyobrazen i kostel svaté Máří Magdalény se špitálem a ruiny kostela svatého Martina patřící k cisterciáckému probošství, které zaniklo roku 1421.¹⁵ Poslední stavba, kterou se kapitola bude zabývat, je kostel svatého Vojtěcha, který se nacházel na vyvýšenině zvané Svatovojtěšská ostrožna zhruba kilometr jihovýchodně od Kouřimi.¹⁶

Kostel svatého Klimenta

Na severní straně Svatojiřské ostrožny stál kostel svatého Klimenta, který zanikl někdy v průběhu 17. století.¹⁷ Nejstarší zmínka o kostelu pochází ze smlouvy mezi sedleckým klášteřem a kouřimským proboštvím z roku 1407.¹⁸ Roku 1659 na místě kostela stála stodola, není jasné, zda šlo o novou stavbu, nebo zda jen kostel změnil funkci, případně jestli byl přestavěn.¹⁹

Podlaha a Oehm předpokládali, že se jednalo o nejstarší kouřimskou sakrální stavbu, toto tvrzení nelze s jistotou doložit. Podoba kostela není jasná, kostel na vedutě Jana Willenberga nebyl vyobrazen, ale obecným předpokladem je, že se mohlo jednat o kostel centrálního typu.²⁰

V současné době se jedná o nezastavěnou plochu, celá oblast ostrožny svatého Jiří je památkově chráněna. Oblasti se říká na svatém Jiří, severnímu cípu také na Klimentě nebo na Klimentku.

¹² ŠOLLE, Miloš. Kouřim v průběhu věků. s. 110

¹³ Tamtéž, s. 110

¹⁴ Tamtéž, s. 130

¹⁵ PODLAHA, Antonín. Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. V Praze: Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1910. Kniha Dědictví Svatojanského, s. 70

¹⁶ ŠOLLE, Miloš. Kouřim v průběhu věků. s. 113

¹⁷ Tamtéž, s. 129

¹⁸ Tamtéž, s. 110

¹⁹ Tamtéž, s. 129

²⁰ Tamtéž, s. 110

Kostel svatého Jiří

Kostel svatého Jiří stával na vyvýšenině nad městem, která se nazývá ostrožna svatého Jiří nebo hradiště svatého Jiří. Tato oblast byla osídlena pravděpodobně od poloviny desátého století a osídlení zde zaniklo v polovině třináctého století. Svatojiřská ostrožna byla v době svého zániku sídlem přemyslovských Děpolticů.²¹

Archeologický výzkum dokládá, že na místě postupně stály dva kostely, předpokládá se, že oba měly stejné zasvěcení. Tento předpoklad zakládá Šolle na faktu, že starší základy kostela jsou respektovány částí hrobů v blízkosti kostela. Starší kostel byl jednodílnou stavbou tribunového typu s apsidou. Stěnové zdivo bylo lomového charakteru, nikoliv kvádrického, jak je u románských staveb zvykem. Dá se tedy předpokládat, že se jedná o stavbu předrománského typu. Stavba pravděpodobně zanikla nejpozději počátkem 13. století spolu se sídlem Děpolticů.²²

Součástí výbavy kostela bylo pravděpodobně románské sousoší tzv. kouřimských lvů, které bylo později umístěno do kostela svatého Štěpána a nyní je v lapidáriu Národního muzea. Jedná se o sousoší dvou románských lvů, na kterých pravděpodobně stál ještě jeden nejspíše mýtický, tvor, jak můžeme usuzovat podle drápů, které spočívají lvům na zádech. Sousoší je vytesáno z opuky a pravděpodobný původ je umístován do Itálie nebo jižní Francie. Šolle se domníval, že na lvech mohla spočívat kazatelna, křtitelnice nebo dokonce křeslo. Žádná z těchto tezí zatím nebyla potvrzena ani vyvrácena.

Druhý kostel svatého Jiří na místě vznikl pravděpodobně velmi brzy po zániku prvního kostela. Kostel měl společně s kostelem Nejsvětější Trojice sloužit jako hřbitovní kostel, ovšem na přelomu 18. a 19. století byl opuštěn a po roce 1830 byl rozebrán na stavební materiál.²³

Kostel svatého Vojtěcha

Zaniklý románský kostel svatého Vojtěcha stál na malé vyvýšenině zhruba kilometr jihovýchodně od Kouřimi nad mlýnem zvaným Bukačov. Na této lokalitě se již dříve pohřbívalo a archeolog Miloš Šolle, který zde prováděl výzkum v roce 1962 a další v letech 1978-1981, na tomto místě odkryl rozsáhlý hřbitov se 166 hroby. Datum založení kostela je neznámé, nicméně dochované prvky zdiva jsou datovány do 12. století, předpokládá se, že kostel vznikl již v 11. století spolu se sídlem malého feudála.²⁴

²¹ Tamtéž, s. 106

²² Tamtéž, s. 106

²³ ŠOLLE, Miloš. Po stopách přemyslovských Děpolticů, s. 51

²⁴ ŠOLLE, Miloš. Kouřim v průběhu věků, s. 113

Počátkem 20. století odkryl Ladislav Pič základy kostela, šlo o podlouhlý jednolodní kostel s apsidou pravděpodobně tribunového typu.²⁵ Některé fragmenty zdiva, které se zachovaly, byly zazděny do stěn nedalekého mlýna Bukačov. Jednalo se například o zdobené kladí, kalichovitou hlavici a patku.

Kostel byl udržován i po zániku osídlení. Jediné vyobrazení kostela je na vedutě Jana Willenberga z roku 1602. Další zmínka o kostelu pochází z roku 1677, kdy kostel získali mlynáři Bukačové.²⁶ Kostel byl zrušen během josefínských reforem roku 1790 a později byl zbořen.²⁷

Cisterciácké proboštství svatého Martina

První zmínka o cisterciáckém proboštství svatého Martina s kaplí svaté Anny pochází z roku 1248.²⁸ Předchází tak dokonce první známou zmínku o Kouřimi jako o městě, která pochází z roku 1261 a vyvrací tak domněnku, že bylo město Kouřim založeno Přemyslem Otakarem II.. Proboštství spadalo pod správu cisterciáckého kláštera v Sedleci. Rozsáhlá stavba byla situovaná v severozápadní straně města, kde sousedila s městskými hradbami.²⁹

Zánik kláštera pravděpodobně proběhl roku 1421, kdy do města Kouřim přišli husité a klášter byl vypálen. Stavba byla z velké části poškozena a přestala sloužit svému původnímu účelu, ale ještě několik staletí zde stály zbytky zdí a část kostela a kaple. Dokládá o tom například veduta Jana Willenberga z roku 1602, na které je jasně vidět štít kostela. Roku 1707 proběhla snaha o obnovu proboštství ze strany sedleckého kláštera, který se i přes špatný stav o stavbu stále zajímal. O opravu a následnou obnovu činnosti se zasazoval opat sedleckého kláštera Jindřich Snopek, nakonec ale ani tento pokus nevyšel.³⁰

Na císařském otisku stabilního katastru, jehož mapování proběhlo v Kouřimi roku 1841, už je parcela, na kterém stál klášter prázdná a bez známek zástavby. Na místě je dnes zahrada, které se říká *klášterka*. Od roku 1958 je klášterišťe památkově chráněno.³¹

Kostel svaté Máří Magdalény se špitálem

Za hradbami města, konkrétně za kolínskou branou, stál kostel svaté Máří Magdalény se špitálem. Kostel se špitálem je velmi nejasně vyobrazen na vedutě Jana Willenberga. Svou

²⁵ POCHE, Emanuel a kol., Umělecké památky Čech II., Praha: Academia, 1982, s. 121

²⁶ ŠOLLE, Miloš. Kouřim v průběhu věků, s. 114

²⁷ POCHE, Emanuel a kol., Umělecké památky Čech II., s. 121

²⁸ KOVÁŘ, FOLTÝN: Ke stavebním dějinám proboštství sv. Martina v Kouřimi v období rané gotiky. s.2

²⁹ Císařský otisk stabilního katastru, 1841, Národní archiv, online

³⁰ POCHE, Emanuel a kol., Umělecké památky Čech II., s. 121

³¹ Památkový katalog, Národní archiv, online: <https://pamatkovykatalog.cz/proboststvi-archeologicke-stopy-13299960>

funkci plnil až do roku 1735, kdy byl nahrazen městským špitálem.³² Kostel se špitálem zanikl v 19. století.³³

Pozice kostela byla velmi nevýhodná vzhledem k jeho blízkosti k vodnímu toku Výrovky, pomístně nazývané Kouřimka. V případě záplav byl špitál jednou z prvních zasažených staveb. O jedné ze záplav se píše roku 1594, při které kostel přišel o zvony.³⁴

Po zániku stavby byla na její původní místo navršena zemina a v současné době tam stojí čerpací stanice.

Kostel Nejsvětější Trojice

Kostel Nejsvětější Trojice je jednolodní hřbitovní kostel v renesančním stylu postavený roku 1591. Kostel byl jako mnohé další kouřimské památky zbaven cenných historických prvků během oprav, pod vedením Kamila Hilberta byla odstraněna sklípková klenba z oblasti presbytáře a byla změněna podoba vížky na hřebenu střechy. Kostel byl na přelomu 17. a 18. století a později v 19. století doplněn o vzácný barokní mobiliář, ze kterého se dochoval jen oltář z roku 1860 s obrazem Nejsvětější Trojice od Ludvíka Bernarda.³⁵

V současnosti kostel slouží jako smuteční síň s hřbitovem, který je využíván již od doby vzniku kostela. Nejstarší dochované náhrobky na hřbitově jsou dva dětské náhrobní kameny z konce 16. století.³⁶

Kostel svatého Štěpána

Raně gotická konstrukce byla započata roku 1261 na přímý popud krále Přemysla Otakara II., nejstaršími částmi objektu jsou presbytář, severní loď a krypta pod presbytářem.³⁷ Do roku 1270 byla dostavěna jižní loď, hlavní loď a západní průčelí. Do konce 13. století byly dostaveny obě věže a kostel byl zastřešen. Roku 1334 zasáhl kostel i město rozsáhlý požár, kostel byl roku 1370 opraven a doplněn o jižní kapli v současnosti fungující jako sakristie. V patnáctém století byl interiér doplněn malbami.³⁸

Na počátku 16. století proběhla pozdně gotická přestavba a v blízkosti kostela byla přestavěna původně gotická zvonice, která měla za úkol odlehčit přetíženým věžím kostela. Roku 1567 kostel opět zasáhl požár, ale opravy se kostel dočkal až roku 1581, kdy byl

³² RIŠLINK, Vladimír. Památky Kouřimska. s. 20

³³ POCHE, Emanuel a kol., Umělecké památky Čech II., s. 121

³⁴ PODLAHA, Antonín. Posvátná místa království Českého, s. 70

³⁵ Tamtéž, s. 48

³⁶ RIŠLINK, Vladimír. Památky Kouřimska. s. 51

³⁷ ŠOLLE, Miloš, Kouřim v průběhu věků, s. 148

³⁸ RIŠLINK, Vladimír a Josef KRČEK. Kouřimská kaple sv. Kateřiny a její andělský chór: Kouřim: Památky pro život, 2009. ISBN 978-80-254-6366-6, s. 14

renesančně vymalován a vybaven renesančním mobiliářem. Během třicetileté války byl kostel několikrát vyrabován švédskými i císařskými vojsky, načež po skončení války byl opakovaně zachvacován požáry. Nejničivější z nich byly roku 1659 a 1670. Po požáru roku 1670 se zřítily klenba nad hlavní lodí a horní patra obou věží. Zničeny byly gotický i renesanční mobiliář. Kostel byl opravován v barokním stylu, věže byly sníženy a zakryty střechou současné podoby. V průběhu 17. a 18. století byl kostel doplňován o barokní mobiliář.³⁹

Po zařazení chrámu svatého Štěpána do kolínského vikariátu upadla jeho pozice v církevní hierarchii. V té době do Kouřimi přešel kutnohorský rodák Antonín Ladislav Dlask na pozici děkana, který ve zpuštěném kostele uviděl jeho potenciál, a díky němu začaly přípravy na jeho obnovu. Obnova se konala v puristickém duchu mezi lety 1867–1877 pod vedením Josefa Schulze, hlavní projekt byl ovšem vypracován Josefem Mockerem.⁴⁰ Stavba byla zbavena omítky, aby bylo odkryto kamenné zdivo, barokní předsíň v západním průčelí byly přestavěny v gotickém stylu. Tyto úpravy vedly ke ztrátě mnohých původních architektonických prvků.

Poslední úpravy byly provedeny v letech 1903–1905 a 1908 pod vedením Karla Hilberta pseudo gotickým stylem, Hilbert se svým projektem snažil o záchranu statiky stavby, která byla předchozí regotizací velmi poničena.⁴¹

³⁹ RIŠLINK, Vladimír, *Památky Kouřimska*, s. 35

⁴⁰ CÍSAŘOVÁ, Jitka. Rané realizace Kamila Hilberta: Kostely sv. Štěpána v Kouřimi a sv. Petra a Pavla v Čáslavi. In: *Památky středních Čech*. Praha, 2013, ročník 27, č. 2. ISSN 0862-1586, s. 3

⁴¹ Tamtéž, s.3

Přesuny náhrobníků

Soubor náhrobních kamenů významných měšťanů a nobilitovaných osob byl původně umístěn v podlaze a ve stěnách kostela. Vyjmut byl pravděpodobně během barokních úprav kostela v průběhu 18. století. Náhrobníky byly následně nedbale umístěny na hřbitově přiléhajícím ke kostelu.⁴² Karel Vladislav Zap v *Památkách archaeologických a místopisných* popsal situaci uložení náhrobníků v roce 1854 takto: *...při zrušení hřbitova byly zachovalejší vybrány a pod kostelní zed' mezi pilíře jeden vedle druhého postaveny; aby pak svévole děti k nim přístupu neměla, ohraženo celé to místo plaňkovým plotem.*

V časopise *Světozor* byla roku 1868 vydána kresba Františka Chalupy, na které je vyobrazen kostel ještě s barokní úpravou štítu.⁴³ Na kresbě jsou u západní stěny jižní kaple opřené čtyři náhrobníky, vedle náhrobníků je opřen ještě nezřetelný předmět připomínající sochařské vyobrazení piety. Druhý náhrobník zleva je pravděpodobně náhrobník Ludmily (č. 11), zřetelně viditelný je obloukový výklenek, ve kterém stojí postava s dítětem v náručí. Čtvrtý z téže strany je náhrobník vdovy Reginy (č. 7), postava se sepjatými dlaněmi stojí v obloukovém výklenku, nad obloukem je jasně vidět nápisové pole. V popředí kresby jsou tři děti v dobovém kroji hrající si u náhrobníku, který je volně položen na zemi. Patrně se jedná o figurální náhrobník, jelikož je znatelné umístění hlavy a mírná prohlubeň v kameni kolem ní. Vlevo od něj v trávě leží dva kameny, pravděpodobně fragmenty náhrobníků, vzhledem ke kreslířově naznačení rovných stran úlomků. Rok, kdy byla kresba vytvořena, je neznámý, není proto jisté, jestli existovala dříve kresba nebo výše zmíněný komentář Zapa. Každopádně v době mezi kresbou a komentářem proběhlo přemístění náhrobníků vzhledem k tomu, že na kresbě není vyobrazen plot, o kterém mluví Zap.

Soubor byl vložen do vnějšího zdiva kostela při Hilbertově záchranné akci mezi lety 1903–1910, kdy byla odstraněna omítka a probíhala snaha o napravení chyb předchozí puristické úpravy.⁴⁴ Čtrnáct náhrobníků bylo vloženo do vnějšího zdiva kostela svatého Štěpána, dva byly umístěny do zděné konstrukce za kostelem. V této době byly pravděpodobně také uloženy dva dětské náhrobníky do kostela Nejsvětější Trojice. Není známo, jestli pochází z kostela svatého Štěpána, nebo Nejsvětější Trojice.

⁴² RIŠLINK, Vladimír, *Památky Kouřimska*, s. 33

⁴³ *Světozor: Obrázkový týdeník*. Praha: František Skrejšovský, 4.12.1868, 2(49). s. 459. ISSN 1805-0921

⁴⁴ CÍSAŘOVÁ, Jitka. *Rané realizace Kamila Hilberta*, *Památky středních Čech*, s.2

Poslední zmínka v literatuře, která dokládá přesuny náhrobníků, je v Uměleckých památkách Čech, kde Poche píše: *...za kostelem ve zvláštní edikule náhrobník Petra Mylnera z Mylhausenu kol r. 1600, nad ním a na zadní straně podstavce další dva náhrobníky.*⁴⁵ Zvláštní edikulí je myšlena zděná konstrukce, do které je zasazen náhrobník vdovy Reginy (č. 7), náhrobník Petra Milnera (č. 16) byl patrně opřen o zadní stranu této konstrukce. Náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu je často ve starší literatuře mylně považován za dva náhrobní kameny na sobě položené, což vysvětluje Pochovu poznámku o náhrobku umístěném nad ním. V současné době se náhrobek jako jediný nachází v interiéru kostela, v severozápadním rohu severní lodi. Náhrobník byl ke konci 21. století přenesen zpět do kostela na popud dosud žijících potomků Petra Milnera z Mülhausenu.

Obrázek 1 - Chrám děkanský v Kouřimi, pro časopis Světozor kreslil František Chalupa, rok 1868

⁴⁵ POCHE, Emanuel a kol., Umělecké památky Čech II., s. 121

Kouřim – katalog náhrobníků

V současné době je v Kouřimském souboru devatenáct náhrobníků. Z toho patnáct je vloženo do vnější zdi kostela svatého Štěpána, jeden je přiložen ke vnitřní zdi téhož, jeden stojí samostatně několik metrů za kostelem a dva jsou vloženy do vnější zdi hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice. Osmnáct náhrobníků spadá do období renesance v rozmezí od 1572 do 1619, jeden náhrobník vložený do stěny kostela je z 18. století, z období rokoka.⁴⁶ Tento pískovcový náhrobník, kterému se podle nepodložené legendy říká náhrobek kouřimského kata,⁴⁷ byl jako jediný z práce vynechán vzhledem k tomu, že nespadá do vybraného období.

V Zapově soupisu z roku 1854 je zmíněno třináct náhrobníků, z toho tři se již nedochovaly, jeden náhrobník byl mylně považován za dva na sobě položené. Poslední náhrobek, kterým se práce zabývá je druhotně využitý jako zdivo ve zdi kolem kostela, není vyloučeno, že se jedná o jeden nebo více zaniklých náhrobníků. Celkem práce hovoří o dvaceti dvou náhrobnících.

Obrázek 2 - Umístění náhrobníků na jižní straně kostela svatého Štěpána

⁴⁶ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim: průvodce po kulturních památkách*, s. 35

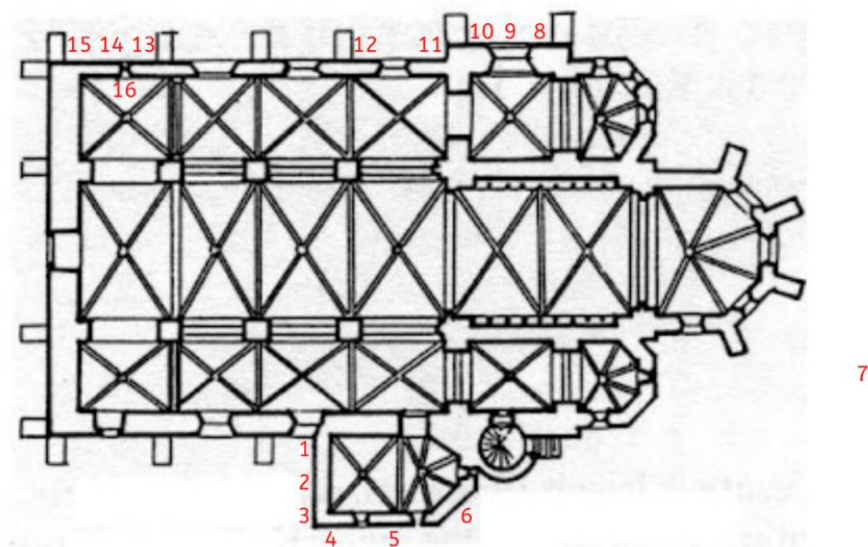
⁴⁷ Tamtéž, s. 35

Obrázek 3 - Umístění náhrobníků na východní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 4 - Umístění náhrobníků na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 5 - Umístění náhrobníků na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 6 - Umístění náhrobníků na jižní straně kostela Nejsvětější Trojice

1 - Kateřina Pirynová s dcerou Alžbětou (1600)

Obrázek 7 - Náhrobek Kateřiny Pirynové s dcerou Alžbětou

Datace: 1600 (z nápisu)

Autor: neznámý

Současné umístění: Náhrobek je umístěn na jižní straně kostela, na západním průčelí jižní kaple. Náhrobek je zasazen do zdi a připevněn šesti kovovými háky.

Původní umístění, předpoklad: Náhrobek nejeví známky ošlapání, mohl být umístěn ve stěně, nebo na méně frekventovaném místě podlahy, vzhledem k ležící poloze figury.

Materiál: červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 87 cm široký a 1,64 - 1,73 m vysoký, 72 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: figurální, dvě postavy

Pozice figury: ležící

Popis: Náhrobek je figurální se dvěma postavami, které představují. Okolo celého náhrobku je nápisová páska. Postava matky je ležící, pozici dcery nelze určit. Postavy jsou mírně vyvýšené nad zbytek náhrobku a nápisovou páskou. Hlavní figura má hlavu položenou na polštáři s trásněmi. Polštář má na horní straně naznačené prohnutí, jako kdyby změnil tvar pod tíhou hlavy zesnulé. Má řasení v rozích, trásně mají naznačená vlákna. Obličej zesnulé je

bez výrazu a bez detailů. Jedna ruka je položena na břicho, druhá je položena na hlavě figury dcery, ruce jsou naznačeny se strnulým pohybem. Nohy nejsou vidět, jsou zakryté šaty. Figura dcery je neuměle položena na sukni matky, nohama se nedotýká spodní osy náhrobku, jako kdyby se vznášela nad zemí. Obličej dítěte je neumělý, bez detailů a velmi poškozený. Ruce má sepjaté na hrudi, nohy nejsou vidět. Na spodní části sukne má tabulku, na které bylo nejspíše napsáno její jméno, jakého roku a v kolika letech zemřela.

Popis oděvu: Oděv je typický s prvky španělské renesanční módy. Dlouhý svrchní plášť s dlouhými úzkými rukávy, ve spodním lemu je naznačeno bohaté řasení. Rukávy mají naznačené vrásnění po celé délce, a to velmi výrazně v loktech, kde se látka ohýbá. Žena má vlasy, krk a ramena kryté rouškou. Dítě má u krku okružní, vlasy jsou rozpuštěné, splývají po ramenech a za záda. Plášť je stejného typu s řasením spodního lemu a rukávů v loktech. Na lemech rukávů u zápěstí je naznačeno zdobení.

Typ písma: gotická minuskula

Jazyk nápisu: psáno česky

Transkripce nápisu: *Letha Panie 1600 w pondiely po druhe nediely postnj, to gest 28. dne miesyce brzezna, usnula v Panu poczestna Pany Kacza, Manželka slowutného Pana Jiržyho Piryna, Miesstěnina a ten czas primatora miesta kauržima, a tuto y s Alžbietau dcerau jich obou w panu odpocziwa, oczekawagic radostneho wzkrzyssenj k žiwotu wiecznému.*⁴⁸

Rozbor nápisu: Nápis převzat ze soupisu památek, v současné době je už nečitelný. V soupisu jsou místy chyby v přepisu, chybí například označení konce řádku.

Uměleckohistorické hodnocení: Náhrobek patří v rámci kouřimského souboru k průměru, co se kvality provedení týče. Vyniká pouze provedení nápisu.

Prosopografie: Kateřina Pirynová byla manželka významného kouřimského měšťana Jiřího Piryna, na jejím náhrobníku je označován primátorem, na jeho vlastním (č.5) o čtrnáct let později senátorem.

Stav: Špatný, po restaurování. Náhrobek je poškozený, zvláště nápisová páska pravé strany. Náhrobník nejeví známky ošlapání, může se jednat o poškození vlivem přírodních jevů nebo hrubého zacházení s náhrobníkem. Nápis je čitelný pouze z levé strany a se značnými obtížemi, tabulka s informacemi o smrti dcery je nečitelná a chybí přepis v literatuře. Náhrobek je na spodní straně odlomený, pata náhrobku je nedbale položena ve sklepení pod

⁴⁸ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1854, č. 4. ISSN 1801-5786, s. 159

kostelem, jež je přístupné z kaple svaté Kateřiny pod presbytářem. Pata je ve značně lepším stavu než zbytek náhrobníku. Ve sklepení je vlhko, bez vlivu větru a sucha.

Shrnutí: Náhrobník Kateřiny Pírynové, manželky významného měšťana Jiřího Píryna a jejich dcery Alžběty. Věk zesnulých je neznámý, věk dcery jde podle velikosti figury odhadovat na batolecí. Oděv, ve kterém je žena oblečena je srovnatelný s oděvem vyobrazeným na ostatních ženských náhrobnících v rámci souboru. Umělecky lze vyzvednout provedení nápisu, který je v současné době už z velké části nečitelný. Náhrobník je kvalitativně podobný náhrobníku Jiřího Píryna (č.5), jeho synů a synovců (č.9), nebo Kateřiny Hrabalové (č.6). Dá se předpokládat, že vznikly ve stejné dílně. Pravděpodobné umístění je ve svislé poloze ve stěně.

Obrázek 8 - Náhrobek Kateřiny Pirynové s dcerou Alžbětou 2

Obrázek 9 – Detail hlavy na náhrobníku Kateřiny Pírynové, obličej je schematický bez portrétních rysů, vlasy a ramena jsou kryty rouškou

Obrázek 10 – Detail ruky na náhrobníku Kateřiny Pírynové, ruka je také schematická, prsty jsou příliš dlouhé, bez naznačení kloubů

Obrázek 11 – Detail dcery Alžběty na náhrobníku Kateřiny Pírynové, samostatná nápisová tabulka je již nečitelná, a tak nejsou známy bližší okolnosti smrti

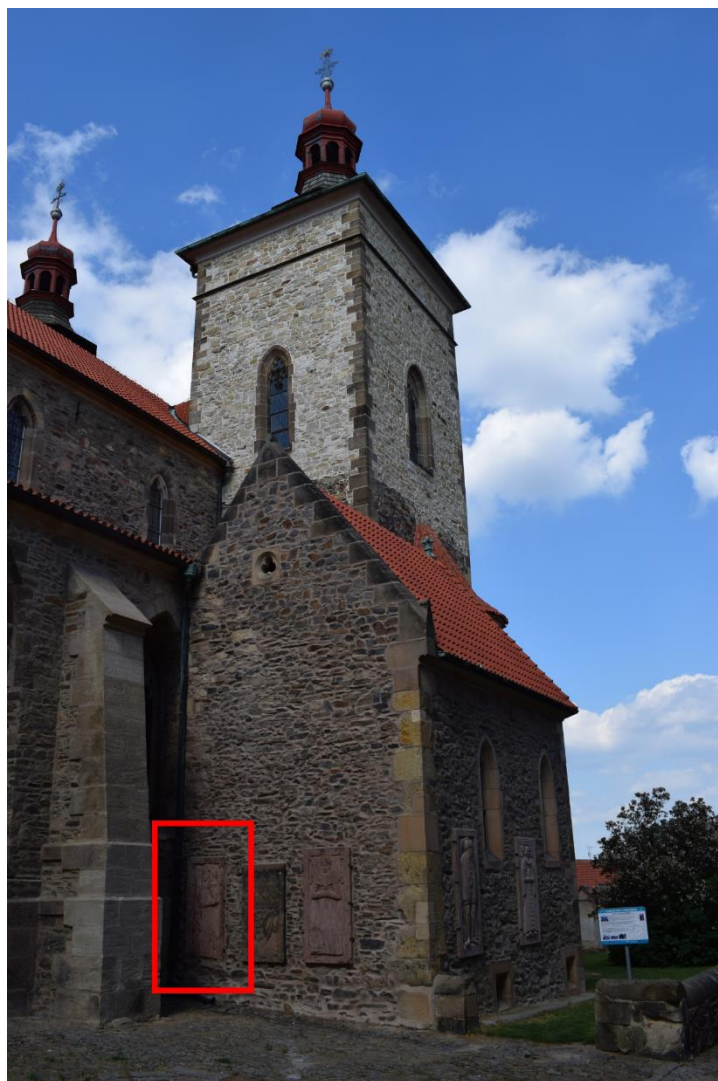
Obrázek 12 – Detail nápisové pásky náhrobníku Kateřiny Pírynové, nápis je v poslední části pásky psán ve dvou řádcích, zřejmě nezbylo místo

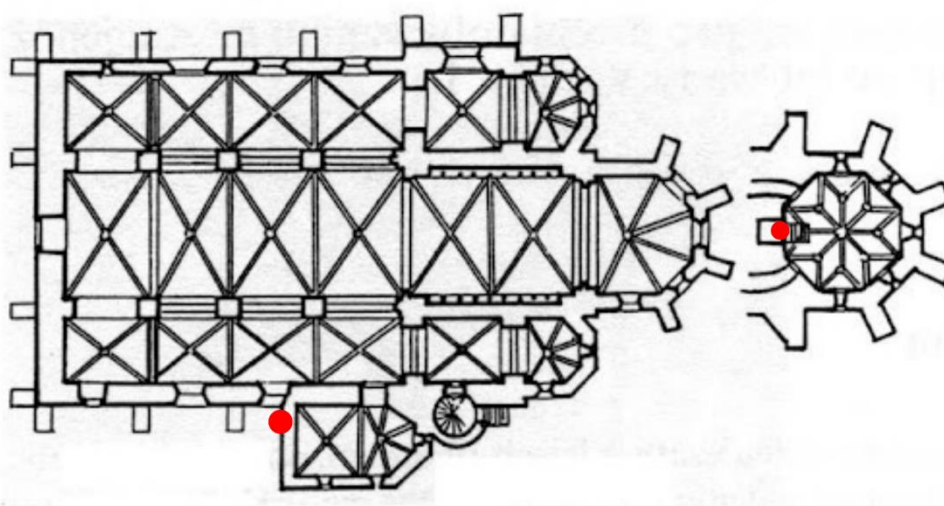
Obrázek 13 – Poklop kryjící vstup do podzemní chodby pod kryptou svatě Kateřiny

Obrázek 14 – Ulomená pata náhrobníku Kateřiny Pirynové, umístěná ve vstupu do podzemní chodby pod kryptou svatě Kateřiny

Obrázek 15 – Umístění náhrobníku Kateřiny Pirynové na západní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 16 – Umístění náhrobníku Kateřiny Pirynové a jeho ulomené paty na půdoryse kostela svatého Štěpána

2 – Náhrobník se lvem (datace neznámá)

Obrázek 17 – Náhrobník se lvem

Datace: neznámá

Autor: neznámý

Současné umístění: V současné době je náhrobník umístěn v západním průčelí jižní kaple, mezi náhrobníkem Kateřiny Pirynové (č.1) a náhrobníkem měšťanky s růží (č.3). Náhrobník je zasazený do stěny kostela a připevněn šesti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Dá se předpokládat, že byl náhrobník umístěný v podlaze, vzhledem k poškození, které mohlo být způsobeno ošlapáním. Poškození je více významné v horní polovině náhrobníku. Může se jednat o případ, kdy byla na náhrobníku položena například zpovědnice a lidé přistupovali přes jednu polovinu, zatímco druhá byla chráněná. Také se může jednat o působení větru a dalších vlivů, materiál je poddajnější než červený vápenec a je choulostivější k poškození.

Materiál: světlý pískovec

Rozměry: 90 cm široký a 1,59 m vysoký, 74 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: znakový, nápisový

Popis: Náhrobník je v horní polovině nápisový, ve spodní polovině znakový. Horní polovina je silně poškozená, spodní je v mírně lepším stavu.

Popis znaku: V renesančním štítě je dvouocasý lev ve skoku jako jediná figura, na hlavě má korunu.

Typ písma: gotická minuskula

Jazyk nápisu: psáno česky, horní nápisové pole mohlo být psáno latinsky

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká kvalita náhrobníku je těžko posouditelná vzhledem k jeho silnému poškození. Je srovnatelný s náhrobníkem Ludmily (č. 11) nebo paní Kristýny s dcerou (č. 14).

Stav: Velmi špatný. Náhrobník je silně poškozen, což je způsobeno použitím křehčího materiálu. Nápis je nečitelný, pouze v krátkých úryvcích lze přečíst některá slova levé a pravé nápisové pásy. Předpokladem je, že nápisová páska kolem celého náhrobníku byla psána česky, zatímco horní nápisové pole mohlo být psáno latinsky, jako to bylo například u náhrobníku Reginy (č. 7), který je taky z pískovce. Náhrobník není zaznamenán v soupisu, kde jsou zmíněny a přepsány ostatní náhrobníky.

Shrnutí: Náhrobník se lvem, není známo, komu patřil. Je ve velmi špatném stavu. Autor je neznámý, pravděpodobně se jedná o rozdílnou dílnu, než z jaké pochází náhrobníky z červeného vápence. Mohlo se jednat o náhrobník významného měšťana, například rychtáře, nebo osoby spojené s českým králem. Umístění je předpokládáno v podlaze.

Obrázek 18 - Náhrobník se lvem 2

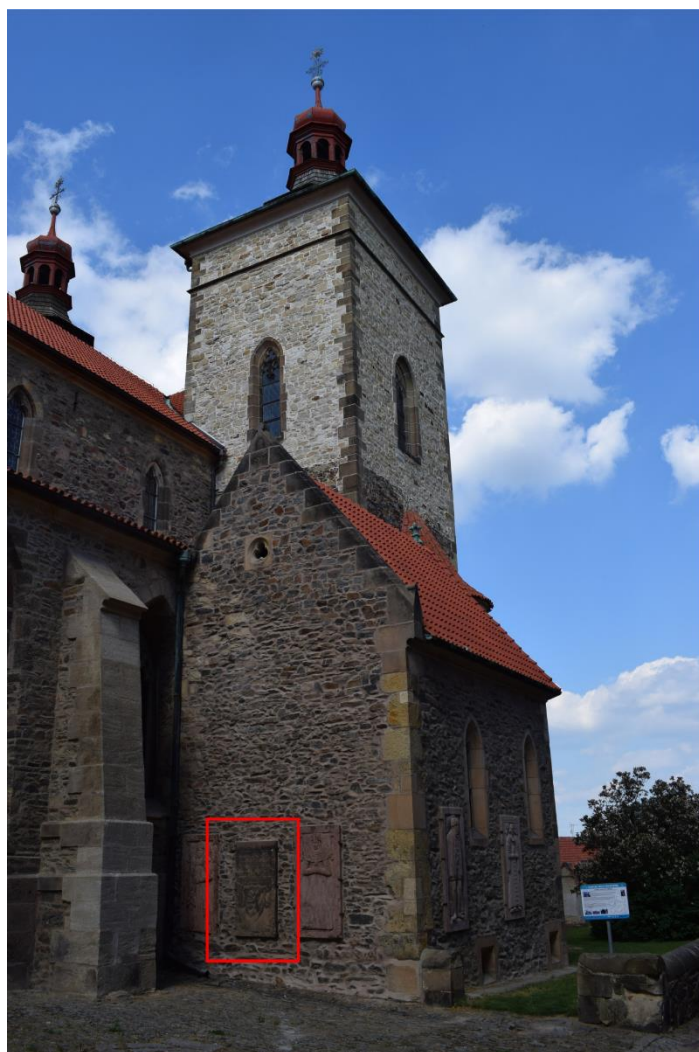
Obrázek 19 – Detail znaku na náhrobníku se lvem, dvouocasý lev ve skoku jako jediná figura, ocas je čtyřikrát propletený, připomínající řetěz.

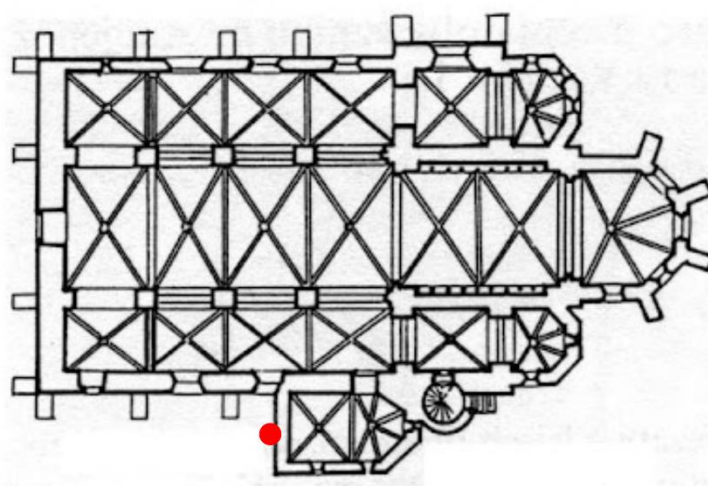
Obrázek 20 – Detail nápisové pásky na náhrobníku se lvem. Čitelná je část slova SLOWUTN

Obrázek 21 – Detail nápisové pásky na náhrobníku se lvem

Obrázek 22 – Umístění náhrobníku se lvem na západní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 23 – Umístění náhrobníku se lvem na půdoryse kostela svatého Štěpána

3 – Manželka Jana Lána Srnovce z Varvažova (datace neznámá)

Obrázek 24 – Náhrobník manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova

Datace: neznámá (nápís nečitelný a v soupisu z roku 1854 náhrobník není zmíněn)

Autor: neznámý

Současné umístění: Náhrobník je druhotně umístěn v západním průčelí jižní kaple vpravo od náhrobníku se lvem (č. 2). Je vsazen do zdi a zajištěn šesti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Podle způsobu, kterým je náhrobník sešlapán, dá se předpokládat, že byl uložen v mírně frekventovaném místě v podlaze. Poškození je zvláště viditelné na horní nápisové pásce, dále pak v oblasti rukou a pod nimi.

Materiál: červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 94 cm široký a 1,81 m vysoký, 83 cm nad úrovní terénu

Typ náhrobku: figurální

Pozice figury: ležící

Popis: Figurální náhrobník s úplnou ležící figurou. Po celém obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Figura je mírně vyvýšena nad pozadí a nápisovou páskou. Pod hlavou figury je polštář s trásněmi. Obličej je schematizovaný, ale propracovanější než jiné z kouřimského souboru. Ruce jsou položeny na břicho, pravá ruka je položena přes levou, pod rukama je vložena květina, pravděpodobně růže se dvěma listy. Ruce jsou sešlapané, lze předpokládat, že byly

jen schematicky naznačeny, jak lze porozovat u ostatních náhrobníků kouřimského souboru, nebo byly kryté rukavicemi, jak by napovídal ozdobný lem na zápěstí. Nohy jsou skryté pod sukni. U paty sukne je znakové pole, které je v současné době už vyšlapané a nejde určit, jaký znak na něm byl vyobrazen. Jde ovšem předpokládat, že se jednalo o znak Jana Lána Srnovce z Varvažova, ke kterému odkazuje nápis.

Popis oděvu: Zesnulá má jednoduchý oděv, stejně jako většina žen kouřimského souboru. Oděv se skládá z dlouhého svrchního pláště splývajícího až k nohám a z roušky, jež zakrývá vlasy, krk a ramena. Oděv má naznačené řasení v ohybech. Spodní lem je jednoduchý, bez naznačeného zřasení.

Typ písma: gotická minuskula

Jazyk nápisu: psáno česky

Transkripce nápisu: Letha Panie [...] život swug w panu dokon(ala) [...] Jana Lána Srnowce z Warważowa [...] tuto pod [...]

Uměleckohistorické hodnocení: Náhrobník patří v rámci kouřimského souboru k hodnotnějším dílům. Umělecky lze vyzdvihnout provedení plachetky, která má naznačené řasení látky kolem obličeje a pod krkem.

Prosopografie: Předpokladem je, že náhrobník patřil manželce Jana Lána Srnovce z Varvažova, kouřimského královského rychtáře.⁴⁹

Stav: Dobrý, sešlapaní je znatelné zhruba v polovině náhrobníku a na horní nápisové pásce. Nápis je velmi špatně čitelný, pouze v krátkých útržcích, v Zapově soupisu není náhrobník zmíněn. Jediná přínosná část nápisu je spodní nápisová páska, kde je zmíněné jméno Jana Lána z Varvažova. Vzhledem k pokrývce hlavy, kterou tradičně svobodné dívky nenosily, lze předpokládat, že se jednalo o jeho manželku.

Shrnutí: Jedná se o náhrobník manželky kouřimského rychtáře. Oděv je srovnatelný s oděvem ostatních žen z kouřimského souboru náhrobníků. Kvalitativně lze náhrobek přirovnat k náhrobníkům rodiny Pirynových (č.1, 5, 9) a Kateřiny Hrabalové (č.6). Lze předpokládat, že všechny tyto náhrobky pochází z jedné dílny, ať už zdejší nebo pražské. Pravděpodobné umístění bylo v podlaze.

⁴⁹ NOVOTNÝ, David. Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské (se zřetelem k východočeským věnným městům) [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/jw4umr/>. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. s. 129

Obrázek 25 - Náhrobek manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova 2

Obrázek 26 – Detail obličeje na náhrobniku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova, obličej je schematický, jen s mírnými portrétními rysy, vlasy a ramena jsou kryty rouškou.

Obrázek 27 – Detail rukou na náhrobniku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova, ruce jsou pravděpodobně kryté rukavicemi, pod ruce je vložena růže

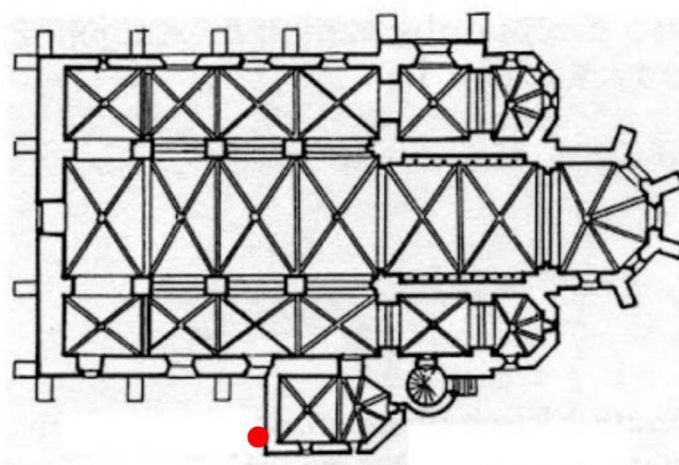
Obrázek 28 – Detail znakového pole na náhrobniku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova. Pravděpodobně zde byl znak Srnovců z Varvažova, v současné době je již pole sešlapané do hladka.

Obrázek 29 – Detail nápisové pásky na náhrobniku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova. Na spodním řádku je znatelný nápis Jana Lána Srnovce

Obrázek 30 – Umístění náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova na západní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 31 – Umístění náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova na půdorysu kostela svatého Štěpána

4 - Jan Bakalář (datace neznámá)

Obrázek 32 – Náhrobník Jana Bakaláře

Datace: nečitelná, nezaznamenaná

Autor: neznámý

Současné umístění: Náhrobník je vsazen do jižního průčelí jižní kaple v levém rohu, z pravé strany vedle okenní osy. Vedle něj je náhrobník Jiřího Piryna (č.5). Náhrobník je vsazen do zdi a zajištěn šesti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Náhrobník byl pravděpodobně umístěn v podlaze kostela vzhledem k významnému poškození ošlapáním, zvláště nápisová páska byla výrazně sešlapána.

Materiál: červený vápenec, pravděpodobně *slivenecký mramor*

Rozměry: 91 cm široký a 2,05 m vysoký, 96 cm nad úrovní terénu

Typ náhrobku: figurální

Pozice figury: stojící i ležící

Popis: Náhrobník s úplnou figurou, pozadí je mírně zapuštěno za reliéfem postavy. Okolo celého náhrobku je nápisová páska. Zesnulý má hlavu na polštáři, ale poloha nohou naznačuje, že je postava stojící. Nohama stojí na oblém podstavci. Ruce jsou skryté pod kabátcem. Detaily obličeje jsou příliš poškozené, pravděpodobně byl vyobrazen s bradkou a dlouhými vlasy. Vyobrazeny jsou i uši. Polštář je totožný s polštářem vyobrazeném na náhrobníku Kateřiny Pirynové (č.1). Vedle pravé nohy je pole se znamením připomínajícím kamenickou značku, vedle levé nohy je nápisové pole, které je z velké části nečitelné. Jedná se o nápis o třech řádcích.

Popis a typ oděvu: Oděv zesnulého je klasický španělský kostým s okružím u krku, krátkým kolovým pláštěm, pod pláštěm je naznačen kabátec. Nohy jsou zakryté krátkými kalhotami španělského typu, jež byly zvané *pocivice*.⁵⁰ Na nohou jsou naznačeny boty, které blíže nejde určit.

Typ písma: humanistická majuskula

Jazyk nápisu: psáno latinsky

Transkripce nápisu: ANNO OBIT ORNATISSIMUS ET DOCTISSIMUS VIR, D. JOANNES CONSULARIS REPUBLICAE CURIMENSIS, PLACIDE IN CUMULO DORMIT ET HIC⁵¹

Překlad nápisu: Roku umřel spanilý a učený už pan Jan města Kouřimi radda, tiše v mohyle spí a zde (vzkříšení od mrtvých očekává)⁵²

Transkripce malého nápisového pole: PIETAS=/*A*[...]=/*X*[...]LIS

Uměleckohistorické hodnocení: Náhrobník patří v rámci kouřimského souboru mezi nejkvalitněji zpracované. Vyniká na něm především oblečení, jež je ve srovnání s ostatními náhrobníky složitější.

Prosopografie: Náhrobník Jana Bakaláře, významného kouřimského měšťana a rady města Kouřimi.

Stav: Špatný, po restaurování. V současné době je náhrobník nečitelný, figura je také silně poškozena. Silné známky po ošlapání.

Shrnutí: Náhrobník významného kouřimského měšťana a konšela. Umělecky vyniká oblečení zesnulého. Figura je v pozici ležící i stojící, čímž může být odkazováno k očekávání zmrtvýchvstání. Náhrobník je silně ošlapán, pravděpodobná pozice je tedy v podlaze kostela.

⁵⁰SAFR TALOVÁ, Zuzana. Oděv, schránka lidského těla i duše: (renesanční odívání měšťanských elit v metropolích zemí Koruny české). Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2010. Acta Universitatis Purkynianae Facultatis philosophicae. ISBN 978-80-7414-253-6, s. 181

⁵¹ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s. 160

⁵² Tamtéž, s. 160

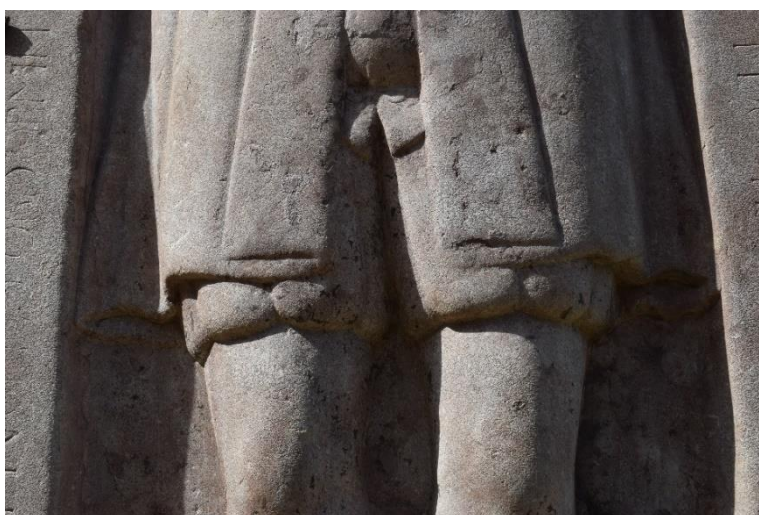
Kvalitativně je srovnatelný s náhrobkem Kateřiny Pirynové (č.1), manželky Jana Lána Srnovce (č.3) a Kateřiny Hrabalové (č.6). Lze předpokládat, že náhrobky pochází z jedné dílny.

Obrázek 33 – Náhrobek Jana Bakaláře 2

Obrázek 34 – Detail obličeje na náhrobníku Jana Bakaláře. Obličej je silně poškozen ošlapáním, ale patrně bylo provedení kvalitní.

Obrázek 35 – Detail kalhot na náhrobníku Jana Bakaláře

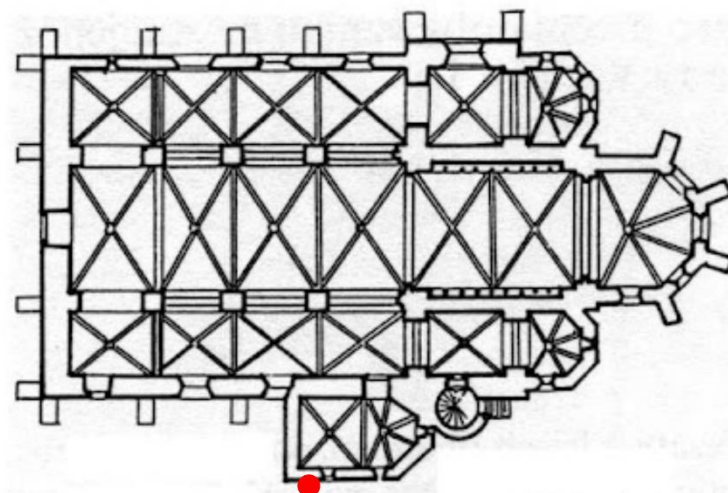
Obrázek 36 – Detail nápisové pásky a znakového pole na náhrobníku Jana Bakaláře. Nápis je latinský psaný humanistickou majuskulou, znak v poli je neznámá značka.

Obrázek 37 – Nápisové pole na náhrobníku Jana Bakaláře. Nápis je latinský, na třech řádcích, nečitelný.

Obrázek 38 – Umístění náhrobníku Jana Bakaláře na jižní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 39 – Umístění náhrobníku Jana Bakaláře na půdorysu kostela svatého Štěpána

5 - Jiří Piryn (1614)

Obrázek 40 – Náhrobek Jiřího Piryna

Datace: 1614 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: V současné době je náhrobek umístěn v jižním průčelí jižní kaple, mezi okenními osami. Nalevo od něj je náhrobek Jana Bakaláře (č.4). Náhrobek je vsazen do zdi a zajištěn šesti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Pravděpodobné původní umístění je ve stěně kostela ve svislé poloze, nebo v podlaze na méně frekventovaném místě. Náhrobek nevykazuje žádné známky ošlapání.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 1,03 m široký a 1,91 m vysoký, 108 cm nad úrovní terénu

Typ náhrobku: Figurální

Pozice figury: Stojící

Popis: Jendá se o figurální náhrobek s celou stojící postavou. Náhrobek je lemovaný nápisovou páskou. Figura je provedena ve vyšším reliéfu a výrazně převyšuje líc nápisového rámu. Pozadí za postavou je mírně zapuštěné dozadu. Postava stojí na výrazněji předsazeném

konzolovém soklu, jehož hranu mírně přesahují boty vyčnívající z pod pláště. V horních koutech po stranách hlavy postavy je reliéfně provedená stylizovaná draperie prověšeného baldachýnu. Postava má ruce ohnuté v loktech a položené na břicho s pravou rukou nahoře. Pod překříženými rukama drží knihu. Ruka je provedena neuměle a schematicky. Obličej v plochem reliéfu je schematický bez portrétních rysů. Obličej lemuje polodlouhý účes, který je pod ušima stočený do loken. Muž má dlouhý plnovous spočívající na okruží, provedení vlasů a vousu je ploché jen s mírným náznakem pramenů.

Popis oděvu: Pohřbený je oblečený do dolomanu sahajícího ke kotníkům s dlouhými rukávy, které volně visí podél těla. Oděv je po středové ose sepnut třinácti zdobnými sponami, stejné spony jsou i na rukávech (tři v horní části a dvě v dolní části). Je zapnutý ke krku kde z něj vyčnívá menší škrobené okruží španělského typu.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: Letha Panie 1614 w sobotu den S. Lucie 26./ Julii mezy 16 a 17 hodinaw wznessený a mnoho wzáctný muž P. Jirzik Piryn, Senator a Me =/= sstiann Kaurzimsky dussi swau [Pánu Bohu] Porauczege / běh swug dokonal a tuto tělo geho odpocziwa veseleho od mrtvých vzkříšeníj oczekává.

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká kvalita náhrobku je spíše průměrná. Vyzvednout lze kvalitní provedení nápisu a využití architektonické stafáže. Provedení oděvu je poměrně schematizované pouze s neumělými náznaky řasení v dolní části pláště a na rukávech spodního obleku na předloktí. Průměrné až podprůměrné je zpracování obličeje a především ruky.

Prosopografie: Náhrobek patřil Jiřímu Pirynovi, významnému kouřimskému měšťanovi. Na náhrobku je nazýván senátorem, na jiném náhrobku je zmiňován jako primátor. V kouřimském souboru náhrobků patří jeho rodině celkem tři náhrobky. Druhý náhrobek patří jeho ženě a dceři a třetí jeho synům a synovcům.

Stav: Dobrý, po restaurování. Náhrobek je v lepším stavu než jiné z kouřimského souboru, nejeví žádné stopy ošlapání po uložení ve vodorovné poloze v podlaze kostela. Nápis je čitelný.

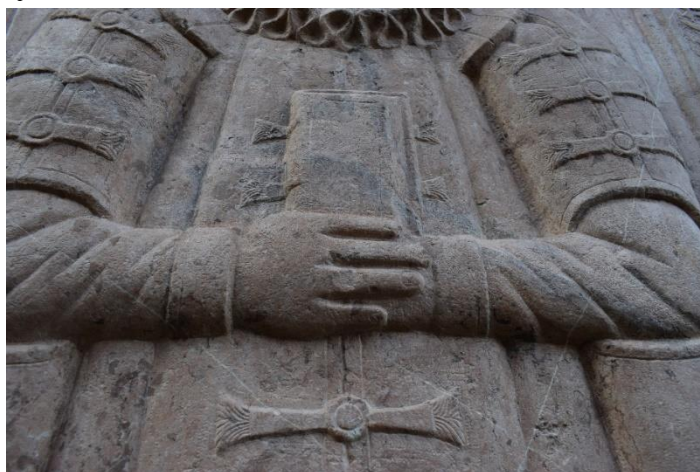
Shrnutí: Náhrobek předního měšťana a primátora města. Oblečení vyobrazené na náhrobníku je typické, stejný oděv mají i synové a synovci zemřelého na náhrobníku č. 9. Umělecky je potřeba vyzdvihnout využití draperie pro vytvoření hlubšího pozadí. Architektonická stafáž je využita pouze na dvou náhrobnících v rámci souboru. Druhé využití je na náhrobníku č. 11. Náhrobník nenese silné známky ošlapání, lze proto spekulovat o umístění ve svislé poloze ve stěně kostela. V rámci kouřimského souboru patří mezi nej kvalitnější díla.

Obrázek 41 – Náhrobník Jiřího Piryňa 2

Obrázek 42 – Detail ramen a hlavy na náhrobníku Jiřího Píryna. Kolem krku je zdařilé škrobené okruží. Za hlavou vytváří hlubší prostor stylizovaná draperie.

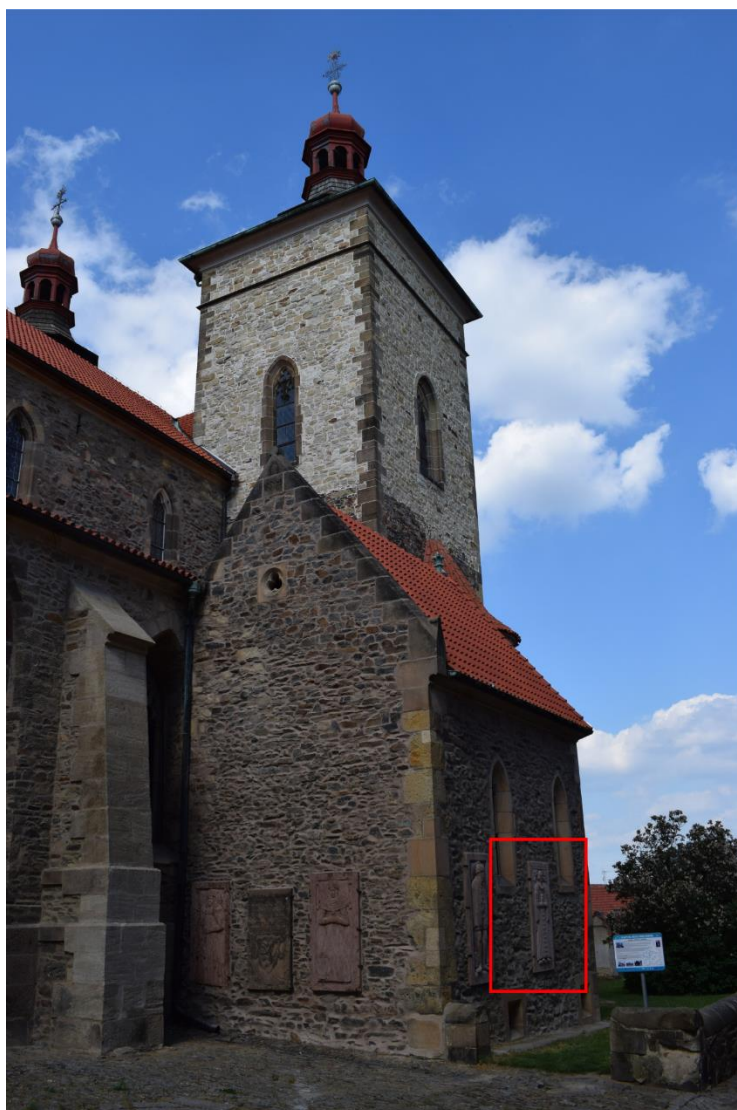
Obrázek 43 – Detail rukou na náhrobníku Jiřího Píryna. Ruce jsou schematické, pod nimi je vložena kniha.

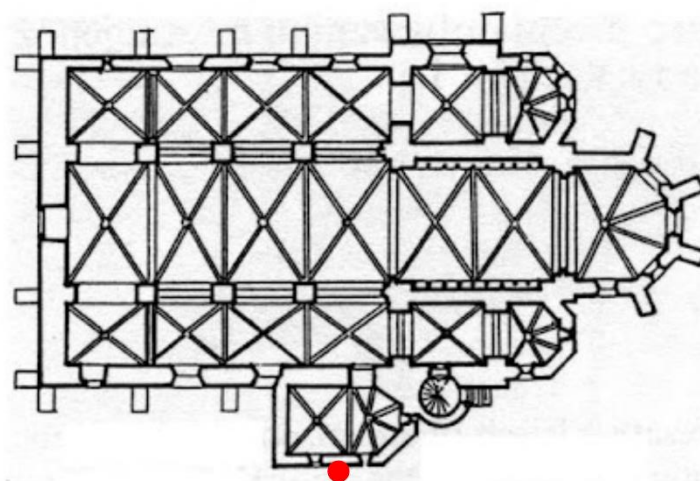
Obrázek 44 – Detail rukávu na náhrobníku Jiřího Píryna. Rukáv má průřez v lokti, od lokte volně visí.

Obrázek 45 – Detail nápisové pásky náhrobníku Jiřího Píryna se slovem porauczege.

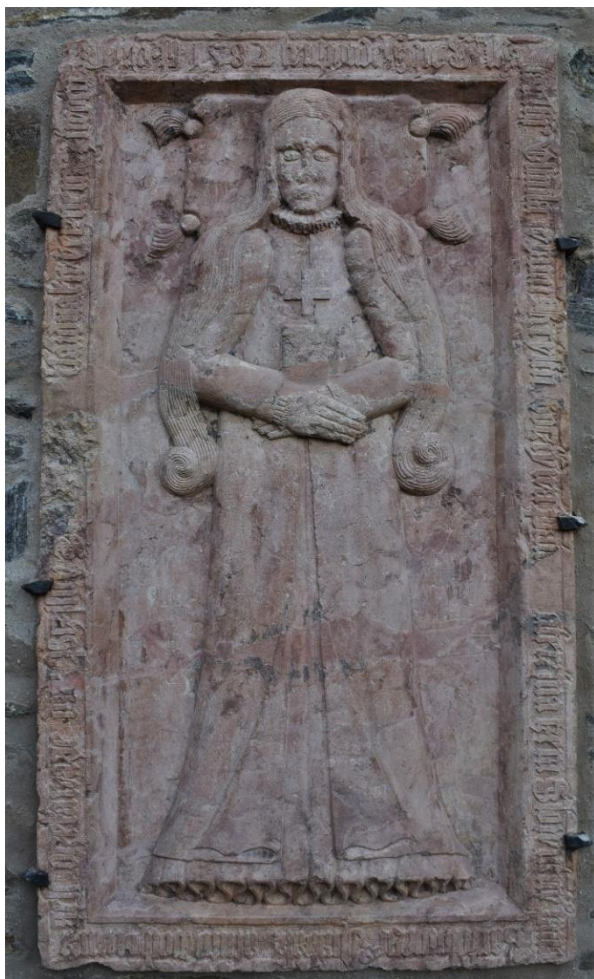

Obrázek 46 – Umístění náhrobníku Jiřího Piryna na jižní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 47 – Umístění náhrobníku Jiřího Piryna na půdorysu kostela svatého Štěpána

6 - Kateřina Hrabalová (1582)

Obrázek 48 – Náhrobek Kateřiny Hrabalové

Datace: 1582 (podle nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobek je druhotně umístěn na jihovýchodním průčelí sakristie, což byla původně jižní kaple. Je vsazen do zdi a připevněn šesti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Původní umístění náhrobku není známo, patrně byl umístěn v interiéru kostela ve stěně ve svislé poloze. Nevykazuje významné známky ošlapání, poškození je zřejmě jiného původu.

Materiál: červený vápenec, nejspíše *slivenecký mramor*

Rozměry: 82 cm široký a 1,47 m vysoký, 129 cm nad úrovní terénu

Typ náhrobku: figurální

Pozice figury: ležící

Popis: Jedná se o figurální náhrobek s celou ležící postavou. Po obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Figura je provedena v reliéfu mírně vyvýšeném nad nápisový rám. Pozadí za postavou je mírně zapuštěné. Pozadí za figurou je prázdné bez stafáže. Hlava spočívá na polštáři s trásněmi. Postava dívky má ruce ohnuté v loktech a položené na břicho s pravou rukou nahoře. Pod rukama drží knihu. Ruce a tvář jsou provedeny neuměle a schematicky. Výraz je neživý a strnulý, oči jsou otevřené, bez zřítelnic. Dlouhé vlasy lemují obličej a splývají podél paží až k bokům. Vlasy mají naznačenou texturu, na konci se stáčí do loken.

Popis oděvu: Pohřbená je oblečena do dlouhé sukně s bohatým řasením u spodního lemu sukně, nohy pod oděvem nejsou vidět. U lemu rukávů je znatelné drobné řasení. U krku má okružní, na hrudi jí visí křížek.

Typ písma: gotická minuskula

Jazyk nápisu: psáno česky

Transkripce nápisu: Letha P 1582 ten pondely po S^m W[...] usnula w panu Krystu pocztywa pan(i) (K)aterzina czera Slowutny pana Bartolomege Hrabala a tuto pod [...] oczkekawage do [...]

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká hodnota náhrobku je průměrná, vynikají dobře provedený nápis a detaily vlasů. Oblečení je schematizované, vyniká řasení sukně. Provedení rukou a obličejů je značně slabší kvality než jiné náhrobky z tohoto období.

Prosopografie: Náhrobek patřil Kateřině Hrabalové, která zemřela roku 1582. Podle nápisu a velikosti postavy můžeme odhadovat, že šlo o mladou ženu, či dospívající dívku. Na náhrobku je zmiňována jako dcera kouřimského měšťana Hrabala.

Stav: dobrý, po restaurování. Náhrobek je v lepším stavu než jiné z kouřimského souboru. Nejeví známky ošlapání po uložení ve vodorovné poloze v podlaze kostela. Nápis je čitelný zhruba z jedné poloviny, na několika místech je opadaný.

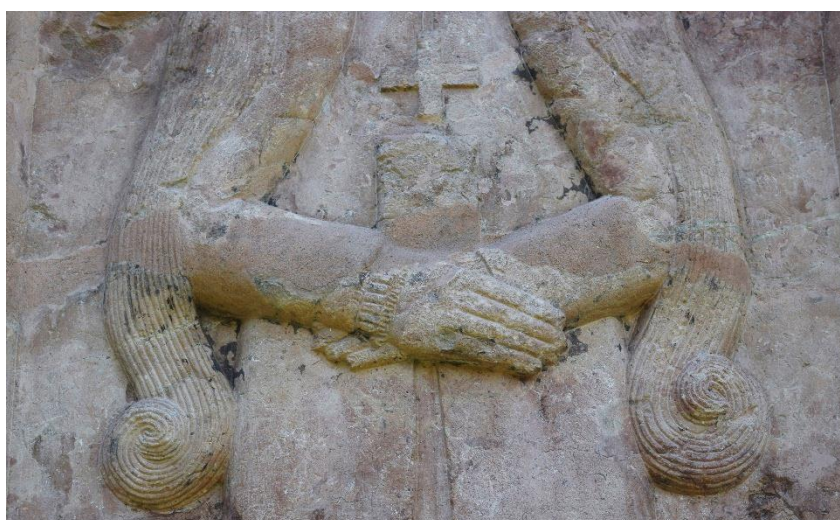
Shrnutí: Náhrobek mladé dívky, dcery měšťana. Umělecky vyniká provedení vlasů zesnulé. Přestože je figura ležící, nejeví se známky ošlapání. Je možné, že byl uložen ve stěně interiéru kostela, případně v podlaze v ústraní. Kvalitativně je náhrobek v rámci kouřimského souboru srovnatelný s náhrobkem Jiřího Piryna (č.5). Dá se předpokládat, že byl vytvořen stejnou dílnou, ať už pražskou či místní.

Obrázek 49 – Náhrobek Kateřiny Hrabalové 2

Obrázek 50 – Detail obličeje na náhrobníku Kateřiny Hrabalové. Obličej je schematický, bez portrétních rysů a se silným poškozením.

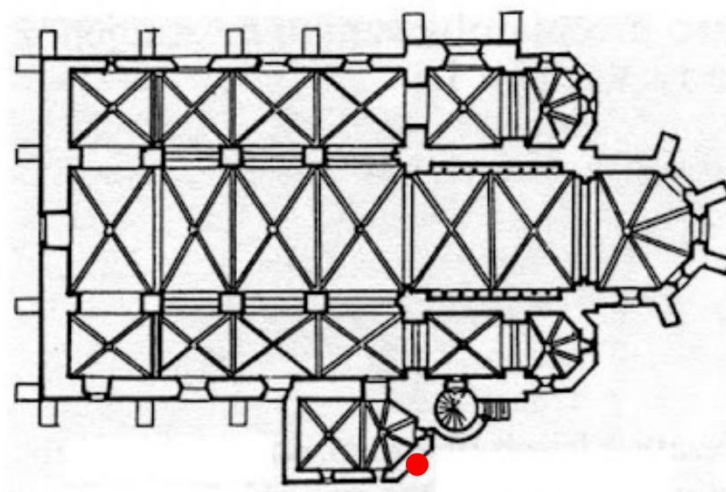
Obrázek 51 – Detail rukou a vlasů na náhrobníku Kateřiny Hrabalové. Ruce jsou položené přes sebe, naznačené jen schematicky, pod nimi je vložena kniha. Vlasy jsou stočené do lokon.

Obrázek 52 – Detail nápisové pásky náhrobníku Kateřiny Hrabalové se slovem Bartoloměje. Písmo je gotická minuskula.

Obrázek 53 – Umístění náhrobníku Kateřiny Hrabalové na jihovýchodní stěně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 54 – Umístění náhrobníku Kateřiny Hrabalové na půdorysu kostela svatého Štěpána

7- Vdova Regina (datace neznámá)

Obrázek 55 – Náhrobek vdovy Reginy

Datace: Není známá

Autor: Neznámý

Současné umístění: V současné době stojí náhrobek samostatně na travnaté ploše za východním průčelím kostela v provizorní zděné konstrukci.

Původní umístění, předpoklad: Nelze odhadnout

Materiál: Červený pískovec

Rozměry: 1,04 m široký a 2,04 m vysoký, 22 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: Figurální, nápisový

Pozice figury: Nelze posoudit, pravděpodobně stojící

Popis: Na náhrobku jde poznat jen obrys postavy ženy a obloukového výklenku. Kolem náhrobku byla nápisová páska, která byla napsána česky a nápisové pole nad postavou, které bylo napsané latinsky. Postava byla pravděpodobně v podživotní velikosti, aby se vešla pod nápisové pole. Na kresbě barokního vyobrazení kostela svatého Štěpána od Františka Chalupy je vidět, že postava má ruce položené na hrudníku, nejspíše s pravou rukou přes

levou. Pod rukama byl pravděpodobně vložený křížek, kniha nebo květina. Také mohly být ruce spjaté, jako kdyby v modlitbě.

Typ písma: není známo, česky psaná část byla nejspíše psána gotickou minuskulou a latinsky psaná část humanistickou majuskulou nebo také gotickou minuskulou

Jazyk nápisu: psáno česky a latinsky

Transkripce nápisu: *Letha Panie MD ... I w ... po swatych Filipu a Jakubu Aposstoljch Panie umrzela poctiwa wdowa Regina a tuto pochowana gest. Degš Otče nebeský, ať tielo gegy odpocziwa až do dne wzkrzissenij w pokogi.*

S. I. Paul. I. Thess. Cap. 4. Sic enim credimus, quod Jesus mortuus est et resurrexit: ita et Deus eos, qui dormient per Jesum, adducet cum eo. Ergo Desine chara cohors lachrimis commovere mentem, non moritur qui sic morte peremptus abit. Vivit enim semper damnatos precepera ut illo (?) Nos sinat in rubeo possit addere polo (?).⁵³

Překlad nápisu: *Neboť jakož věříme, že Ježíš umřel a z mrtvých vstal: takť Bůh i ty, kteříž by zesnuli v Ježíši, přivede s ním. Pročež Přestaň Milý zástupe mysl svou různiti pláčem, neumírá ten, kdo takto smrtí zachvácen, neboť žije vždy⁵⁴*

Prosopografie: Náhrobník patřil vdově Regině.

Stav: Velmi špatný, jedná se o červený pískovec, který je citlivý na vlivy přírodních jevů.

Shrnutí: Náhrobník bohaté vdovy Reginy ve velmi špatném stavu. Pouze obrys ženy v kulatém výklenku. Náhrobek stojí samostatně, není tedy kryt před přírodními vlivy z žádné strany. Nápis je zachován v Zapově soupisu.

⁵³ Tamtéž, s. 159

⁵⁴ Tamtéž, s. 159

Obrázek 56 – Náhrobník vdovy Reginy 2

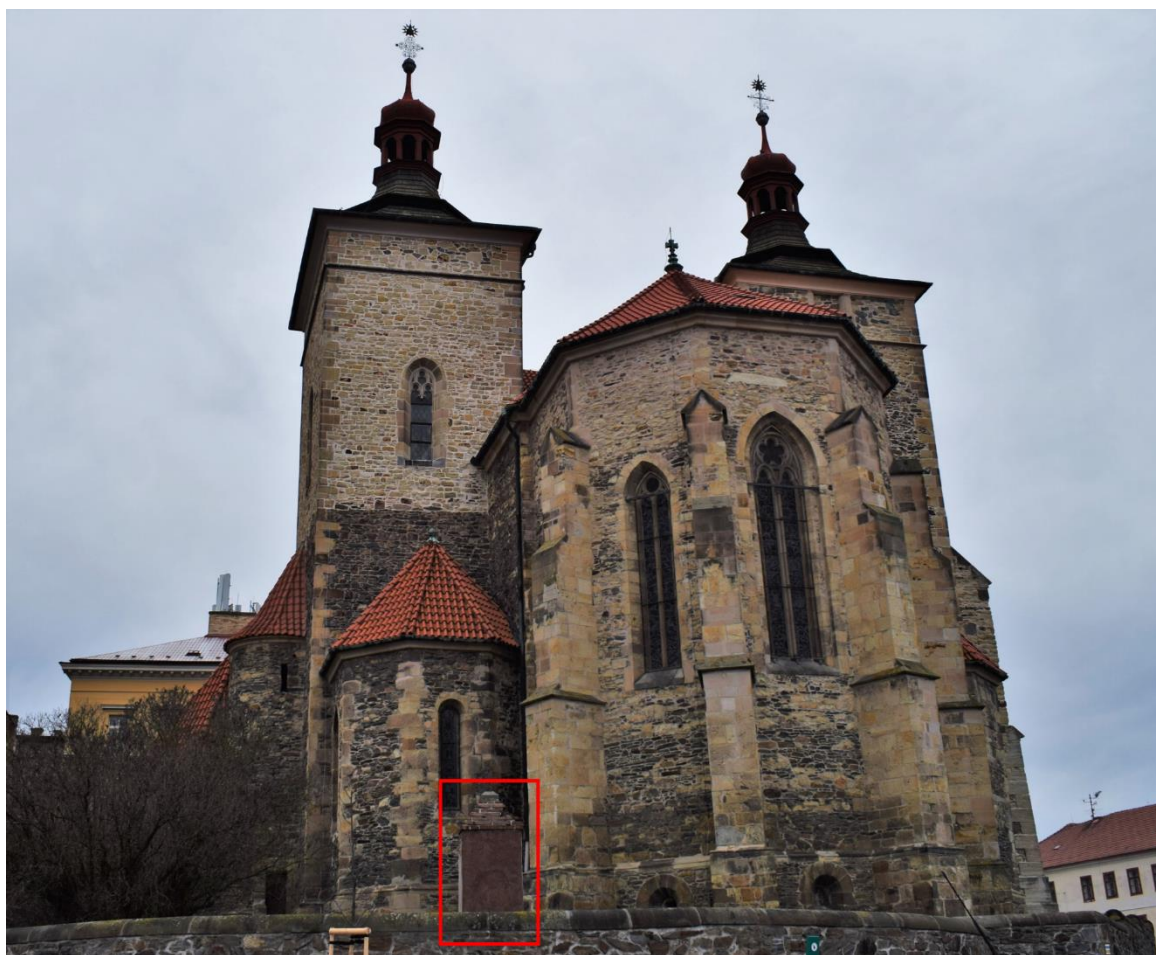
Obrázek 57 – Detail náhrobníku vdovy Reginy. Původně zde byla postava ženy se sepnutými dlaněmi.

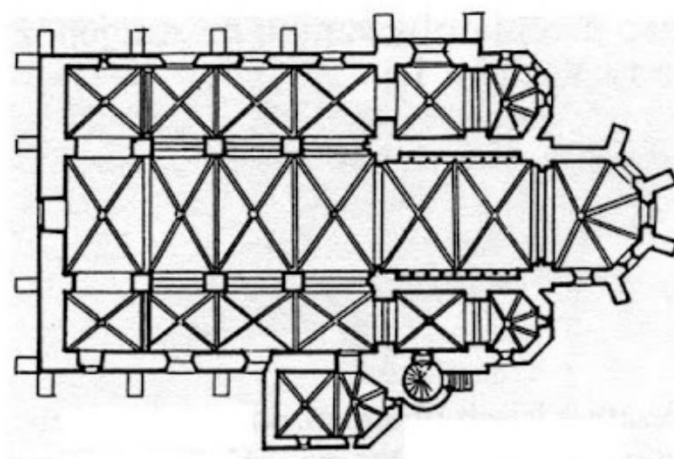
Obrázek 58 – Detail poškození náhrobníku vdovy Reginy

Obrázek 59 – Jižní pohled na edikulu s náhrobníkem vdovy Reginy

Obrázek 60 – Umístění náhrobníku vdovy Reginy v rámci areálu kostela svatého Štěpána

Obrázek 61 – Umístění náhrobníku vdovy Reginy s ohledem na půdorys kostela svatého Štěpána

8 – Jan Lán Srnovec z Varvažova (1598)

Obrázek 62 – Náhrobek Jana Lána Srnovce z Varvažova

Datace: 1598 (z epitafu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: V současné době je náhrobek umístěn na severní straně kostela pod rozetou, vlevo od náhrobku synů a synovců Jiřího Piryna (č. 9). Náhrobek je vsazen do zdi a připevněn třemi kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: V podlaze, pravděpodobně pod pilířem poblíž kruchty. Jedná se jen o domněnku, v roce 1854 byl na pilíři blízko kruchty umístěn epitaf Jana Lána Srnovce z Varvažova, který zmiňuje, že náhrobek byl umístěn pod ním.⁵⁵ Ovšem je možné, že byl obraz v průběhu let přemístěn z jiné stěny. V současné době visí obraz u vstupu do kaple severní lodi.

Materiál: červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 96 cm široký a 1,78 m vysoký, 152 cm nad úrovní terénu

⁵⁵ Tamtéž, s. 159

Typ náhrobku: znakový

Popis: Horní část náhrobníku je nápisová, připomínající svitek. Spodní část obsahuje reliéf znaku Srnovců z Varvažova v oválném rámu. Celý náhrobník má vystouplý okraj, bez nápisu. Pravý horní roh je nahrazen pískovcem, zřejmě byl náhrobník poškozen již před uložením do stěny kostela.

Typ písma: gotická minuskula

Jazyk nápisu: psáno česky

Popis znaku: Jedná se o renesanční erb s kolčí přilbou, klenotem je srnec rostoucí ze štítu. Na štítě je také srnec. Oba srnci mají kolem krku obojek a mezi parohy věnec růží.⁵⁶

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká hodnota je průměrná, vyzdvihnout lze nápisové pole připomínající svitek a také zhotovení znaku, které bylo soudě podle míst, kde je poškození slabší, velmi detailní.

Prosopografie: Jan Lán Srnovec z Varvažova byl významný kouřimský měšťan a královský rychtář. V roce 1580 byl přijat ke znaku Srnovců z Varvažova Jakubem Srnovcem z Varvažova.⁵⁷ V rámci kouřimského souboru náhrobníků je i náhrobník jeho manželky, dříve známý jako náhrobník neznámé měšťanky s růží.

Uvnitř kostela se nachází jeho epitaf, na kterém je vyobrazen i se svou manželkou a dětmi. U dvou dětí, které klečí u nohou matky, jsou křížky, je tedy pravděpodobné, že v době úmrtí Jana Lána Srnovce z Varvažova už byly po smrti, ovšem jejich náhrobník se nedochoval. Z epitafu lze vyčíst informace, které jsou na náhrobníku č. 8 již nečitelné, jako je například datum úmrtí nebo původní umístění náhrobníku v interiéru kostela.

Popis epitafu: V popředí je vyobrazen Jan Lán Srnovec z Varvažova s manželkou a dětmi, za nimi je ve dvou řadách série dalších postav, není známo, o koho se jedná. Epitaf se zmiňuje o synovi a dceři, kteří v době úmrtí Jana Lána byli pravděpodobně již dospělí, může se jednat o postavy nejbližší zesnulému a jeho manželce. Všichni klečí před Ježíšem Kristem na kříži, v pozadí je vidět město Jeruzalém a bouřková mračna. Pod křížem je lebka Adamova. Jan Lán má u nohou svůj znak, který je v současné době už značně poškozený.

Přepis nápisu na epitafu: *Epitaphium Clarissimi Domini Johannis Lani a Varvažiova, Primatis reipublicae Curimensis. Obiit ille anno 1598 die S. Simonis et Judae. Anno aetatis 78. Hoc tegitur Lani Johannis marmore corpus, cui de Varziow nobile stemma fuit. Patria deplorat civem charissima conjux consortem, gnatus gnata piumque patrem. Is patriam*

⁵⁶ FIALA, Michal. Tři studie k české renesanční heraldice. (Znaky měšťanů Starého města pražského v letech 1526–1618 ve světle salbuchů) (Dokončení z heraldické ročenky 1993), Heraldická ročenka 21,1994, s. 42

⁵⁷ Tamtéž, s. 42

*Primas complures rexerat annos, templa, scholam, cives sedulitate juvans. Sed nihil in mundo perpes, mors omnia raptat, in cineremque reddit, quod fuit ante cinis, sic rapuit Lanum, quem Christus junxit Olympo, coelum credenti qui dare ciuque solet.*⁵⁸

Překlad: *Epitaf slovuťného pana Jana Lani-ho z Varvažova, primasa obce Kouřimské. Umřelť on roku 1598 v den sv. Šimona a Judy v roku věku svého 78. Tímto zde mramorem přikrývá se tělo Jana Lani-ho, jehožto šlechetný rod z Varvažova pochází. Vlast oplakává občana, nejmilejší manželka chotě, syn a dcera zbožného otce. On otčinu co primas mnoho let řídil, kostely, školu, měšťany horlivě podporoval. A však nic na světě netrvá, smrt všecko uchvacuje, a obrací v popel, co dříve popelem bylo. Tak uchvátila Lani-ho, jež Kristus vzal do nebes, kterýž každému věřícímu nebesy se odměňuje.*⁵⁹

Stav: Horší, nápis je nečitelný a znak je výrazně sešlapán.

Shrnutí: Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova, královského rychtáře města Kouřimi, se znakem Srnovců z Varvažova. Nápis je již nečitelný, informace o životě a smrti zesnulého lze vyčíst z malovaného epitafu, který se nachází v interiéru kostela. Kvalitativně je náhrobník srovnatelný s náhrobníkem č. 10, který je také znakový.

⁵⁸ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s. 159

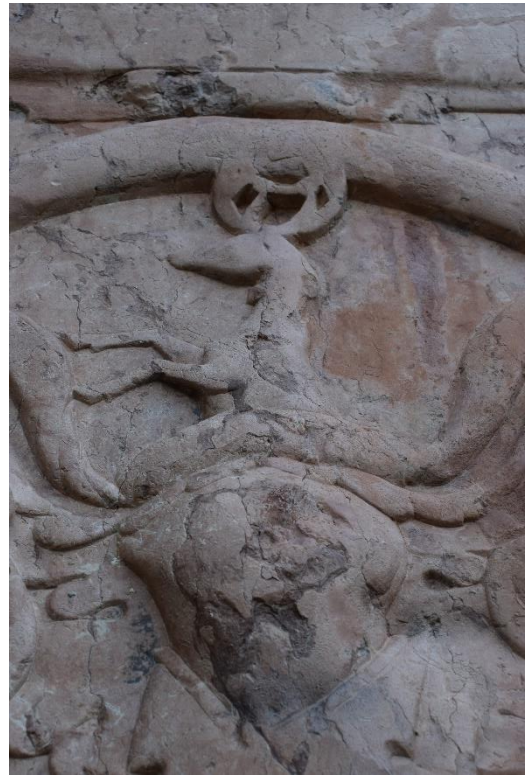
⁵⁹ Tamtéž, s. 159

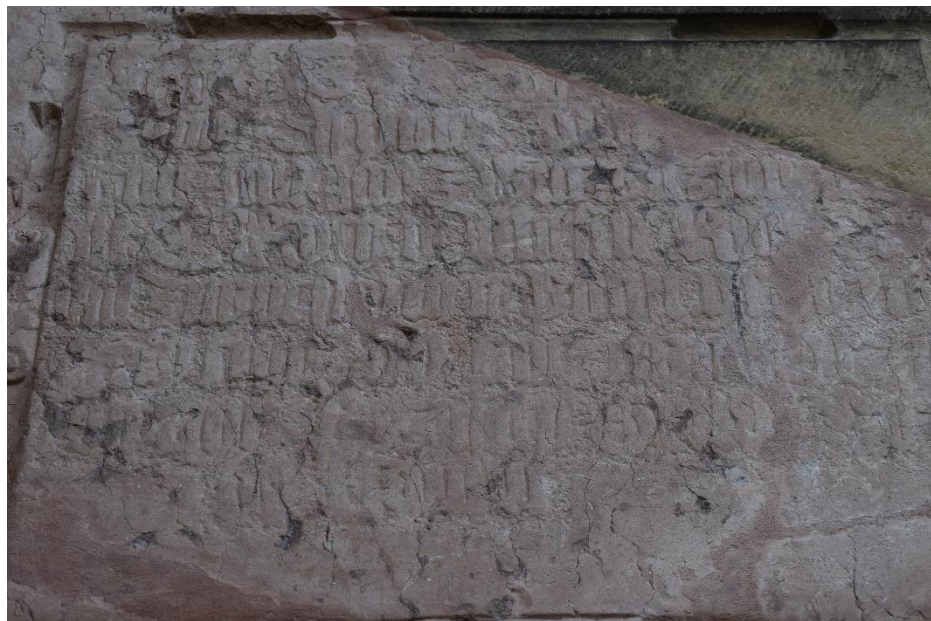
Obrázek 63 – Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova 2

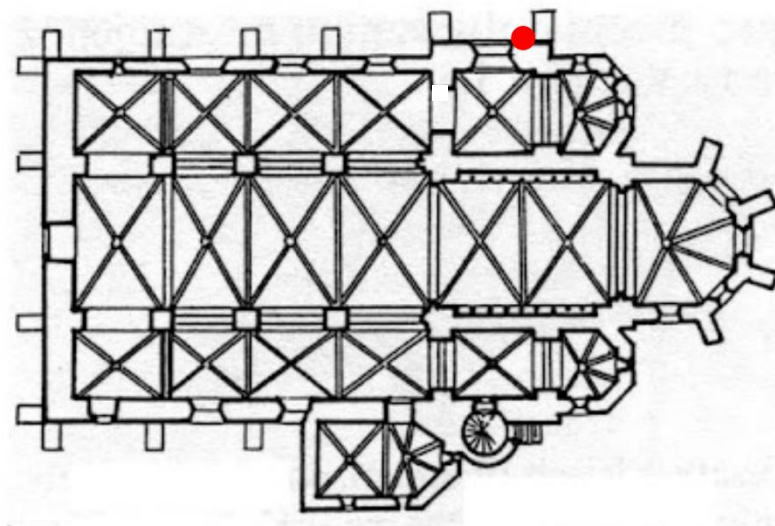
Obrázek 64 – Detail znakového pole na náhrobníku Jana Lána Srnovce z Varvažova. Na erbu je srnec ve skoku jako jediná figura.

Obrázek 65 – Detail erbovního klenotu na náhrobníku Jan Lána Srnovce z Varvažova. Klenotem je srnec ve skoku, rostoucí z kolčí přilby.

Obrázek 66 – Detail nápisového pole na náhrobníku Jana Lána Srnovce z Varvažova

Obrázek 68 – Umístění náhrobníku a epitafu Jana Lána Srnovce z Varvažova na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 69 – Malovaný epítaf Jana Lána Srnovce z Varvažova, umístěný v severní lodi kostela svatého Štěpána.

9 - synové a synovci Jiřího Piryna (okolo roku 1600)

Obrázek 70 – Náhrobek synů a synovců Jiřího Piryna

Datace: Pravděpodobně 1600 (dle data z nápisové tabulky posledního zemřelého)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobek je umístěn do severní strany kostela, pod rozetou, mezi náhrobkem Jana Lána Srnovce z Varvažova (č. 8) a náhrobkem Jiřího Diblíka z Votína (č. 10). Je vsazen do zdi a připevněn osmi kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Ve stěně, náhrobek nevykazuje známky ošlapání, v Zapově soupisu z roku 1854 je zmiňován další náhrobní kámen synů Jiřího Piryna (č. 19). Předpokladem je, že figurální náhrobek byl uložen ve stěně, zatímco druhý – nefigurální byl v podlaze, na místě uložení zesnulých.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 1,53 m široký a 1,49 m vysoký, 145 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: Figurální

Pozice figur: Stojící

Popis: Figurální náhrobek s pěti postavami. Po obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Figury jsou provedeny ve vyšším reliéfu převyšujícím plochou nápisový rám. Pozadí za postavami je mírně zapuštěno. Každá postava má u nohou dodatečnou nápisovou tabulku. Zajímavostí je, že většina nápisových tabulek je částečně kryta oděvy vedle stojících figur. V levém rohu nad třemi menšími postavami je nápisová tabule s ozdobnými volutami. Čtyři

postavy mají ruce zkřížené na břiše, pravou přes levou, pod překříženými rukama mají vloženou knihu. Pátá postava nejmladšího dítěte má ruce sepnuté v modlitbě. Obličej většiny postav jsou silně poškozené a schematizované, jen s mírnými portrétními rysy. Vlasy jsou krátké, provedení je ploché bez detailů.

Popis a typ oděvu: Zesnulí jsou oblečeni do dlouhých dolomanů, které zakrývají jejich nohy a mají dlouhé rukávy, jež od průřezů nad lokty volně splývají podél těla. V oblasti ramen jsou tři ozdobné spony na každé straně. Kolem krku mají zesnulí škrobená okruží španělského typu.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: *Slowutneho Pana Jirzyho Piryna, Miestěnina a ten cžias primatora miesta Kauržima synowe Jan, Pawel, Waclaw a Jiržý, též Jan a Waclaw Kateržyny Žibržidky, sestry jeho synowe, z tohoto swěta skrze smrt se odebrawše w těchto mistech odpocžiwagy cžekagice radostného wzkržyšeni.*⁶⁰

Nápisové tabulky:

Jan we 13 letech umrzel leta 1597 we [...]

Pawel we 13 letech umrzel leta 1599 w strzedu po S^m Františku

Jirzy w pul druhyho letie umrzel leta 1600 w pondiely S^o Davida

Waclaw w [...] letie umrzel leta 1594 w nediely po S^m Jilgy

Samuel w 9 letech umrzel leta 1599 w podiely u wigilgi swate^o Matouše

Umělecko-historické hodnocení: Uměleckou kvalitou se náhrobník řadí mezi průměrné náhrobníky tohoto typu. Provedení obleků je schematizované, vyzdvihnout lze vypracování okruží. Provedení obličejů a rukou je jednoduché a průměrné. Kvalitativně lze náhrobník přirovnat k náhrobníku Jiřího Piryna (č.5) a Kateřiny Hrabalové (č.7).

Prosopografie: Synové a synovci významného kouřimského měšťana a primase. V kouřimském souboru se nachází náhrobníky z této rodiny celkem tři: náhrobník synů a synovců (č. 9), Jiří Piryn (č. 5), Kateřina Pirynová s dcerou Alžbětou (č. 1).

Stav: Dobrý, po restaurování. Náhrobník je v lepším stavu než jiné z kouřimského souboru. Nejeví známky ošlapání. Nápis je z velké části čitelný. Nápisová tabulka v horním pravém rohu je nečitelná.

Shrnutí: Hromadný náhrobek synů a synovců významného měšťana a primátora města Kouřimi. Zachycený oděv je velmi podobný oděvu na náhrobníku Jiřího Piryna (č. 5). Autor díla je neznámý, pravděpodobně se jedná o stejnou dílnu, ze které pochází i náhrobek Jiřího Piryna (č. 5) a náhrobek Kateřiny Hrabalové (č. 7). V rámci souboru náhrobník vyniká svojí rozlohou a počtem postav, kvalitativně je však spíše průměrný.

⁶⁰ Tamtéž, s. 160

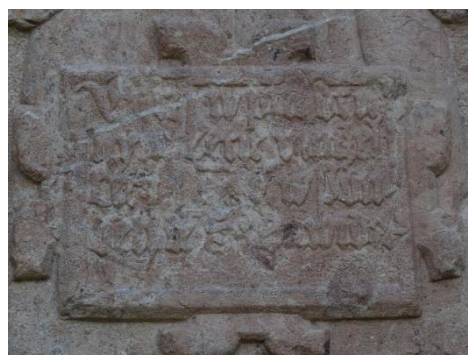
Obrázek 71 – Náhrobník synů a synovců Jiřího Pírny 2

Obrázek 72 – Detail hlav na náhrobníku synů a synovců Jiřího Pírny. Hlavy jsou vytvořené schematicky, v rámci náhrobníku vypadají identicky

Obrázek 73 – Detail rukou nejmenší postavy na náhrobníku synů a synovců Jiřího Pírny. Ruce jsou spjaté, ostatní figury mají ruce položené přes sebe.

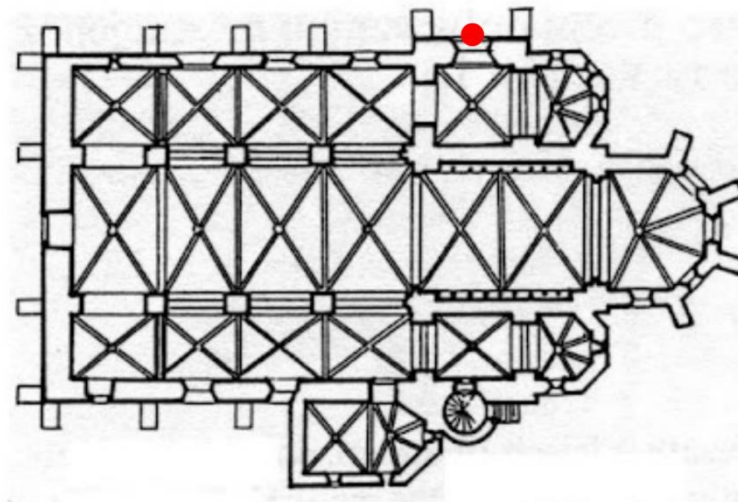
Obrázek 74 – Detail nápisové tabulky u nohou nejmenší figury na náhrobníku synů a synovců Jiřího Pírny

Obrázek 75 – Detail nápisové pásky na náhrobníku Synů a synovců Jiřího Pírny

Obrázek 76 – Umístění náhrobníku synů a synovců Jiřího Pírny na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 77 – Umístění náhrobníku synů a synovců Jiřího Pírny na půdorysu kostela svatého Štěpána

10 – Jiří Diblík z Votína (datace neznámá)

Obrázek 78 – Náhrobek Jiřího Diblíka z Votína

Datace: Neznámá (nápis nečitelný, náhrobek není zaznamenán v soupisu z roku 1854)

Autor: Neznámý

Současné umístění: V současné době je náhrobek uložen do severní strany kostela, pod rozetou, vpravo od náhrobku synů a synovců Jiřího Piryna (č. 9). Je vsazen do zdi a připevněn čtyřmi kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Vzhledem k výraznému poškození ošlapáním lze předpokládat, že byl náhrobek umístěn na frekventovaném místě v podlaze kostela.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 95 cm široký a 1,79 m vysoký, 144 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: Znakový

Popis: Horní část náhrobku je znaková, se znakem rodu z Votína. Pozadí za reliéfem znaku je mírně zapuštěno. Náhrobek obsahuje nápisovou pásku po celém obvodu, která není výrazně vyšší než zbytek náhrobku. Spodní část náhrobku je prázdná, bez známek po nápisu. Náhrobek je silně poškozen ošlapáním, tudíž nelze vyloučit, že spodní část

obsahovala nápis psaný mělkým písmem, například latinský nápis psaný humanistickou majuskulou, jako je tomu u jiných náhrobníků v rámci souboru, které obsahují nápisové pole tohoto typu.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: Nápis není čitelný, ani nebyl zapsán v dřívějších pracích.

Popis znaku: Renesanční erb s kolčí přilbou, klenotem je rostoucí gryf ze štítu. Na štítě je také gryf vyrůstající z otevřené brány.⁶¹

Uměleckohistorické hodnocení: Kvalita náhrobníku je průměrná, v rámci souboru lze náhrobník přirovnat ke znakovému náhrobníku Jana Lána Srnovce z Varvažova (č. 8).

Prosopografie: Náhrobek patřil významnému nobilitovanému měšťanovi města Kouřimi, pravděpodobně Jiřímu Diblíkovi. Jiří Diblík získal erb a predikát z *Votína* roku 1556.⁶²

Stav: Špatný. Náhrobník je silně poškozen ošlapáním, nápis je nečitelný a znak v místech velmi těžce rozpoznatelný.

Shrnutí: Znakový náhrobník Jiřího Diblíka z *Votína*. Nápis je již nečitelný, silné poškození je pravděpodobně způsobeno umístěním v podlaze kostela. Autor náhrobníku je neznámý.

⁶¹ FIALA, Michal. Tři studie k české renesanční heraldice, s. 30

⁶² MAŠEK, Petr. Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, díl první. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0027-3, s. 179

Obrázek 79 – Náhrobník Jiřího Diblíka z Votína 2

*Obrázek 80 – Detail přilby a klenotu na náhrobníku Jiřího Diblíka z
Votína. Klenotem je gryf rostoucí z koruny na kolčí přilbě.*

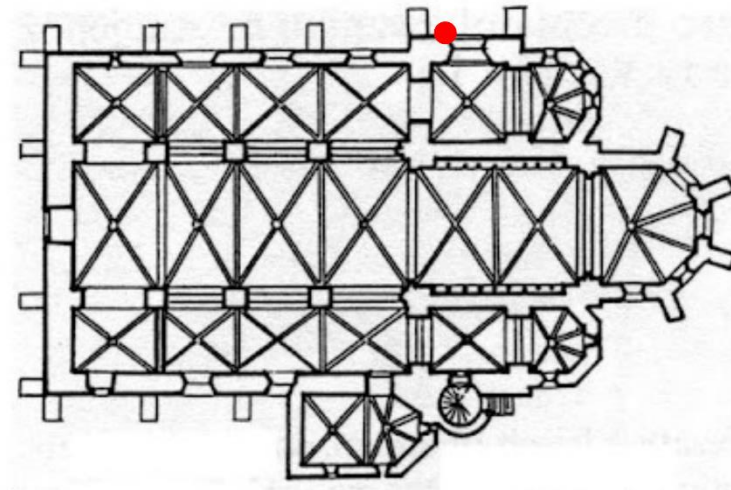
*Obrázek 81 – Detail znaku na náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína.
Figurou je gryf rostoucí z brány*

*Obrázek 82 – Detail nápisové pásky náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína.
Nápisová páska je velmi silně poškozena ošlapáním*

Obrázek 83 – Umístění náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 84 – Umístění náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína na půdorysu kostela svatého Štěpána

11 – Ludmila z Věčina (1572)

Obrázek 85 – Náhrobek Ludmily z Věčina

Datace: 1572 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobek je umístěn v severní straně kostela, vlevo od okenní osy. Je vsazen do zdi a připevněn osmi kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Vzhledem k poškození ošlapáním lze předpokládat, že byl náhrobek umístěn v podlaze kostela na méně frekventovaném místě.

Materiál: Pískovec

Rozměry: 1,11 m široký a 1,96 m vysoký, 139 cm nad úrovní terénu

Typ náhrobku: Figurální se znakem

Pozice figur: Stojící

Popis: Horní část náhrobku obsahuje čtyři figury, spodní část obsahuje erbovní znamení rodu Kouřimských z Věčina. Po obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Postavy a znak jsou provedeny ve vyšším reliéfu. Hlavní figura je matka s dítětem v náručí, další dvě postavy

jsou děti držící se za ruce. Děti drží také nápisovou pásku patrně s bližšími údaji o jejich úmrtí. Malé dítě v náruči matky má nápisovou pásku přímo na zavinovačce. Všechny postavy jsou umístěny do oblouku připomínajícího gotický ústupkový portál se zdobenými konzolemi. Portál je velmi podobný portálu, který je umístěn ze severní strany kostela svatého Štěpána. V horních rozích mezi obloukem a obíhající nápisovou páskou jsou umístěny dvě hlavy andělů s křídly. Postavy jsou poměrně strnulé, bez portrétních rysů a s neumele využitými proporcemi.

Popis a typ oděvu: Oděv zesnulých není dobře rozpoznatelný. Postava ženy má na hlavě a kolem krku roušku, podél těla splývá dlouhý plášť sepnutý pod krkem. Dítě v její náruči je zabaleno v zavinovačce. Dvě postavy mladých dívek mají dlouhé sukně s dlouhými rukávy, na kterých je naznačeno zřasení v oblasti loktů. Oděv nenese znaky španělské módy, naopak je znatelný vliv saské módy.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: *Letha XVIILXXII (1572) w patek den S^{ho} Pawla umrzela pj Lidmila manželka vrozeného wladiky swe dokonawsse tuto pochowana odpoczinitj wieczne.* ⁶³

Popis znaku: Renesanční erb s kolčí přilbou. Kolem přilby jsou příkrývadla, z přilby vyrůstá plechovice. Na erbu je také plechovice jako jediná figura.

Umělecko-historické hodnocení: Umělecká hodnota náhrobníku je v rámci kouřimského souboru nadprůměrná, zvláště s ohledem na dobu, kdy dílo vzniklo. Jedná se o nejstarší doložitelný náhrobník souboru. Vyzdvihnout lze architektonickou stafáž náhrobníku a detail dětí držících vlastní nápisovou pásku.

Prosopografie: Manželka a děti významného nobilitovaného kouřimského měšťana, vladyky z rodu Rukavičků Kouřimských z Věčina.

Stav: Špatný, nápisová páska je nečitelná. Náhrobník nenese silné známky ošlapání.

Shrnutí: Náhrobek rodiny nobilitovaného měšťana. Pravděpodobně se jedná o nejstarší náhrobník kouřimského souboru, který je též umělecky nejpropracovanější. Umělecky je nutné vyzvednout bohatou architektonickou stafáž, která u jiných náhrobníků není. Naprosto výjimečná je komunikace vyobrazených postav s neživými částmi náhrobníku.

Jde spekulovat o původu náhrobku z neznámé kouřimské kamenické dílny. Jedná se o jeden z pěti pískovcových náhrobníků v rámci souboru.

⁶³ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s. 159

Obrázek 86 – Náhrobník Ludmily z Věčina 2

Obrázek 87 – Detail náhrobníku Ludmily z Věčina, dvě dětské figury drží vlastní nápisovou pásku

Obrázek 88 – Detail andělské hlavy na náhrobníku Ludmily z Věčina

Obrázek 89 – Detail hlavice na kulatém výklenku náhrobníku Ludmily z Věčina

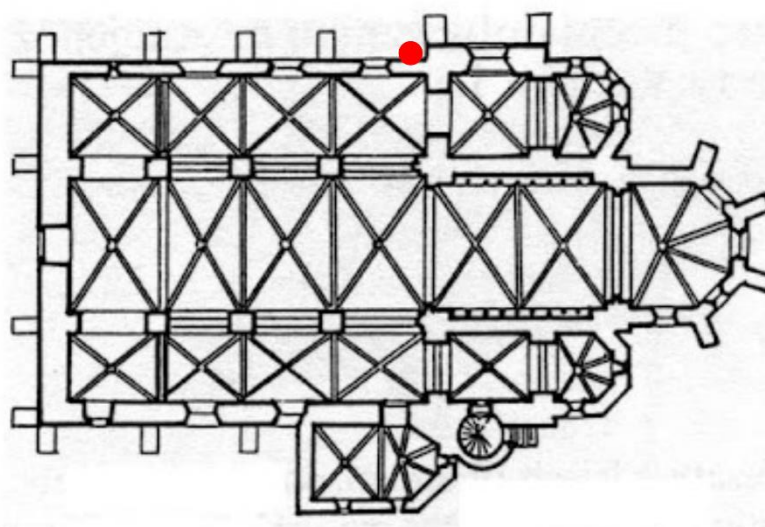
Obrázek 90 – Detail znaku Rukavičků Kouřimských z Věčína na náhrobníku Ludmily z Věčína. Klenotem je rostoucí plechovice, hlavní figurou znaku je také plechovice.

Obrázek 91 – Znak Rukavičků Kouřimských z Věčína na domě č. p. 173 v Kutné Hoře

Obrázek 92 – Umístění náhrobníku Ludmily z Věčina na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 93 – Umístění náhrobníku Ludmily z Věčina na půdorysu kostela svatého Štěpána

12 - Anna Kožešnice (1602)

Obrázek 94 – Náhrobek Anny Kožešnice

Datace: 1602 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobek je druhotně umístěn na jižní straně kostela vpravo od okenní osy. Je zasazen do stěny a přichycen šesti kovovými háky.

Původní umístění, předpoklad: Přesné umístění není známé, náhrobek nejeví známky ošlapání, mohlo by se jednat o příklad uložení ve stěně, nebo v podlaze v ústraní na méně frekventovaném místě vzhledem k ležící poloze zesnulé.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 88 cm široký a 1,97 vysoký, 136 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: Figurální

Pozice figury: Ležící

Popis: Figurální náhrobek s celou ležící postavou. Po celém obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Pozadí je mírně zapuštěno. Figura je vyvýšena, hlava spočívá na polštáři s trásněmi. Postava má ruce ohnuté v loktech a položené na břicho, pravou ruku přes levou. Ruce jsou jen naznačeny. Pod rukama je vložena malá kytice, patrně se jedná o konvalinky. Nohy jsou

skryté pod sukni. Obličej je schematizovaný, pouze s mírnými portrétními prvky. V levém dolním rohu náhrobníku je štít se znakem kožešníků.

Popis oděvu: Zesnulá má dlouhý svrchní plášť, u spodního lemu s bohatým řasením, rukávy jsou dlouhé. Na hlavě a kolem krku je rouška.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: *Letha Panie 1602 w patek po Stem Zigmundu usnula w panu pocztiwa Pany (Anna) Slowutneho Pana Tobiasse, miesstenyna miesta Kaurzima, Geho milosti Cysaržskyho Richtarže manželka, a tuto w panu krystu odpocziwa.*⁶⁴

Uměleckohistorické hodnocení: V rámci kouřimského souboru se jedná o jedno z lepších děl. Vyzdvihnout lze provedení znaku kožešníků a kytice konvalinek. Je srovnatelné s náhrobníky manželů Polentových (č. 13 a č. 15).

Prosopografie: Manželka významného měšťana a císařského rychtáře Tobiáše Kožešníka (č. 17).

Stav: Dobrý, silné poškození je pouze na nápisové pásce.

Shrnutí: Figurální náhrobník manželky rychtáře se znakem kožešníků. Náhrobník nenese známky silného poškození, lze proto předpokládat uložení na chráněném místě. Podobně jako u ostatních náhrobníků je autor neznámý.

⁶⁴ Tamtéž, s. 159

Obrázek 95 – Náhrobník Anny Kožešnice 2

Obrázek 96 – Detail obličeje na náhrobníku Anny Kožešnice. Obličej je schematizovaný s naznačenými obličejovými rysy, vlasy a krk jsou kryty rouškou.

Obrázek 97 – Detail rukou na náhrobníku Anny Kožešnice. Ruce jsou schematické, pod nimi je vložená květina konvalinek.

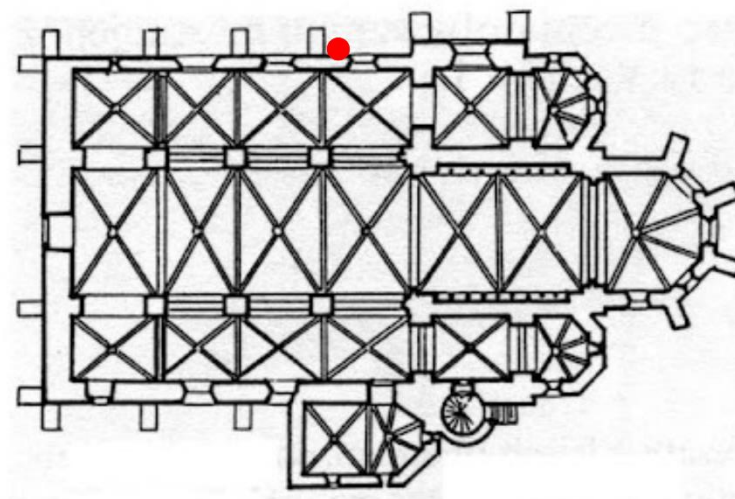
Obrázek 97 – Detail znakového pole na náhrobníku Anny Kožešnice. Cechovní znak kožešníků s holubicí, která má v zobáku ratolest.

Obrázek 98 – Detail nápisové pásky a spodního lemu sukně na náhrobníku Anny Kožešnice

Obrázek 99 – Umístění náhrobníku Anny Kožešnice na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 100 – Umístění náhrobníku Anny Kožešnice na půdorysu kostela svatého Štěpána

13 - Jakub Polenta (161[?])

Obrázek 101 – Náhrobník Jakuba Polenty

Datace: 161[?] - Nečitelná

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobník je vsazen do severní zdi kostela, vlevo od náhrobníku paní Kristýny s dcerou (č. 14). Je přichycen šesti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Náhrobník nejeví známky poškození ošlapáním, mohl být umístěn ve stěně kostela, nebo v podlaze na méně frekventovaném místě vzhledem k ležící pozici postavy.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 1,01 m široký a 1,89 m vysoký, 96 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: Figurální

Pozice figury: Ležící

Popis: Figurální náhrobek s celou ležící postavou. Po celém obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Hlava spočívá na polštáři s třásněmi. Postava má dlouhé vousy a vlasy jsou naznačeny ve dvou loknách v oblasti uší. Obličej je schematizovaný, bez významných portrétních prvků. Ruce má postava ohnuté v loktech a složené na břicho, pravou ruku přes levou. Pod rukama je vložena kniha. Kniha je velmi zdařile provedena, jsou naznačeny strany a přezky. Ruce jsou velmi silně poškozeny, patrně ale byly jen schematicky naznačeny. Pod spodním lemem pláště jsou naznačeny boty. V levém dolním rohu náhrobku je štít se znakem sladovníků.

Popis oděvu: Zesnulý je oblečen do dolomanu dlouhého až ke kotníkům, plášť má dlouhé rukávy s průřezy v loktech. Od loktů rukávy volně visí podél těla. Doloman je českého typu.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: [...] Polenta [...] miestiennin miesta Kaurzima mezi 23 a 24 hodinou dokonat svůj věk [...] odpocziwa [...]

Umělecko-historické hodnocení: V rámci kouřimského souboru patří náhrobek mezi nejkvalitnější díla. Vyzdvihnout lze provedení obličejů s plnovousem a kvalitní provedení knihy. Kvalitativně jde přirovnat k náhrobku manželky pochovaného Ludmily Polentové (č. 15).

Prosopografie: Významný měšťan a sladovník města Kouřimi.

Stav: Dobrý, v rámci souboru je dílo jedním z méně poškozených. Nápisová páska je místy nečitelná a silné poškození je znát v oblasti rukou.

Shrnutí: Náhrobek sladovníka města s typickým oděvem. Podle míry poškození lze předpokládat, že byl náhrobek uložen na méně frekventovaném místě, nebo ve zdi kostela. Autor díla je neznámý, v rámci kouřimského souboru se jedná o jedno z kvalitnějších děl.

Obrázek 102 – Náhrobník Jakuba Polenta 2

Obrázek 103 – Detail obličeje na náhrobníku Jakuba Polenty. Obličej je schematizovaný, s dlouhými vousy

Obrázek 104 – Detail rukou na náhrobníku Jakuba Polenty, ruce jsou silně poškozeny.

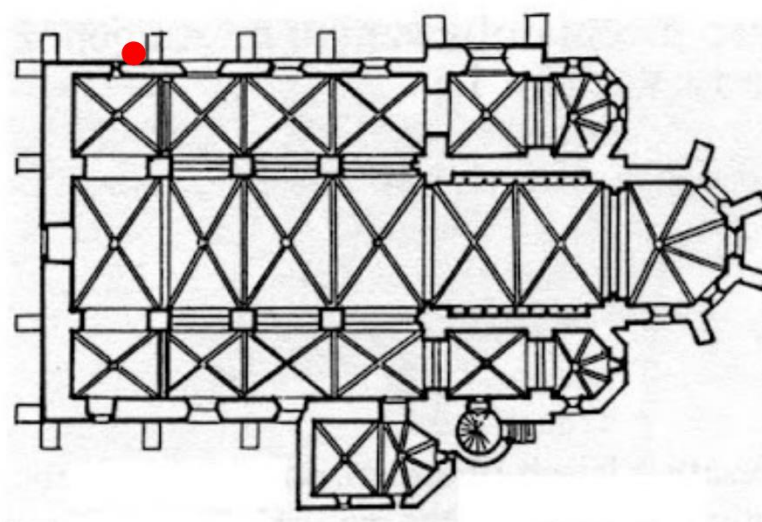
Obrázek 105 – Detail znakového pole na náhrobníku Jakuba Polenty s cechovním znakem sladovníků

Obrázek 106 – Detail rukávu na náhrobníku Jakuba Polenty. Stejněho typu jako rukáv na náhrobníku Jiřího Pírny

Obrázek 107 – Umístění náhrobníku Jakuba Polenty na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 108 – Umístění náhrobníku Jakuba Polenty na půdorysu kostela svatého Štěpána

14 – Kristýna a mladší dívka (1585)

Obrázek 109 – Náhrobek Kristýny a mladší dívky

Datace: 1585 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobek je umístěn na severní straně kostela, mezi náhrobníky manželů Polentových (č. 13 a č. 15). Je vsazen do zdi a přichycen pěti kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Náhrobek je silně poškozen, pravděpodobně ošlapáním, lze proto předpokládat, že byl umístěn ve vodorovné pozici v podlaze kostela. Je také možné, že byl umístěn ve stěně a poškození je způsobeno přírodními podmínkami, jedná se o náhrobek z pískovce, který je náchylnější k poškození větrem a deštěm než červený vápenec.

Materiál: Světlý pískovec

Rozměry: 86 cm široký a 1,82 m vysoký, 94 cm nad úroveň terénu

Typ náhrobku: Figurální se znakem

Pozice figur: Stojící

Popis: Figurální náhrobek se dvěma celými stojícími postavami. Po celém obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Menší postava má nad hlavou nápisovou tabulku. U nohou postav je kráčeující dvouocasý lev s korunou. Postavy jsou provedeny ve vyšším reliéfu, pozadí za postavami je naopak mírně zapuštěno. Vlasy postav volně splývají přes ramena,

ruce jsou překřížené na břiše, pravá ruka je přes levou. Menší postava má pod rukama vloženou knihu. Obličej je velmi silně poškozený, nelze poznat, jestli nesly portrétní rysy. Na sukních je naznačené řasení.

Popis oděvu: Oblečení postav je těžko rozpoznatelné, patrně se jedná o klasickou dlouhou sukni s okružím u krku. Oblečení tohoto stylu je pro kouřimský soubor typické.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: *Letha Panie 1585 prvnj patek postni, umržela panj Krystina oczekawagic den prysstj Syna Božího y s dcerau [sestrau] sway patnact odpocżiwagy.*⁶⁵

Popis znaku: Dvouocasý korunovaný lev kráčející na volném poli

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká kvalita náhrobníku je těžko posouditelná, vzhledem k silnému poškození. Lze přirovnat k náhrobníku se lvem (č. 2).

Prosopografie: Společenské postavení zesnulých je neznámé. V soupisu kouřimských náhrobníků od K. V. Zapa je náhrobník nazýván *náhrobkem matrony z rodiny císařského rychtáře Tobiáše s celou podobiznou*, pravděpodobně odvozeno od vyobrazení korunovaného lva.⁶⁶

Stav: Velmi špatný, náhrobník je ze světlého pískovce, který je měkčí než červený vápenec, a náhrobníky z tohoto materiálu jsou náchylnější k poškození přírodními vlivy a ošlapáním. Nápisová páska i nápisová tabulka nad hlavou menší postavy jsou nečitelné.

Shrnutí: Figurální náhrobník dvou neznámých dívek. V Zapově přepisu je psáno *panj Krystina s dcerau swau*, ovšem obě postavy mají rozpuštěné vlasy, což by napovídalo, že se jedná o svobodné dívky. Může se jednat o příklad chybného přepisu, mohlo být například zaměněno slovo *sestrau* za *dcerau*. Nápis je v současné době již nečitelný.

Předpokládaným původním umístěním je vzhledem k silnému poškození podlaha kostela. Náhrobník je z pískovce, na rozdíl od většiny náhrobníků kouřimského souboru, které jsou ze *sliveneckého mramoru*. Pískovcové náhrobníky jsou v rámci kouřimského souboru v nejhorším stavu. Nápisová páska je nečitelná. Přepis se dochoval ze soupisu z roku 1854, část nápisu, která by zmiňovala původ zesnulých, byla v té době už nečitelná. Na náhrobníku je také figura kráčejícího lva, jejíž původ je také neznámý. Kvalitativně je náhrobník srovnatelný s náhrobníkem se znakem lva (č. 2).

⁶⁵ Tamtéž, s. 159

⁶⁶ Tamtéž, s. 159

Obrázek 110 – Náhrobník Kristýny s mladší dívkou 2

Obrázek 111 – Detail hlav na náhrobníku Kristýny s mladší dívkou. Náhrobník je silně poškozen, obličejové rysy nejsou rozeznatelné.

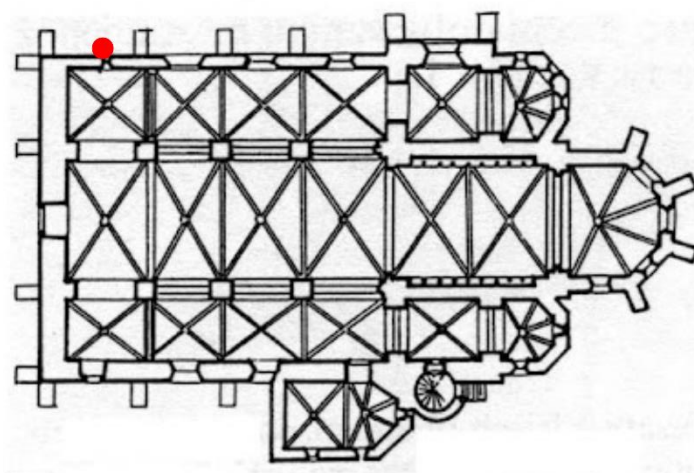
Obrázek 112 – Detail rukou na náhrobníku Kristýny s mladší dívkou. Ruce jsou překřížené na břiše

Obrázek 113 – Detail znaku lva na náhrobníku Kristýny s mladší dívkou

Obrázek 114 – Umístění náhrobníku Kristýny s mladší dívkou na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 115 – Umístění náhrobníku Kristýny s mladší dívkou na půdorysu kostela svatého Štěpána

15 - Ludmila Polentová (1619)

Obrázek 116 – Náhrobník Ludmily Polentové

Datace: 1619 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Náhrobník je umístěn na severní straně kostela, vpravo od náhrobníku paní Kristýny s dcerou (č.14). Je vsazen do zdi a přichycen čtyřmi kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Náhrobník nejeví známky poškození ošlapáním, mohl být umístěn ve svislé poloze ve stěně kostela, nebo v podlaze na chráněném nebo méně frekventovaném místě.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 1,03 m široký a 1,9 m vysoký, 90 cm nad úrovní terénu

Typ náhrobku: Figurální

Pozice figury: Ležící

Popis: Figurální náhrobek s celou ležící postavou. Po celém obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Reliéf figury je vyvýšen, zatímco pozadí za postavou je mírně zapuštěno. Postava má hlavu položenou na polštáři s trásněmi, ruce má ohnuté v loktech a položené na břicho, pravá ruka je na levé. Pod rukama je vložený křížek. Obličej je schematický bez portrétních rysů. Oči jsou zavřené a vlasy jsou zakryté pokrývkou hlavy. Nohy jsou kryté nápisovou tabulkou. Nápisová tabulka má ozdobný rám. V levém dolním rohu je štít s cechovním znakem sladovníků.

Popis oděvu: Žena je oblečena v dlouhé sukni španělského typu, hlava a krk jsou zakryty rouškou. Po obou stranách krku splývá stuha dlouhá pod kolena.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: Letha Panie 1619 tuto pondiely po narozeny panny Marie mezy 13 a 14 hodinou [...] Polentowa miesta Kaurzima v letech weku gegiho 82 [...] gegizto tu [...] v panu blahoslav[...]

Transkripce nápisové tabulky u nohou: Smrt u wssech woberz prawo ma, ziebraka s krale m pogima.

Uměleckohistorické hodnocení: Kvalitativně je náhrobek spíše průměrný, vyniká nápisová tabulka u nohou zesnulé. Náhrobek je srovnatelný s náhrobkem Jakuba Polenty (č. 13).

Prosopografie: Manželka významného kouřimského měšťana a sladovníka Jakuba Polenty (č. 13).

Stav: Dobrý, po restaurování. Nápis je v některých místech nečitelný.

Shrnutí: Figurální náhrobek manželky významného měšťana a sladovníka města Kouřimi. Bez známek poškození ošlapáním, lze předpokládat uložení ve svislé poloze ve stěně kostela. Náhrobek vyniká nápisovou tabulkou u nohou zesnulé. Zesnulá je oblečena do typického ženského oděvu, který je i na dalších ženských náhrobkách tohoto souboru. V rámci kouřimského souboru patří mezi nejkvalitnější díla.

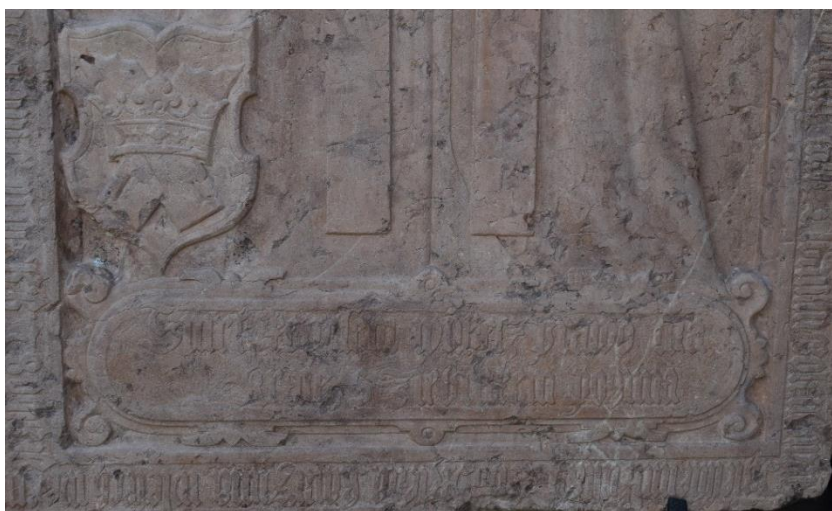
Obrázek 117 – Náhrobník Ludmily Polentové 2

Obrázek 118 – Detail obličeje na náhrobníku Ludmily Polentové, obličej postrádá portrétní rysy, vlasy jsou kryty rouškou

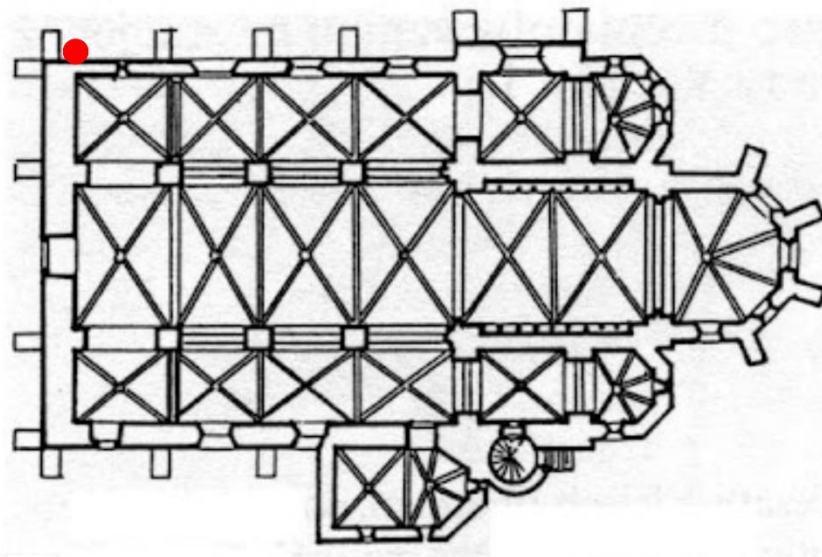
Obrázek 119 – Detail rukou na náhrobníku. Ruce jsou silně poškozené, pod nimi je vložen křížek

Obrázek 120 – Detail nápisového pole u nohou figury na náhrobníku Ludmily Polentové. Nápis je: smrt ke všem vobeř právo má, žebráka s králem pojímá

Obrázek 121 – Umístění náhrobniku Ludmily Polentové na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 122 – Umístění náhrobniku Ludmily Polentové na půdorysu kostela svatého Štěpána

16 – Dorota a Marta z rodu Chotků a Petr Mielner z Mülhausenu (1582)

Obrázek 123 – Náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu

Datace: 1582 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: V interiéru kostela, u severní stěny severní lodě, vedle dveří vedoucích na kruchtu. Je postaven u zdi a připevněn čtyřmi kovovými skobami.

Původní umístění, předpoklad: Náhrobník nejeví známky poškození ošlapáním a vzhledem k netradičnímu tvaru je pravděpodobnější umístění ve svislé poloze.

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Rozměry: 251 cm vysoký, 88 cm široký, tloušťka desky 20 cm

Typ náhrobku: Znakový

Popis: Dolní část náhrobníku je znaková, horní je nápisová. Znaková část obsahuje znak rodu Milnerů z Mülhausenu, po obou stranách je ohraničená stylizovanými pilíři s hlavicemi

připomínajícími listí nebo poupata.⁶⁷ Nápisová část je rozdělená na dvě pole: horní pole je psané česky gotickou minuskulou o dvou dcerách Kašpara Chotka a dolní pole je psané latinsky humanistickou majuskulou o Petrovi Mielnerovi z Mülhausenu. Obě pole jsou stylizovaná do podoby svitků. Nad nápisovými poli je v oválném štítě znak Chotků, štít je na vrchu náhrobníku zasazen mezi dvě voluty.⁶⁸

Typ písma: Gotická minuskula, humanistická majuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky, druhá část latinsky

Transkripce českého nápisu: *Letha Panie 1582 po narozeny panny marye umrzela dorota, na zeytrzy w patek tehož lethy (15)82 Martha, dcery urozeneho pana kasspara chotka z chotzkowa.*⁶⁹

Transkripce latinského nápisu: *Deo optimo maximo sacrum. Psal. C II.*

Percussus sum comedere panem meum.

*Antique virtutis et probitatis atque fidei tenacis. viro Petro Mielnero a Mulhausen, qui cum pontetissimorum Imp. Divi Caroli quinti et Ferdinandi I. fratris illius Italica, Galica et Pannonica castra per multos annos cum laude sequutus, tandem uxore ducta dilectissima foemina Johanna, Boemorum Metropoli consenscere et vitam finire cupiens, huc fato perductus, moerore animi potius quam morbo, satur etiam annorum, doem supremum obiit. Johannes filius ejus natu major, Sacrae Caes. Majestatis in Bohemia Cancell. Taxator cum fratre Adamo, Catharina, Mariana et Ursula Sororib. Parenti incomparabili mestiss, posuere. Vixit annos completos 76.*⁷⁰

Překlad nápisu: *Žalm 102. Poražen jsem jak pýr, a uvadlo srdce moje tak, že chléb svůj jísti zapomněl.*⁷¹ *Muži starožitné ctnosti a poctivosti jakož i nejstálejší víry, Petru Mielneru z Muhlhausenu, který po mnoho letech a chvalně při polních taženích nejmocnějších císařův, nebožt. Karla V. a Ferdinana I., jeho bratra v Itálii, Francii a Uhřích bývav, konečně s nejmilejší chotí svou Johanou se oženiv do hlavního města Čechův k dokonání svého věku se ubíral, a semto osudem zaveden více smutkem duše než nemocí, také již věkem syt, dni své zakončil. Jan, jeho syn starší, J. M. Cís. V české kancellarii taxator, s bratrem Adamem a*

⁶⁷ Ottův slovník naučný: *illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. V Praze: J. Otto, 1901. sv. 17, s. 357.

⁶⁸ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty (erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti)*. Praha: AKROPOLIS, 1992. ISBN 80-901020-3-4. Kapitola Chotkové, s. 62.

⁶⁹ ZAP, Karel Vladislav. *Památky archaeologické a místopisné*, s. 160

⁷⁰ Tamtéž, s. 160

⁷¹ HOŠEK, Pavel. *Cesta ke kořenům*, s. 15

*sestrami Kateřinou, Marianou a Ursulou, svému nenahraditelnému otci smutkem sklíčení tento pomník postavili. Žil celých 76 let.*⁷²

Popis znaku: Polcený štít. V pravé polovině je polovina palečného kola, v levé polovině je pokosem pruh se třemi srdci. Klenotem jsou křídla vyrůstající z přilby, kolem erbu jsou vyobrazena příkrývadla.

Popis menšího znaku: Polcený štít s polovinou kola, z přilby vyrůstá také polovina kola, kolem erbu jsou příkrývadla.

Umělecko-historické hodnocení: V rámci kouřimského souboru patří náhrobník mezi nejkvalitnější díla. Vyniká zejména svým tvarem, ostatní náhrobníky se drží striktně obdélníkového tvaru. Z kouřimského souboru se také jedná o nejvyšší náhrobník. Kvalitativně vyniká provedení znaku Milnerů z Mülhausenu.

Prosopografie: Náhrobník dvou dcer Kašpara Chotka z Chotkova a Petra Milnera z Mülhausenu, otce manželky Kašpara Chotka.⁷³

Stav: Dobrý, náhrobník nejeví známky ošlapání a nápisy jsou čitelné. Povrch náhrobníku je popraskaný.

Shrnutí: Znakový náhrobník se znaky rodu Milnerů z Mülhausenu a Chotků z Chotkova. Jedná se o jediný náhrobník z kouřimského souboru, který je uložen v interiéru kostela. Na sobě má dvě nápisová pole, jedno je psané česky a druhé latinsky. Kvalitativně náhrobník vyniká, ovšem lze ho srovnat s náhrobníkem Jana Lána Srnovce z Varvažova (č. 8). Při Hilbertově záchranné akci byl náhrobek vložen do edikuly za kostelem, z jejíž druhé strany je dodnes vložený náhrobník vdovy Reginy (č. 7).⁷⁴ Z edikuly byl po roce 1987 vyjmut a umístěn do interiéru kostela.

⁷² Tamtéž, s. 160

⁷³ LEDR, Josef. *Hrabata Chotkové z Chotkova a Vojnína: studie rodopisná*. Kutná Hora: Knihtiskárna Karla Šulce v Hoře Kutné, 1886, s. 62

⁷⁴ POCHÉ, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech II.*, s. 123

Obrázek 124 - Náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu 2

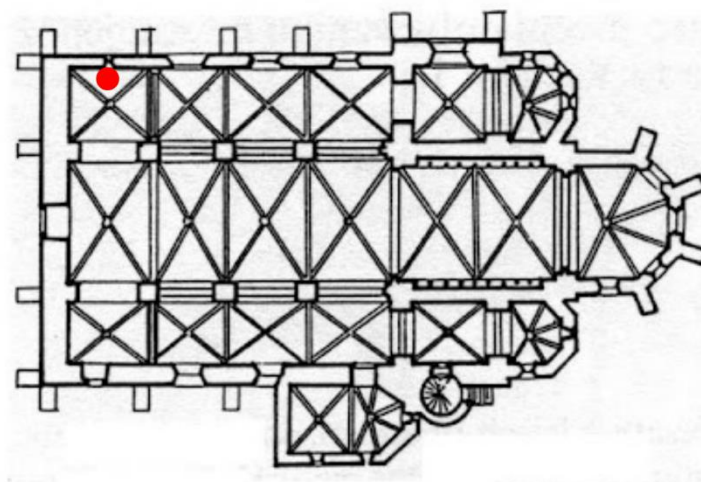
Obrázek 125 – Detail znaku Chotků z Chotkova na náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Müllhausenu

Obrázek 126 – Detail znaku Milnerů z Müllhausenu na náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Müllhausenu

Obrázek 127 – Umístění náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu v západní části severní lodi kostela svatého Štěpána

Obrázek 128 – Umístění náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 129 – Vyznačené místo, kde byl náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu umístěn ve 20. století

17 – Náhrobek dvou dětí (datace neznámá)

Obrázek 130 – náhrobek dvou dětí

Datace: neznámá

Autor: neznámý

Současné umístění: jižní strana kostela Nejsvětější Trojice

Původní umístění, předpoklad: Vzhledem k poškození ošlapáním lze předpokládat, že byl náhrobek umístěn v podlaze kostela. Poškození je zvláště viditelné v oblasti obličejů.

Materiál: červený vápenec, patrně slivenecký mramor

Rozměry: 117 cm vysoký a 70 cm široký, náhrobek je mírně zahlouben do terénu

Typ náhrobku: figurální

Pozice figury: stojící

Popis: Figurální náhrobek dvou dětí s cechovními znameními. Po celém obvodu lemovaný nápisovou páskou, figury jsou provedeny ve vyšším reliéfu. Obě postavy jsou ve stojící poloze, ruce mají ohnuté v loktech a překřížené s pravou rukou přes levou. Pod rukama jsou vloženy křížky. Postava chlapce má pod suknicí vidět nohy, postava dívky má nohy zakryté sukni. U nohou chlapce je erbovní pole s cechovním znakem krejčích, u nohou dívky je pole se znakem kožešníků. Náhrobek neobsahuje žádný náznak hlubšího prostoru za pomoci architektonické stafáže. Obličeje dětí jsou vytvořené schematicky a postavy jsou v pohybech

ztuhlé. Chlapec má krátké vlasy s loknami nad úrovní uší, dívka má vlasy dlouhé splývající kolem okruží dále za ruce, u vlasů jsou neuměle naznačeny prameny.

Popis oděvu: Chlapec má sukni dlouhou až ke kotníkům, kolem krku má okruží, pod ním je připnuta šuba s kožešinovým límcem.⁷⁵ Dívka má typickou dlouhou sukni s bohatým řasením spodního lemu. U krku má také okruží.

Typ písma: gotická minuskula

Jazyk nápisu: psáno česky

Transkripce nápisu: [...] Tobyasse [...]

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká hodnota náhrobku je průměrná, vyzdvihnout lze kvalitní provedení nápisu a cechovních znamení. Kvalitativně je náhrobek srovnatelný s náhrobkem Kateřiny Hrabalové (č. 6) a syna Tobiáše Kožešníka (č. 18).

Prosopografie: Náhrobek dcery významného kouřimského měšťana a kožešníka Tobiáše a syna neznámého kouřimského krejčího.

Stav: Špatný, nápis je z velké části nečitelný

Shrnutí: Náhrobek dvou dětí, pravděpodobně dcery kouřimského kožešníka Tobiáše a syna neznámého kouřimského krejčího. Náhrobek je na rozdíl od ostatních v souboru umístěn ve zdivu kostela Nejsvětější Trojice, který se nachází za hradbami města. Zajímavostí náhrobku jsou dvě erbovní pole s rozdílnými cechovními znaky.

⁷⁵ SAFRTALOVÁ, Zuzana. Oděv, schránka lidského těla i duše, s.113

Obrázek 131 – Náhrobník dvou dětí 2

Obrázek 132 – Detail obličejů na náhrobníku dvou dětí. Obličejové jsou silně poškozeny ošlapáním

Obrázek 133 – Detail rukou na náhrobníku dvou dětí. Ruce jsou položeny přes sebe a silně poškozeny ošlapáním

Obrázek 134 – Detail znakových polí na náhrobníku dvou dětí. V levém poli je cechovní znak krejčích a v pravém cechovní znak kožešníků

Obrázek 135 – Detail nápisové pásky náhrobníku dvou dětí. V nápisu je čitelné slovo Tobiasse

Obrázek 136 – Umístění náhrobníku dvou dětí v jižní stěně kostela Nejsvětější Trojice

18 – Náhrobník syna Tobiáše Kožešníka (15[?]7)

Obrázek 137 – Náhrobník syna Tobiáše Kožešníka

Datace: 15[?]7

Autor: neznámý

Současné umístění: jižní strana kostela Nejsvětější Trojice

Původní umístění, předpoklad: Vzhledem k silnému poškození ošlapáním ve středové části náhrobníku lze předpokládat umístění v podlaze, napříč frekventovaným místem.

Materiál: červený vápenec, patrně slivenecký mramor

Rozměry: 98 cm vysoký a 59 cm široký, náhrobek je mírně zapuštěný do terénu

Typ náhrobku: figurální

Pozice figury: ležící

Popis: Figurální náhrobník s ležící postavou dítěte. Po celém obvodu je lemovaný nápisovou páskou. Postava je tvořena reliéfně, pozadí je mírně zapuštěno za postavou a nápisovou páskou. Figura má hlavu položenou na polštáři, který je symbolicky prohnut pod její vahou, ruce ohnuté v loktech a překřížené na břicho, s pravou rukou přes levou. Pod rukama je vložený křížek. Nohy jsou vidět pod lemem suknice, jsou vytvořené pouze schematicky

s naznačenými botami. Postava stojí na menším nápisovém poli, které je stylizované do podoby svitku s ozdobnými volutami. Vlevo od nápisového pole jsou přesýpací hodiny, vpravo je lebka. V levé části náhrobníku na nohou figury je erbovní pole stylizované do rozvinutého svitku se znakem kožešníků, znak je tvořen i kolčí přilbou a příkrývadly, z přilby roste holubice s ratolestí.

Popis oděvu: Zesnulý je oblečený do dlouhé suknice, pod suknicí jsou vidět boty. Rukávy suknice jsou dlouhé, v ramenou nápadně širší. U krku je klasické škrobené okružní.

Typ písma: gotická minuskula, humanistická majuskula

Jazyk nápisu: psáno česky a latinsky

Transkripce nápisu: Letha 15[?]7 tu strzedu [...]

Transkripce nápisu menší nápisové tabulky: HODIE MIHI, CRAS TIBI

Překlad nápisu menší nápisové tabulky: dnes já, zítra ty

Uměleckohistorické hodnocení: Umělecká hodnota náhrobníku je průměrná, vyzdvihnout lze provedení nápisového pole s krátkým epitafem, přesýpacími hodinami a lebkou. Zdařile provedený je i nápis po obvodu náhrobku.

Prosopografie: Syn významného kouřimského měšťana Tobiáše Kožešníka

Stav: Špatný, nápis je místy již nečitelný, silné poškození ošlapáním zvláště v oblasti cechovního znamení.

Shrnutí: Figurální náhrobek syna významného měšťana Tobiáše Kožešníka. Stejně jako náhrobek dvou dětí (č. 17) není umístěn v blízkosti kostela svatého Štěpána, ale je vložen do zdiva jižní stěny hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice. Původně byl pravděpodobně umístěn v podlaze kostela svatého Štěpána. Zajímavostí náhrobníku je krátký epitaf u nohou dítěte, podobný epitaf je pouze na náhrobníku Ludmily Polentové (č. 15).

Obrázek 138 – Náhrobek syna Tobiáše Kožešnika 2

Obrázek 139 – Detail obličeje na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Obličej je schematický, jen s mírnými portrétními rysy.

Obrázek 140 – Detail rukou na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Ruce jsou položené přes sebe a silně poškozeny ošlapáním

Obrázek 141 – Detail znaku na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Na znaku je holubice s ratolestí v zobáku, na klenotu také

Obrázek 142 – Detail nápisového pole na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Nápis je: hodie mihi cras tibi [dnes já zítřa ty]

Obrázek 143 – Umístění náhrobníku syna Tobiáše Kožešnika v jižní stěně kostela Nejsvětější Trojice

19 - Tobiáš Kožešník (1606)

Datace: 1606 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Neznámé, náhrobník se nedochoval

Původní umístění, předpoklad: Nelze určit

Materiál: Neznámý, lze předpokládat červený vápenec

Typ náhrobku: Figurální. V soupisu náhrobníků z roku 1854 je doplněn poznámkou: *náhrobek císařského rychtáře Tobiáše, kterýž v celé postavě v úředním svém kroji na kameně vytesán se spatřuje.*⁷⁶

Pozice figury: Neznámá

Popis: Jedná se o jeden ze tří nedochovaných náhrobníků, které byly zaznamenány v soupisu z roku 1854, ale do současné doby se nedochovaly a nebyly v průběhu oprav kostela umístěny do stěn. Pravděpodobně se jednalo o figurální náhrobník s nápisovou páskou stejného typu jako jiné figurální náhrobníky ze souboru. Nejspíše obsahoval i znak kožešníků v menším poli v levém dolním rohu náhrobníku, stejný znak můžeme vidět na náhrobníku manželky Tobiáše Kožešníka (č. 12) a na tzv. Tobiášovském domě č.p. 144.

Popis a typ oděvu: Figura byla pravděpodobně oblečena v honosnějším oděvu, v soupisu je zmíněno, že zesnulý byl vytesán ve svém úředním kroji.

Typ písma: Pravděpodobně gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: ... 1606 w pondiely po na nebewzeti blahoslawene Panny Marye 24. dne Miesyce Srpna mezy 9. a 10. hodinaw život swug dokonal Slowutny Pan Tobiáš Miesstienjn Miesta Kaurzima, J. M. C. richtarž.⁷⁷

Prosopografie: Tobiáš Kožešník byl významný kouřimský měšťan a císařský rychtář. V rámci kouřimského souboru se zachoval náhrobník jeho manželky Anny Kožešnice (č. 12). Na náměstí se nachází dům zvaný *Tobiášovský*, jehož jméno je odvozeno od Tobiáše Kožešníka, který dům na přelomu 16. a 17. století renesančně přestavěl. Nad zachovanou renesanční branou se nachází znak kožešníků ve štítě.⁷⁸

Shrnutí: Nedochovaný náhrobník významného měšťana a rychtáře města. V soupisu byl zaznamenán nápis a poznámka, že se jednalo o figurální náhrobník.

⁷⁶ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s. 159

⁷⁷ Tamtéž, s. 159

⁷⁸ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim: průvodce po kulturních památkách*, s. 23

20 – Matěj Špičatý (1595)

Datace: 1595 (z nápisu)

Autor: Neznámý

Současné umístění: Neznámé, náhrobník se nedochoval

Původní umístění, předpoklad: Nelze určit

Materiál: Pravděpodobně červený vápenec

Typ náhrobku: Figurální

Pozice figury: Nelze určit

Popis: Jedná se o jeden ze tří nedochovaných náhrobníků. Zachoval se pouze nápis v soupisu z roku 1854 a poznámka, že se jednalo o figurální náhrobník. Je pravděpodobné, že se jednalo o typický figurální náhrobník ze *sliveneckého mramoru* s nápisovou páskou po celém obvodu.

Popis a typ oděvu: Neznámý

Typ písma: Pravděpodobně gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: *Letha Panie 1595 w nediely den Promienienj Pana Krysta 6. Augustu Pan Matěj Sspiczateg, miesstienjn Miesta Kaurzima W letech sesslych žiwot swug.*⁷⁹

Prosopografie: Významný měšťan města Kouřimi.

Shrnutí: Nedochovaný figurální náhrobník významného kouřimského měšťana.

⁷⁹ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s. 159

21 – Synové Jiřího Piryna (okolo roku 1600)

Datace: okolo roku 1600

Autor: Neznámý

Současné umístění: Neznámé, náhrobník se nedochoval

Původní umístění, předpoklad: Náhrobník byl pravděpodobně umístěn v podlaze, zatímco druhý náhrobník synů a synovců Jiřího Piryna (č. 9) byl nejspíše uložen ve stěně. K uložení v podlaze napovídá i nápis *...a tuto pod timto kamenem odpocziwagy....*

Materiál: Pravděpodobně červený vápenec

Typ náhrobku: Nelze určit

Popis: Jedná se o jeden ze tří nedochovaných náhrobníků. Zachoval se pouze nápis v soupisu z roku 1854.

Typ písma: Pravděpodobně gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Transkripce nápisu: *Usnuli w panu synowe slowutneho pana jiržika, miesstějna města kauržima a panj alžbiety z kutne hory, manželky gehu a tuto pod timto kamenem odpocziwagy a ocžekawagy blahoslaweneho a radostneho z mrtvych wzkržysenj.*⁸⁰

Prosopografie: Synové významného kouřimského měšťana.

Shrnutí: Nedochovaný náhrobník synů významného kouřimského měšťana.

⁸⁰ Tamtéž, s. 160

22 – Náhrobek ve zdi (datace neznámá)

Datace: Neznámá

Autor: Neznámý

Současné umístění: Zazděné fragmenty ve zdi pod kostelem

Původní umístění, předpoklad: Nelze určit

Materiál: Červený vápenec, patrně *slivenecký mramor*

Typ náhrobku: Pravděpodobně figurální

Popis: Jedná se o dvanáct fragmentů červeného vápence, nejspíše *sliveneckého mramoru*, které jsou zazděné ve zdi pod kostelem. Na jednom z fragmentů je jasně vidět nápisová páska a architektonická stafáž v rohu náhrobníku. Díky tomuto fragmentu lze předpokládat, že se jednalo o figurální náhrobník. Ostatní fragmenty jsou buď silně poškozeny, nebo je přední strana náhrobníku skrytá ve zdi. Je možné, že se jedná o fragmenty jednoho, nebo obou nedochovaných náhrobníků č. 17 a č. 18. Fragment nápisové pásky, který by mohl sloužit k doložení této domněnky, je nečitelný.

Typ písma: Gotická minuskula

Jazyk nápisu: Psáno česky

Shrnutí: Dvanáct fragmentů neznámého figurálního náhrobníku zazděných ve zdi pod kostelem.

Obrázek 144 – Umístění úlomků náhrobníků ve zdi 1-9

Obrázek 145 – Umístění úlomků náhrobníků ve zdi 10-11

Obrázek 146 – Umístění úlomku náhrobníku ve zdi 12

Obrázek 147 – Detail umístění úlomku náhrobníku 3

Obrázek 148 – Detail umístění úlomků náhrobníků 10-11

Shrnutí

Typologie náhrobníků

Většina náhrobníků kouřimského souboru je figurální, menší počet zastupují heraldické náhrobníky a o jediném nápisovém náhrobníku je známa pouze literární zmínka.⁸¹

Figurálních náhrobníků je celkem čtrnáct dochovaných a dva nedochované, o kterých je známo pouze ze soupisu náhrobníků z roku 1854. Nejstarší dochovaný figurální náhrobník je z roku 1572, nejmladší je z roku 1619.

Heraldické náhrobníky jsou čtyři. V soupisu náhrobníků není zmíněný ani jeden heraldický náhrobník, není proto jisté, kolik dalších se případně nedochovalo. U dvou není známá datace, starší ze dvou zbývajících je náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera (č. 16) z roku 1582 a mladší je náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova (č. 8) z roku 1598. Na základě porovnání s ostatními díly v rámci souboru by náhrobník se lvem mohl spadat do období 1575-1585 a náhrobník Jiřího Diblíka (č. 10) do období 1595-1605.

Jediný nápisový náhrobník je známý pouze ze soupisu. Jedná se o náhrobník synů Jiřího Piryna, kteří jsou vyobrazeni také na figurálním náhrobníku synů a synovců téhož. Pravděpodobně byl figurální náhrobník umístěn ve stěně a nápisový kryl místo uložení zesnulých.

Materiál

Nejčastějším materiálem náhrobníků kouřimského souboru je červený vápenec, patrně se jedná o tzv. slivenecký mramor. Dále se jedná o různě zabarvený pískovec. U tří zaniklých náhrobníků není materiál známý, pravděpodobně se jednalo o červený vápenec.

Z tzv. sliveneckého mramoru je v Kouřimi patnáct náhrobníků, nejstarší z roku 1582 a nejmladší z roku 1619. Dva náhrobníky ze sliveneckého mramoru jsou heraldické, jedenáct je figurálních. První písemná zmínka o mramoru těženém v pražském Slivenci pochází z roku 1525, některé náhrobníky ze sliveneckého mramoru umístěné v katedrále svatého Víta pochází však již z roku 1374.⁸² Kouřimské náhrobníky mohly být díly menší pražské dílny, nebo mohly být převáženy surové kusy kamene do dílny v Kouřimi nebo v okolí.

Zbývajících čtyři náhrobníky jsou z pískovce, tři jsou ze světlého pískovce a jeden z červeného. U dvou náhrobníků se nedochovala datace, další dva jsou z let 1572 a 1585. Tři náhrobníky z pískovce jsou figurální a jeden heraldický. Pravděpodobně bylo náhrobníků víc,

⁸¹ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s.159

⁸² RYBARÍK, Václav. Ušlechtilé stavební a sochařské kameny České republiky. V Hořicích v Podkrkonoší: Nadace Střední průmyslové školy kamenické a sochařské, 1994. ISBN 80-900041-5-6, s. 117

soupis z roku 1854 zmiňuje pískovcové náhrobníky ve špatném stavu, které zůstaly vložené v podlaze kostela.⁸³

Typ písma

Nejčastěji jsou nápisy psány gotickou minuskulou, v menším zastoupení jsou nápisy psané humanistickou majuskulou. U čtyř zaniklých nebo velmi poškozených náhrobníků není písmo známé, nicméně je odvoditelné.

Gotickou minuskulou je psáno sedmnáct dochovaných náhrobníků. Nejstarší z nich je z roku 1572 a nejmladší z roku 1619. Gotická minuskula je také na jednom z úlomků náhrobníku ve zdi. Všechny česky psané nápisy jsou psané gotickou minuskulou.

Humanistická majuskula je na třech náhrobnících, jeden náhrobník je psán čistě humanistickou majuskulou, dva mají nápis kombinovaný. První náhrobník patří více osobám a změna písma a jazyka funguje jako rozlišení mezi osobami, u druhého náhrobku je humanistickou majuskulou psán krátký latinský epitaf. Datace náhrobníku s pouze humanistickou majuskulou se nedochovala, náhrobníky s kombinovaným písmem jsou z konce 16. století.

Náhrobník vdovy Reginy (č. 7) je v nejhorším stavu celého souboru a písmo je nečitelné, ovšem z nápisu, který je zapsán v soupisu náhrobníků, je možné odvodit, že se jednalo o kombinaci gotické minuskuly a humanistické majuskuly. Gotickou minuskulou byla psána nápisová páska obíhající náhrobník a humanistickou majuskulou byl psán výňatek z Bible nad hlavou zesnulé. Všechny texty, s jednou výjimkou, psané humanistickou majuskulou v rámci souboru jsou psány latinsky.

Tři nedochované náhrobníky, které jsou zapsány v souboru, byly pravděpodobně psány gotickou minuskulou, protože je nápis česky.

Jazyk nápisu

Většina náhrobníků kouřimského souboru je psána česky s několika výjimkami. Dva náhrobníky mají kombinovanou formu českého a latinského nápisu. Pouze jeden náhrobník má nápis čistě latinský.

V souboru je osmnáct dochovaných náhrobníků s českým nápisem, z toho tři náhrobníky mají nápis kombinovaný. Oboujazyčný nápis má pravděpodobně i náhrobník se lvem (č. 2), který je ovšem nečitelný. Tři nedochované náhrobníky měly nápis také český.

Čistě latinský nápis se nachází pouze na náhrobníku Jana Bakaláře (č. 4).

⁸³ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s.159: *Některé v podlaze z hrubých pískových kamenů zasazené, ještě znatné náhrobky neukazují žádných nápisů.*

Pozice figury

Ležící figura se v kouřimském souboru objevuje celkem sedmkrát. Hlavním indikátorem ležící polohy je polštář pod hlavou zesnulého. Polštář si v rámci souboru udržel jednotný tvar a styl vyobrazení, lze podle toho předpokládat, že náhrobníky s polštářem tohoto typu pocházely ze stejné dílny. Všechny náhrobníky s ležící postavou jsou ze sliveneckého mramoru.

Stojící poloha figury je celkem na pěti dochovaných náhrobnících. Předpokládat se dá ovšem i na fragmentech vložených do zdi pod kostelem. Na jednom z fragmentů je vidět architektonická stafáž, která by neumožnila, aby byl na náhrobníku vyhotoven i polštář. Ze čtyř dochovaných náhrobníků se stojící figurou jsou dva ze sliveneckého mramoru a dva ze světlého pískovce.

Zajímavostí souboru je náhrobník Jana Bakaláře (č. 4), jehož poloha nohou postavy na náhrobníku nasvědčuje stojící poloze, nicméně hlava zesnulého spočívá na polštáři. Poloha postavy je tudíž stojící i ležící. Náhrobník Jana Bakaláře je jediným příkladem tohoto typu postoje v kouřimském souboru.

Poloha figury je neznámá u obou nedochovaných figurálních náhrobníků a u zatím dochovaného náhrobníku vdovy Reginy (č. 7), ovšem v tomto případě se dá předpokládat poloha stojící vzhledem k zachované zmínce o architektonické stafáži, která by zabraňovala vyobrazení polštáře.⁸⁴

Architektonická stafáž

Pokus o vytvoření hlubšího prostoru architektonickou stafáží lze vidět jen u pěti náhrobníků kouřimského souboru. Z toho čtyři náhrobníky jsou figurální a jeden znakový.

Na náhrobníku Jiřího Piryna (č. 5) je v pozadí draperie po obou stranách, podobná plastika je znatelná na jednom z fragmentů ve zdi kolem kostela (fragment č. 10).

Náhrobník Ludmily z rodu z Věčina (č. 11) obsahuje nejpropracovanější pozadí, na kterém je gotický ústupkový portál s anděly po obou stranách. Podobné pozadí mohlo být na náhrobníku Reginy (č. 7), který je v dezolátním stavu, ovšem dochovala se zmínka o *kulatém výklenku*⁸⁵. Na kresbě Františka Chalupy z časopisu Světozor roku 1868 (obrázek 1) je postava ve výklenku jasně vidět, jedná se o v pořadí čtvrtý náhrobník opřený o jižní kapli.

⁸⁴ ZAP, Karel Vladislav. Památky archaeologické a místopisné, s.159: ...vyobrazení matrony v kulatém výklenku...

⁸⁵ Tamtéž, s. 159

Jediný heraldický náhrobník s architektonickou stafáží je náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu, který má po stranách erbu Milnerů pilastry s hlavicemi zdobenými přírodními motivy.

Sociální status zemřelých

V největším zastoupení jsou v kouřimském souboru náhrobníky měšťanů, nobilitované osoby se v souboru nacházejí v menším počtu, u několika náhrobníků nelze určit, do které skupiny se řadí.

Měšťanských náhrobníků je v souboru čtrnáct. Nejstarší je z roku 1582 a nejmladší z roku 1619. Jen jeden náhrobník měšťana je ze světlého pískovce, ostatní jsou ze sliveneckého mramoru. Jedenáct náhrobníků je figurálních, jeden nedochovaný nápisový.

Pět náhrobníků patří nobilitovaným osobám. Nejstarší je z roku 1572 a nejmladší z roku 1598, u dvou je datace neznámá. Čtyři náhrobníky nobilitovaných osob jsou ze sliveneckého mramoru, jen jeden je ze světlého pískovce.

Společenské postavení nelze určit u tří náhrobníků. Náhrobník vdovy Reginy (č. 7) je příliš poškozený a část nápisu, která by postavení určovala, se nedochovala ani v soupisu z roku 1854. Náhrobník se znakem lva (č. 2) a fragmenty náhrobníku ve zdi (č. 20) jsou také nečitelné.

Pokus u určení původního umístění

U většiny náhrobníků není známá původní poloha v interiéru kostela, ovšem podle jejich stavu lze umístění odvodit. Soubor se podle odhadu umístění dělí zhruba na polovinu. U několika náhrobníků nelze původní umístění určit.

Podle míry poškození ošlapáním lze předpokládat, že v podlaze bylo umístěno deset náhrobníků. Umístění v podlaze jde doložit jen u dvou náhrobníků. Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova (č. 8) byl umístěn pod epitafem téhož, jak zmiňuje nápis na obrazovém epitafu. Nechovaný nápisový náhrobník synů Jiřího Piryna (č. 19) v nápisu zmiňuje, že byl umístěn na místě uložení zesnulých.

Osm náhrobníků nenese žádné známky ošlapání, dá se proto předpokládat, že byly umístěny ve stěně, nebo u stěny kostela. Jedním z těchto náhrobníků je náhrobek Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu. Jedná se o největší náhrobník celého souboru a také o tvarově nejsložitější. Také u náhrobníku synů a synovců Jiřího Piryna (č. 9) se dá předpokládat umístění ve stěně, zatímco výše zmiňovaný náhrobník synů Jiřího Piryna (č. 19) byl umístěn přímo na místě uložení.

Původní umístění nelze určit u čtyř náhrobníků. Mezi ně patří dva nedochované náhrobníky měšťanů Tobiáše Kožešníka (č. 17) a Matěje Špičatého (č. 18), fragmenty náhrobníku ve zdi (č. 20) a náhrobník vdovy Reginy (č. 7), který je v příliš špatném stavu.

Shrnutí katalogu v tabulce

Název	Datace	Rozměry	Materiál	Stav	Umístění	Původní umístění
Kateřina Pirynová s dcerou Alžbětou	1600	87 cm široký a 1,64 - 1,73 m vysoký	slivenecký mramor	špatný	Západní průčelí jižní kaple	stěna
Náhrobník se lvem	neznámá	90 cm široký a 1,59 m vysoký	světlý pískovec	velmi špatný	Západní průčelí jižní kaple	podlaha
Manželka Jana Lána Srnovce z Varvažova	neznámá	94 cm široký a 1,81 m vysoký	slivenecký mramor	špatný	Západní průčelí jižní kaple	podlaha
Jan Bakalář	neznámá	91 cm široký a 2,05 m vysoký	slivenecký mramor	špatný	Jižní strana jižní kaple	podlaha
Jiří Piryn	1614	1,03 m široký a 1,95 m vysoký	slivenecký mramor	dobrý	Jižní strana jižní kaple	stěna
Kateřina Hrabalová	1582	82 cm široký a 1,47 m vysoký	slivenecký mramor	dobrý	Východní strana jižní kaple	stěna
Vdova Regina	neznámá	1,04 m široký a 2,04 m vysoký	červený pískovec	velmi špatný	Stojící samostatně	x
Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova	1598	96 cm široký a 1,78 m vysoký	slivenecký mramor	špatný	Severní strana, vlevo od rozety	podlaha
Synové a synovci Jiřího Piryna	1594-1600	1,53 m široký a 1,49 m vysoký	slivenecký mramor	dobrý	Severní strana, pod rozetou	stěna
Jiří Diblík z Votína	neznámá	95 cm široký a 1,79 m vysoký	slivenecký mramor	špatný	Severní strana, vpravo od rozety	podlaha
Ludmila	1572	1,11 m široký a 1,96 m vysoký	světlý pískovec	špatný	Severní strana, vlevo od okenní osy	podlaha
Anna Kožešnice	1602	88 cm široký a 1,97 vysoký	slivenecký mramor	dobrý	Severní strana, vpravo od okenní osy	stěna
Jakub Polenta	161[?]	1,01 m široký a 1,89 m vysoký	slivenecký mramor	dobrý	Severní strana	stěna
Kristýna s mladší dívkou	1585	86 cm široký a 1,82 m vysoký	světlý pískovec	špatný	Severní strana	podlaha
Ludmila Polentová	1619	1,03 m široký a 1,9 m vysoký	slivenecký mramor	dobrý	Severní strana	stěna
Dorota a Marta z rodu Chotků a Petr Milnera z Mülhausenu	1582	88 cm široký a 2,51 m vysoký, 20cm tloušťka	slivenecký mramor	dobrý	Interiér, v severní lodi	stěna
Dvě děti	neznámá	70 cm široký a 117 cm vysoký	slivenecký mramor	špatný	Jižní strana kostela Nejsvětější Trojice	podlaha
Syn Tobiáše Kožešníka	15[?]	59 cm široký a 98 cm vysoký	slivenecký mramor	špatný	Jižní strana kostela Nejsvětější Trojice	podlaha
Tobiáš Kožešník	1606	neznámé	neznámý	nedochovaný	x	x
Matěj Špičatý	1595	neznámé	neznámý	nedochovaný	x	x
Synové Jiřího Piryna	okolo 1600	neznámé	neznámý	nedochovaný	x	x
Fragmenty náhrobníku ve zdi	neznámá	nelze určit	slivenecký mramor	velmi špatný	Obvodová zeď kostela	x

Název	Poloha	Jazyk	Typ písma	Typ	Prosopografie
Kateřina Pírynová s dcerou Alžbětou	Ležící	česky	Gotická minuskula	figurální	Manželka významného měšťana, primase a senátora
Náhrobník se lvem	x	česky + latinsky	Gotická minuskula	znakový	Neznámá
Manželka Jana Lána Srnovce z Varvažova	Ležící	česky	Gotická minuskula	figurální	Manželka kouřimského nobilitovaného rychtáře
Jan Bakalář	Stojící i ležící	latinsky	Humanistická majuskula	figurální	Významný kouřimský měšťan a rada města
Jiří Píryn	Stojící	česky	Gotická minuskula	figurální	Významný kouřimský měšťan, primas a senátor
Kateřina Hrabalová	Ležící	česky	Gotická minuskula	figurální	Dcera měšťana Bartoloměje Hrabala
Vdova Regina	neznámá	česky + latinsky	Gotická minuskula i humanistická majuskula	figurální	Vdova neznámého původu
Jan Lán Srnovec z Varvažova	x	česky	Gotická minuskula	znakový	Významný kouřimský měšťan
Synové a synovci Jiřího Píryna	Stojící	česky	Gotická minuskula	figurální	Synové a synovci Jiřího Píryna
Jiří Diblík z Votína	x	česky	Gotická minuskula	znakový	Významný nobilitovaný obyvatel města Kouřimi
Ludmila	Stojící	česky	Gotická minuskula	figurální + znakový	Významný nobilitovaný obyvatel města Kouřimi
Anna Kožešnice	Ležící	česky	Gotická minuskula	figurální	Manželka významného měšťana a císařského rychtáře
Jakub Polenta	Ležící	česky	Gotická minuskula	figurální	Kouřimský sladovník
Kristýna s mladší dívkou	Stojící	česky	Gotická minuskula	figurální + znakový	Dvě dívky neznámého původu
Ludmila Polentová	Ležící	česky	Gotická minuskula	figurální + znakový	Manželka kouřimského sladovníka
Dorota a Marta z rodu Chotků a Petr Mielner z Mulhausenu	x	česky + latinsky	Gotická minuskula, humanistická majuskula	znakový	Významný představitel rodu Milnerů z Mülhausenu a dvě dívky z rodu Chotků
Dvě děti	Stojící	česky	Gotická minuskula	figurální	Dcera významného měšťana Tobiáše Kožešnicka a syn neznámého krejčí
Syn Tobiáše Kožešnicka	Ležící	česky + latinsky	Gotická minuskula	figurální	Syn významného měšťana Tobiáše Kožešnicka
Tobiáš Kožešník	x	česky	Pravděpodobně gotická minuskula	figurální	Významný měšťan a císařský rychtář
Matěj Špičatý	x	česky	Pravděpodobně gotická minuskula	figurální	Měšťan
Synové Jiřího Píryna	x	česky	Pravděpodobně gotická minuskula	nápisový	Synové významného měšťana Jiřího Píryna
Fragmenty náhrobníku ve zdi	Pravděpodobně stojící	česky	Gotická minuskula	pravděpodobně figurální	x

Komparace

Český Brod – Kostel svatého Gotharda a kostel Nejsvětější Trojice

Podobně jako v Kouřimi je největší počet náhrobníků v hlavním městském kostele, menší počet se nachází u hřbitovního kostela.

V kostele svatého Gotharda je náhrobníků jedenáct. V exteriéru kostela je umístěn pouze jeden náhrobník, jehož dva rozlomené kusy jsou separátně uloženy pod jižními okenními osami. V interiéru kostela je deset náhrobníků, z nichž šest je znakových a čtyři jsou figurální. Většina souboru při kostele svatého Gotharda je z pískovce různého zbarvení, se dvěma výjimkami ze sliveneckého mramoru. Je možné, že v blízkosti Českého Brodu se nacházela kamenická dílna, která s pískovcem pracovala.

U kostela Nejsvětější Trojice se nachází pouze jeden, figurální, náhrobník, umístěný v exteriéru několik metrů od hlavního portálu. Patrně se jedná o slivenecký mramor.

První náhrobek, kterým se komparace zabývá je náhrobník řezníka Bohuslava z roku 1570 umístěný severně od hlavního portálu.⁸⁶ Svou kompozicí připomíná kouřimský náhrobník se lvem (č. 2). Horní část je nápisová, kolem celého kamene obíhá páska s nápisem, spodní pole je vyplněno znakem lva. V případě českobrodského náhrobku se jedná o lva třímajícího řeznickou sekeru, u kouřimského náhrobníku sekera není, ovšem vzhledem k silnému poškození ošlapaním nelze tuto možnost s jistotou vyloučit. Kvalita českobrodského náhrobku je výrazně lepší, pravděpodobnost, že by náhrobníky pocházely ze stejné dílny, je tudíž nízká.

Dalšími objekty komparace jsou figurální náhrobníky ze sliveneckého mramoru, zpravidla považované za nejkvalitnější díla v rámci souborů. Jedná se o českobrodský náhrobník Řehoře Nemastila z roku 1614⁸⁷ a kouřimský náhrobník Jiřího Piryna (č. 5) z téhož roku. Na obou náhrobcích lze pozorovat snahu o vytvoření hlubšího prostoru, v případě kouřimského náhrobku se jedná pouze o baldachýn v horních rozích. U českobrodského náhrobku je snaha znatelnější, postava zesnulého klečí v popředí kulatého výklenku, v pozadí je Kristus na kříži. Figura je mírně natočena bokem, což vytváří iluzi širšího prostoru. Figura na kouřimském náhrobníku strnule hledí vpřed, bez znatelné snahy o vyjádření pohybu.

V Českém Brodě je výrazně častěji využita architektonická stafáž, sloužit může k vytvoření hlubšího prostoru, nebo k výzdobě náhrobníku. Zajímavý motiv, který se často opakuje na náhrobcích v Českém Brodě jsou andělské hlavy s křídly. Nachází se na náhrobcích Řehoře Nemastila, Adama Brodského z Věčina a na náhrobku Evy Valšové, který je jako jediný

⁸⁶ MRVÍK, Vladimír Jakub. Kostel sv. Gotharda a jiné sakrální památky na Českobrodsku. Český Brod: Město Český Brod, 2013. ISBN 978-80-260-5295-1, vnitřní strana obálky

⁸⁷ Tamtéž, vnitřní strana obálky

umístěný u kostela Nejsvětější Trojice. Hlava anděla s křídly se nachází také na renesanční kamenné kazatelně umístěné na západním průčelí kostela Nejsvětější Trojice a na kamenné desce umístěné přímo nad portálem téhož kostela. Tento motiv je v Kouřimi pouze na náhrobníku Ludmily z Věčina (č. 11).

Na kouřimském náhrobníku Ludmily z Věčina je také jediný příklad komunikace figur s náhrobníkem, čímž jsou dvě postavy dětí držící vlastní nápisovou pásku. To samé je na českobrodském náhrobníku Adama Hausera z roku 1613, který se nachází jižně od hlavního portálu kostela svatého Gotharda. Figura oběma rukama drží ovál, ve kterém se nachází rodový znak.

Soubor náhrobníků v Českém Brodě je kvalitativně zdařilejší než kouřimský soubor, kde je většina náhrobníků průměrná až podprůměrná, proto není pravděpodobný původ ze stejných kamenických dílen. Kouřimský soubor je oproti tomu rozsáhlejší a má větší počet náhrobníků ze sliveneckého mramoru a náhrobníků figurálních.

Obrázek 149 – Náhrobník řezníka Bohuslava. Český Brod

Obrázek 150 – Náhrobník se lvem, Kouřim

Obrázek 151 – Náhrobník Řehoře Nemastila, Český Brod

Obrázek 152 – Náhrobník Jiřího Piryna, Kouřim

Obrázek 153 – Detail andělských hlav na náhrobníku Adama Brodského z Věčína, Český Brod

Obrázek 154 – Detail andělských hlav na náhrobníku Řehoře Nemastila, Český Brod

Obrázek 155 – Detail andělských hlav na náhrobníku Evy Valšové, Český Brod

Obrázek 156 – Detail andělských hlav na renesanční kazatelně při kostele Nejsvětější Trojice, Český Brod

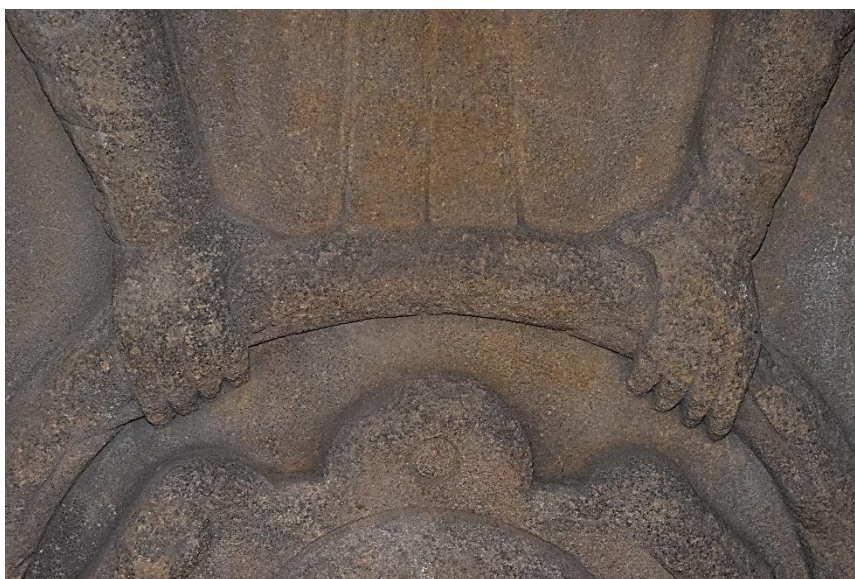
Obrázek 157 – Andělská hlava na kamenné desce nad portálem kostela Nejsvětější Trojice, Český Brod

Obrázek 158 – Detail andělských hlav na náhrobku Ludmily z Věčina, Kouřim

Obrázek 159 – Detail dětí držících vlastní nápisovou pásku, náhrobek Ludmily z Věčina, Kouřim

Obrázek 160 – Detail postavy držící součást znakového pole, náhrobek Adama Hausera, Český Brod

Praha – Kostel svatého Jindřicha a svaté Kunhuty

V kostele svatého Jindřicha a svaté Kunhuty je nejrozsáhlejší soubor náhrobníků na Novém Městě Pražském. Náhrobních kamenů, včetně zaniklých, o kterých víme pouze z pramenů a literatury, je padesát šest.⁸⁸ Ve prospěch komparace bude porovnána jen ta část souboru, která je vložena do vnějšího pláště kostela.

Do vnějšího zdiva je vsazeno patnáct náhrobníků. Z toho čtyři jsou figurální a jedenáct je znakových. Většina souboru je ze sliveneckého mramoru, se třemi výjimkami z pískovce a jinak zbarveného vápence.

Pražský náhrobník Radslava II. Beřkovského z Šebířova lze porovnat s kouřimským náhrobníkem Jana Bakaláře (č. 4). Obě postavy výrazně vystupují z reliéfního pozadí zbytku náhrobku a oba náhrobníky využívají jako písmo humanistickou majuskulu. Náhrobek z pražského souboru je výrazně kvalitnější, s větší hloubkou reliéfu. Postava má také složitější a lépe vypracovaný oděv (zbroj), i přestože má Jan Bakalář nejlépe vypracovaný oděv v rámci kouřimského souboru.

Náhrobní kámen Doroty Millerové z roku 1630 je velmi podobný kouřimskému typu náhrobníků. Reliéf postavy a architektonické stafáže je proveden relativně plošně, spodní polovina náhrobníku je prázdná. Kvalitativně je spíše průměrný. Srovnatelný je s náhrobníkem Jiřího Diblíka (č. 10) a náhrobníkem Kateřiny Hrabalové (č. 6).

Ze znakových náhrobníků jsou srovnatelné zvláště pražský náhrobník Pavla Juliše ze Šenpachu a kouřimský náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova (č. 8). Horní část náhrobníku obsahuje nápisové pole, které je stylizované do podoby rozvinutého svitku. Ve spodní části náhrobníku je znak ve stylizovaném poli. Oba náhrobníky jsou tvořeny v poměrně plochém reliéfu, kouřimský náhrobník je mírně vyvýšen.

Soubor při kostele svatého Jindřicha a svaté Kunhuty lze bezpečně přirovnat k souboru náhrobníků v Kouřimi. Kvalita obou souborů je spíše průměrná, nadprůměrná pouze výjimečně. Přesto není pravděpodobné, že by náhrobníky pocházely ze stejných dílen.

⁸⁸ HRDLIČKOVÁ, Markéta. Náhrobky 1. poloviny 17. století ve farních kostelích Nového Města pražského. Praha, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Zdeněk Hojda, CSc., s. 23

Obrázek 161 – Náhrobník Radslava II. Beřkovského z Šebířova, Praha

Obrázek 162 – Náhrobník Jana Bakaláře, Kouřim

Obrázek 163 – Náhrobník Doroty Millerové, Praha

Obrázek 164 – Náhrobník Jiřího Diblíka, Kouřim

Obrázek 165 – Náhrobek Kateřiny Hrabalové,
Kouřim

Obrázek 166 – Náhrobek Pavla Juliše ze
Šenpachu, Praha

Obrázek 167 – Náhrobek Jana Lána Srnovce
z Varvažova, Kouřim

Památková péče o sepulkrální památky

Pojem sepulkrální památky je poměrně široký a zahrnuje jak nemovité památky, tak i movité. Mezi nemovité patří například kostely, kaple, hrobky a hřbitovy, mezi movité patří náhrobky a epitafy. Nelze se proto divit, že přístup památkové péče se zásadně liší a soustavný systém jejich ochrany v České republice neexistuje. Gotické a renesanční náhrobníky byly zmíněny v *Metodických pokynech k založení a jednotnému vedení státního seznamu movitých kulturních památek* v roce 1964, ovšem samostatný metodický pokyn, který by zajišťoval postup památkové péče o náhrobky, zatím nevznikl. Většina náhrobníků není památkově chráněná, nejsou-li výslovně jmenovány nebo pevně spojeny se zdí kostela.⁸⁹

Sepulkrální památky, kterými se práce zabývá, tedy renesanční náhrobníky, se dostaly do širšího povědomí od druhé poloviny 19. století. V tomto období probíhaly opravy kostelů v puristickém a historizujícím duchu, při kterých byly náhrobníky vkládány do vnějších plášťů. Takové úpravy vzhledu kostela jsou například v Kouřimi, Českém Brodě, Praze, Chrudimi, Čáslavi a v mnoha dalších městech na území České republiky.

Ve spoustě případů se vložením do vnějšího zdiva rozhodlo o nenávratném poškození náhrobníků. Dlouhodobé vystavení měnícím se podmínkám způsobuje silné poničení a po necelých sto padesáti letech v plášti kostela jsou tyto památky nečitelné. U velké části náhrobníků kouřimského souboru je nápis známý pouze ze Zapova soupisu z roku 1854, v současné době jsou náhrobníky již nečitelné. Povětrnostními podmínkami trpí zvláště náhrobky z méně odolných typů kamene, jako je pískovec. Například kouřimský náhrobník vdovy Reginy (č. 7) je již nejen nečitelný, ale mnoho návštěvníků a obyvatel města ani neví, že se jedná o náhrobník.

⁸⁹ ROHÁČEK, Jiří, Karel MÜLLER, Jan CHLÍBEC a Jiří SLAVÍK. Sepulkrální památky v praxi památkové péče. Josefov: Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Josefově, 2020. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-88226-24-6, s. 69

Závěr

Tato práce předkládá ucelený soupis kouřimských renesančních náhrobníků a jejich charakteristiky pojaté jednotnou formou. Katalog zahrnuje všechny náhrobníky při kostelu svatého Štěpána a při kostelu Nejsvětější Trojice. Navíc obsahuje i úlomky náhrobníků ve zdi kolem kostela svatého Štěpána a tři náhrobníky, které jsou již zaniklé a jsou známy jen z literatury. Náhrobníky uložené u kostela Nejsvětější Trojice byly zatím v literatuře přehlíženy a existovala o nich jen krátká jednověťá zmínka, práce je tedy poprvé zahrnuje v souboru kouřimských renesančních náhrobníků.

Z popsaných celkem dvanácti úlomků náhrobníku ze sliveneckého mramoru ve zdi byly dosud v povědomí pouze dva úlomky, u kterých je jasně vidět nápisová páska. U ostatních úlomků, na nichž je ve zdi viditelný jen lom kamene, lze jen spekulovat, zda mají zachované líčové strany uložené směrem dovnitř zdi a zakryté maltou.

Za podstatné nové zjištění lze považovat identitu ženy na náhrobníku č. 3, dříve nazývanou „neznámá měšťanka s růží“, kterou se v práci podařilo identifikovat jako manželku Jana Lána Srnovce z Varvažova. Poprvé je zde také zmíněna ulomená pata náhrobníku Kateřiny Pirynové, která je umístěna ve vstupu do podzemní chodby pod kryptou svaté Kateřiny. Tato skutečnost byla již známá například pracovníkům Muzea Kouřimska.

Vyhodnocení katalogu umožnilo studovaný soubor náhrobníků porovnat se soubory z Českého Brodu a vybranými příklady z Prahy. Zajímavým výsledkem komparace bylo, že více podobností se nachází mezi kouřimským a pražským souborem, oproti bližšímu českobrodskému souboru. Výrazné rozdíly mezi kvalitou souborů nasvědčují tomu, že soubory pochází z rozdílných kamenických dílen.

Jako další směr bádání se nabízí rozšířit katalog o soubory náhrobníků z blízkých měst, jako jsou Český Brod, Kolín a další.

Práce přináší světlo do dosud neprobádané části kouřimských památek. Podobná pozornost by jistě prospěla i dalším souborům renesančních náhrobníků v jiných městech. Této pozornosti se jim snad dostane dříve, než zaniknou vlivem nevhodných podmínek a nedostatečná památkové péče.

Resumé

The main goal of this thesis was to create a unified and comprehensive inventory of renaissance tombstones of the town Kouřim. This goal can be safely marked as fulfilled. The catalog includes all tombstones at the Church of st. Stephen, at the Church of the Holy Trinity and also contains fragments of tombstones in the wall around the church of st. Stephen, and three tombstones, which have been lost already and are known only from literature. The tombstones placed at the Church of the Holy Trinity have so far been overlooked in literature and there was only a brief one-sentence mention of them, so the work includes them as part of the collection of renaissance tombstones in Kouřim for the first time.

The main benefits of the bachelor's thesis include the discovery of a total of twelve fragments of a tombstone made of Slivenec marble in the wall, so far only two fragments were known, in which the inscription is clearly visible. The work also mentions the broken fragment of the tombstone of Kateřina Pirynová for the first time, which is located at the entrance to the underground tunnel under the crypt of St. Catherine. This fact was already known, for example among the museum staff of the Kouřim Region Museum, but it has never been written down before. Another fundamental discovery is the identity of the woman on tombstone No. 3, formerly called an unknown burgher with a rose, whom I managed to identify as the wife of Jan Lán Srnovec from Varvažov.

The evaluation of the catalog made it possible to compare the studied set of tombstones with files from Český Brod and selected examples from Prague. An interesting result of the comparison was that there are more similarities between the Kouřim and Prague collections, compared to the closer České Brod collection. Significant differences between the quality of the sets indicate that they come from different stonemasonries.

The thesis brings light to the unexplored part of Kouřim's monuments, similar attention would certainly benefit other sets of Renaissance tombstones in other cities. Hopefully they will receive this attention before they perish due to improper conditions and insufficient care.

Použitá literatura

CÍSAŘOVÁ, Jitka. *Rané realizace Kamila Hilberta: Kostely sv. Štěpána v Kouřimi a sv. Petra a Pavla v Čáslavi*. In: *Památky středních Čech*. Praha, 2013, ročník 27, č. 2. ISSN 0862-1586, s. 1-6

Císařský otisk stabilního katastru, 1841, Národní archiv, online. Dostupné také z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_34281_4&exte nt=13.029671067642113,1.2483378332917283,40.439671064065834,23.88503783018 0366&link=ext

FIALA, Michal. *Tři studie k české renesanční heraldice*. (Znaky měšťanů Starého města pražského v letech 1526–1618 ve světle salbuchů) (Dokončení z heraldické ročenky 1993), *Heraldická ročenka* 21, 1994

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty (erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti)*. Praha: AKROPOLIS, 1992. ISBN 80-901020-3-4.

HOŠEK, Pavel. *Cesta ke kořenům: odkaz šlechtického rodu Milnerů z Milhausenu a jeho nositelé*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. *Quaestiones quodlibetales*. ISBN 978-80-7325-226-7

HRDLÍČKOVÁ, Markéta. *Náhrobky 1. poloviny 17. století ve farních kostelích Nového Města pražského*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

CHLÍBEC, Jan. *Příspěvek k figurálnímu sepulkrálnímu sochařství jagellonské doby* In: *Epigraphica & sepulcralia I.*: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004 Praha: Artefactum, 2005. ISSN 2336-3363

KOVÁŘ, Miroslav a Dušan FOLTÝN: *Ke stavebním dějinám probošství sv. Martina v Kouřimi v období rané gotiky* In: *Památky středních Čech*. Praha, 2006, ročník 20, č. 1. ISSN 0862-1586, s. 1-8

KRÁLÍKOVÁ, Michaela. *Pohřební ritus 16. -18. století na Moravě a ve Slezsku s přihlédnutím k území střední Evropy* [online]. Brno, 2006 [cit. 2022-06-14]. Dostupné

z: <https://theses.cz/id/r9ptfu/>. Disertační práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Josef Unger, CSc.

LEDR, Josef. *Hrabata Chotkové z Chotkova a Vojnína: studie rodopisná*. Kutná Hora: Knihtiskárna Karla Šulce v Hoře Kutné, 1886

LÍBAL, Dobroslav. *Kouřim*. Praha: Vyšehrad, 1943. Poklady národního umění v Čechách a na Moravě (Vyšehrad).

MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, díl první. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0027-3

MRVÍK, Vladimír Jakub. *Kostel sv. Gotharda a jiné sakrální památky na Českobrodsku*. Český Brod: Město Český Brod, 2013. ISBN 978-80-260-5295-1

NOVOTNÝ, David. *Královští rychtáři v zeměpanských městech v době předbělohorské (se zřetelem k východočeským věnným městům)* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/jw4umr/>. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1901. sv. 17, s. 357. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/nkp/uuid/uuid:7056d740-04d6-11e5-97f45ef3fc9ae867>

Památkový katalog, Národní archiv, online. *Probošství, archeologické stopy*. Dostupné také z: <https://pamatkovykatalog.cz/proboststvi-archeologicke-stopy-13299960>

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech*. Praha: Academia, 1982.

PODLAHA, Antonín. *Posvátná místa království Českého: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém*. V Praze: Nákladem Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1910. Knihy Dědictví Svatojanského.

ROHÁČEK, Jiří, Karel MÜLLER, Jan CHLÍBEC a Jiří SLAVÍK. *Sepulkrální památky v praxi památkové péče*. Josefov: Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Josefově, 2020. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-88226-24-6

RIŠLINK, Vladimír a Josef KRČEK. *Kouřimská kaple sv. Kateřiny a její andělský chór*. Kouřim: Památky pro život, 2009. ISBN 978-80-254-6366-6.

RIŠLINK, Vladimír. *Památky Kouřimska*. [Kouřim]: Vladimír Rišlink, 2010. ISBN 978-80-260-2466-8.

RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim: průvodce po kulturních památkách*. Kouřim: Město Kouřim, 2011. ISBN 978-80-260-1092-0.

RYBAŘÍK, Václav. *Ušlechtilé stavební a sochařské kameny České republiky. V Hořicích v Podkrkonoší: Nadace Střední průmyslové školy kamenické a sochařské*, 1994. ISBN 80-900041-5-6

SAFRTALOVÁ, Zuzana. *Oděv, schránka lidského těla i duše: (renesanční odívání měšťanských elit v metropolích zemí Koruny české)*. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2010. Acta Universitatis Purkynianae Facultatis philosophicae. ISBN 978-80-7414-253-6

ŠOLLE, Miloš. *Kouřim v průběhu věků*. Praha: Academia, 1981. Památníky naší minulosti.

ŠOLLE, Miloš. *Po stopách přemyslovských Děpoliců: příspěvek ke genezi města Kouřimě*. Praha: Vyšehrad, 2000. Historica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-343-4.

Světozor: Obrázkový týdeník. Praha: František Skrejšovský, 4.12.1868, 2(49). s. 459. ISSN 1805-0921

ZAP, Karel Vladislav. *Památky archaeologické a místopisné: organ Archaeologického sboru Musea království Českého a Historického spolku v Praze*. Praha: Archaeologický sbor Musea království Českého, 1854, č. 4. ISSN 1801-5786

ZAP, Karel Vladislav. *Česko-moravská kronika*. V Praze: I.L. Kober, 1905.

Seznam obrazových příloh

Veškeré obrazové přílohy, s výjimkou obrázků 1, 6 a půdorysu kostela svatého Štěpána, pochází z osobního archivu autorky a byly pořízeny v průběhu let 2021 a 2022.

Výjimky:

Obrázek 1 – CHALUPA, František. Chrám děkanský v Kouřimi In: *Světazor: Obrazkový týdeník*. Praha: František Skrejšovský, 4.12.1868, 2(49). s. 459. ISSN 1805-0921. Dostupné také z: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:107b2886-eef6-4637-8ce4-6e9cfbb584bd>

Obrázek 6 – ŠULC, Roman. Kouřim, kostel Nejsvětější Trojice z jihovýchodu. In: www.cestyapamatky.cz, 2021 [cit. 2022-6-10] Dostupné také z: <https://www.cestyapamatky.cz/kolinsko/kourim/kostel-nejsvetejsi-trojice>

Půdorys kostela svatého Štěpána (na obrázcích 5, 16, 23, 31, 39, 47, 54, 61, 68, 77, 84, 93, 100, 108, 115, 122 a 128) - POCHE, Emanuel. Kouřim, kostel sv. Štěpána s kryptou. In: *Umělecké památky Čech 2 K/O*. Praha: Academia, 1978, s. 122

Obrázek 1 – Chrám děkanský v Kouřimi, pro časopis Světazor kreslil František Chalupa, rok 1868

Obrázek 2 – Umístění náhrobníků na jižní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 3 – Umístění náhrobníků na východní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 4 – Umístění náhrobníků na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 5 – Umístění náhrobníků na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 6 – Umístění náhrobníků na jižní straně kostela Nejsvětější Trojice

Obrázek 7 – Náhrobník Kateřiny Pirynové s dcerou Alžbětou

Obrázek 8 – Náhrobník Kateřiny Pirynové s dcerou Alžbětou 2

Obrázek 9 – Detail hlavy na náhrobníku Kateřiny Pirynové, obličej je schematický bez portrétních rysů, vlasy a ramena jsou kryty rouškou

Obrázek 10 – Detail ruky na náhrobníku Kateřiny Pirynové, ruka je také schematická, prsty jsou příliš dlouhé, bez označení kloubů

Obrázek 11 – Detail dcery Alžběty na náhrobníku Kateřiny Pirynové, samostatná nápisová tabulka je již nečitelná, a tak nejsou známy bližší okolnosti smrti

Obrázek 12 – Detail nápisové pásky náhrobníku Kateřiny Pirynové, nápis je v poslední části pásky psán ve dvou řádcích, zřejmě nezbylo místo

Obrázek 13 – Poklop kryjící vstup do podzemní chodby pod kryptou svaté Kateřiny

Obrázek 14 – Ulomená pata náhrobníku Kateřiny Pirynové, umístěná ve vstupu do podzemní chodby pod kryptou svaté Kateřiny

Obrázek 15 – Umístění náhrobníku Kateřiny Pirynové na západní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 16 – Umístění náhrobníku Kateřiny Pirynové a jeho ulomené paty na půdoryse kostela svatého Štěpána

Obrázek 17 – Náhrobník se lvem

Obrázek 18 - Náhrobník se lvem 2

- Obrázek 19 – Detail znaku na náhrobníku se lvem, dvouocasý lev ve skoku jako jediná figura, ocas je čtyřikrát propletený, připomínající řetěz.
- Obrázek 20 – Detail nápisové pásky na náhrobníku se lvem. Čitelná je část slova SLOWUTN
- Obrázek 21 – Detail nápisové pásky na náhrobníku se lvem
- Obrázek 22 – Umístění náhrobníku se lvem na západní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána
- Obrázek 23 – Umístění náhrobníku se lvem na půdoryse kostela svatého Štěpána
- Obrázek 24 – Náhrobník manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova
- Obrázek 25 - Náhrobník manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova 2
- Obrázek 26 – Detail obličeje na náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova, obličej je schematický, jen s mírnými portrétními rysy, vlasy a ramena jsou kryty rouškou.
- Obrázek 27 – Detail rukou na náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova, ruce jsou pravděpodobně kryté rukavicemi, pod ruce je vložena růže
- Obrázek 28 – Detail znakového pole na náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova. Pravděpodobně zde byl znak Srnovců z Varvažova, v současné době je již pole sešlapané do hladka.
- Obrázek 29 – Detail nápisové pásky na náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova. Na spodním řádku je znatelný nápis Jana Lána Srnovce
- Obrázek 30 – Umístění náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova na západní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána
- Obrázek 31 – Umístění náhrobníku manželky Jana Lána Srnovce z Varvažova na půdorysu kostela svatého Štěpána
- Obrázek 32 – Náhrobník Jana Bakaláře
- Obrázek 33 – Náhrobník Jana Bakaláře 2
- Obrázek 34 – Detail obličeje na náhrobníku Jana Bakaláře. Obličej je silně poškozen ošlapaním, ale patrně bylo provedení kvalitní.
- Obrázek 35 – Detail kalhot na náhrobníku Jana Bakaláře
- Obrázek 36 – Detail nápisové pásky a znakového pole na náhrobníku Jana Bakaláře. Nápis je latinský psaný humanistickou majuskulou, znak v poli je neznámá značka.
- Obrázek 37 – Nápisové pole na náhrobníku Jana Bakaláře. Nápis je latinský, na třech řádcích, nečitelný.
- Obrázek 38 – Umístění náhrobníku Jana Bakaláře na jižní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána
- Obrázek 39 – Umístění náhrobníku Jana Bakaláře na půdorysu kostela svatého Štěpána
- Obrázek 40 – Náhrobník Jiřího Piryna
- Obrázek 41 – Náhrobník Jiřího Piryna 2
- Obrázek 42 – Detail ramen a hlavy na náhrobníku Jiřího Piryna. Kolem krku je zdařilé škrobené okružní. Za hlavou vytváří hlubší prostor stylizovaná draperie.
- Obrázek 43 – Detail rukou na náhrobníku Jiřího Piryna. Ruce jsou schematické, pod nimi je vložena kniha.
- Obrázek 44 – Detail rukávu na náhrobníku Jiřího Piryna. Rukáv má průřez v lokti, od lokte volně visí.
- Obrázek 45 – Detail nápisové pásky náhrobníku Jiřího Piryna se slovem porauczege.

Obrázek 46 – Umístění náhrobníku Jiřího Piryna na jižní straně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 47 – Umístění náhrobníku Jiřího Piryna na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 48 – Náhrobník Kateřiny Hrabalové

Obrázek 49 – Náhrobník Kateřiny Hrabalové 2

Obrázek 50 – Detail obličeje na náhrobníku Kateřiny Hrabalové. Obličej je schematický, bez portrétních rysů a se silným poškozením.

Obrázek 51 – Detail rukou a vlasů na náhrobníku Kateřiny Hrabalové. Ruce jsou položeny přes sebe, naznačené jen schematicky, pod nimi je vložena kniha. Vlasy jsou stočené do loken.

Obrázek 52 – Detail nápisové pásky náhrobníku Kateřiny Hrabalové se slovem Bartoloměje. Písmo je gotická minuskula.

Obrázek 53 – Umístění náhrobníku Kateřiny Hrabalové na jihovýchodní stěně jižní kaple kostela svatého Štěpána

Obrázek 54 – Umístění náhrobníku Kateřiny Hrabalové na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 55 – Náhrobník vdovy Reginy

Obrázek 56 – Náhrobník vdovy Reginy 2

Obrázek 57 – Detail náhrobníku vdovy Reginy. Původně zde byla postava ženy se sepnutými dlaněmi.

Obrázek 58 – Detail poškození náhrobníku vdovy Reginy

Obrázek 59 – Jižní pohled na edikulu s náhrobníkem vdovy Reginy

Obrázek 60 – Umístění náhrobníku vdovy Reginy v rámci areálu kostela svatého Štěpána

Obrázek 61 – Umístění náhrobníku vdovy Reginy s ohledem na půdorys kostela svatého Štěpána

Obrázek 62 – Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova

Obrázek 63 – Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova 2

Obrázek 64 – Detail znakového pole na náhrobníku Jana Lána Srnovce z Varvažova. Na erbu je srnec ve skoku jako jediná figura.

Obrázek 65 – Detail erbovního klenotu na náhrobníku Jan Lána Srnovce z Varvažova. Klenotem je srnec ve skoku, rostoucí z kolčí přilby.

Obrázek 66 – Detail nápisového pole na náhrobníku Jana Lána Srnovce z Varvažova

Obrázek 67 – Umístění náhrobníku Jana Lána Srnovce z Varvažova na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 68 – Umístění náhrobníku a epitafu Jana Lána Srnovce z Varvažova na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 69 – Malovaný epitaf Jana Lána Srnovce z Varvažova, umístěný v severní lodi kostela svatého Štěpána.

Obrázek 70 – Náhrobník synů a synovců Jiřího Piryna

Obrázek 71 – Náhrobník synů a synovců Jiřího Piryna 2

Obrázek 72 – Detail hlav na náhrobníku synů a synovců Jiřího Piryna. Hlavy jsou vytvořené schematicky, v rámci náhrobníku vypadají identicky

Obrázek 73 – Detail rukou nejmenší postavy na náhrobníku synů a synovců Jiřího Piryna. Ruce jsou spjaté, ostatní figury mají ruce položené přes sebe.

Obrázek 74 – Detail nápisové tabulky u nohou nejmenší figury na náhrobníku synů a synovců Jiřího Piryna

Obrázek 75 – Detail nápisové pásky na náhrobníku Synů a synovců Jiřího Piryna

Obrázek 76 – Umístění náhrobníku synů a synovců Jiřího Piryna na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 77 – Umístění náhrobníku synů a synovců Jiřího Piryna na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 78 – Náhrobník Jiřího Diblíka z Votína

Obrázek 79 – Náhrobník Jiřího Diblíka z Votína 2

Obrázek 80 – Detail přilby a klenotu na náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína. Klenotem je gryf rostoucí z koruny na kolčí přilbě.

Obrázek 81 – Detail znaku na náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína. Figurou je gryf rostoucí z brány

Obrázek 82 – Detail nápisové pásky náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína. Nápisová páska je velmi silně poškozena ošlapáním

Obrázek 83 – Umístění náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 84 – Umístění náhrobníku Jiřího Diblíka z Votína na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 85 – Náhrobník Ludmily z Věčína

Obrázek 86 – Náhrobník Ludmily z Věčína 2

Obrázek 87 – Detail náhrobníku Ludmily z Věčína, dvě dětské figury drží vlastní nápisovou pásku

Obrázek 88 – Detail andělské hlavy na náhrobníku Ludmily z Věčína

Obrázek 89 – Detail hlavice na kulatém výklenku náhrobníku Ludmily z Věčína

Obrázek 90 – Detail znaku Rukavičků Kouřimských z Věčína na náhrobníku Ludmily z Věčína. Klenotem je rostoucí plechovice, hlavní figurou znaku je také plechovice.

Obrázek 91 – Znak Rukavičků Kouřimských z Věčína na domě č. p. 173 v Kutné Hoře

Obrázek 92 – Umístění náhrobníku Ludmily z Věčína na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 93 – Umístění náhrobníku Ludmily z Věčína na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 94 – Náhrobník Anny Kožešnice

Obrázek 95 – Náhrobník Anny Kožešnice 2

Obrázek 96 – Detail obličeje na náhrobníku Anny Kožešnice. Obličej je schematizovaný s naznačenými obličejovými rysy, vlasy a krk jsou kryty rouškou.

Obrázek 97 – Detail rukou na náhrobníku Anny Kožešnice. Ruce jsou schematické, pod nimi je vložena květina konvalinek.

Obrázek 98 – Detail nápisové pásky a spodního lemu sukně na náhrobníku Anny Kožešnice

Obrázek 99 – Umístění náhrobníku Anny Kožešnice na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 100 – Umístění náhrobníku Anny Kožešnice na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 101 – Náhrobník Jakuba Polenty

Obrázek 102 – Náhrobník Jakuba Polenta 2

Obrázek 103 – Detail obličeje na náhrobníku Jakuba Polenty. Obličej je schematizovaný, s dlouhými vousy

Obrázek 104 – Detail rukou na náhrobníku Jakuba Polenty, ruce jsou silně poškozeny.

Obrázek 105 – Detail znakového pole na náhrobníku Jakuba Polenty s cechovním znakem sladovníků

Obrázek 106 – Detail rukávu na náhrobníku Jakuba Polenty. Stejného typu jako rukáv na náhrobníku Jiřího Piryna

Obrázek 107 – Umístění náhrobníku Jakuba Polenty na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 108 – Umístění náhrobníku Jakuba Polenty na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 109 – Náhrobník Kristýny a mladší dívky

Obrázek 110 – Náhrobník Kristýny s mladší dívkou 2

Obrázek 111 – Detail hlav na náhrobníku Kristýny s mladší dívkou. Náhrobník je silně poškozen, obličejové rysy nejsou rozeznatelné.

Obrázek 112 – Detail rukou na náhrobníku Kristýny s mladší dívkou. Ruce jsou překřížené na břiše

Obrázek 113 – Detail znaku lva na náhrobníku Kristýny s mladší dívkou

Obrázek 114 – Umístění náhrobníku Kristýny s mladší dívkou na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 115 – Umístění náhrobníku Kristýny s mladší dívkou na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 116 – Náhrobník Ludmily Polentové

Obrázek 117 – Náhrobník Ludmily Polentové 2

Obrázek 118 – Detail obličeje na náhrobníku Ludmily Polentové, obličej postrádá portrétní rysy, vlasy jsou kryty rouškou

Obrázek 119 – Detail rukou na náhrobníku. Ruce jsou silně poškozené, pod nimi je vložen křížek

Obrázek 120 – Detail nápisového pole u nohou figury na náhrobníku Ludmily Polentové. Nápis je: smrt ke všem vobeř právo má, žebráka s králem pojímá

Obrázek 121 – Umístění náhrobníku Ludmily Polentové na severní straně kostela svatého Štěpána

Obrázek 122 – Umístění náhrobníku Ludmily Polentové na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 123 – Náhrobník Doroty a Marty z rodu Chtoků a Petra Milnera z Mülhausenu

Obrázek 124 - Náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu 2

Obrázek 125 – Detail znaku Chotků z Chotkova na náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu

Obrázek 126 – Detail znaku Milnerů z Mülhausenu na náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu

Obrázek 127 – Umístění náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu v západní části severní lodi kostela svatého Štěpána

Obrázek 128 – Umístění náhrobníku Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu na půdorysu kostela svatého Štěpána

Obrázek 129 – Vyznačené místo, kde byl náhrobník Doroty a Marty z rodu Chotků a Petra Milnera z Mülhausenu umístěn ve 20. století

Obrázek 130 – náhrobek dvou dětí

Obrázek 131 – Náhrobník dvou dětí 2

Obrázek 132 – Detail obličejů na náhrobníku dvou dětí. Obličejové rysy jsou silně poškozeny ošlapáním

- Obrázek 133 – Detail rukou na náhrobníku dvou dětí. Ruce jsou položeny přes sebe a silně poškozeny ošlapáním
- Obrázek 134 – Detail znakových polí na náhrobníku dvou dětí. V levém poli je cechovní znak krejčích a v pravém cechovní znak kožešníků
- Obrázek 135 – Detail nápisové pásky náhrobníku dvou dětí. V nápisu je čitelné slovo Tobiasse
- Obrázek 136 – Umístění náhrobníku dvou dětí v jižní stěně kostela Nejsvětější Trojice
- Obrázek 137 – Náhrobník syna Tobiáše Kožešníka
- Obrázek 138 – Náhrobník syna Tobiáše Kožešníka 2
- Obrázek 139 – Detail obličejů na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Obličej je schematický, jen s mírnými portrétními rysy.
- Obrázek 140 – Detail rukou na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Ruce jsou položeny přes sebe a silně poškozeny ošlapáním
- Obrázek 141 – Detail znaku na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Na znaku je holubice s ratolestí v zobáku, na klenotu také
- Obrázek 142 – Detail nápisového pole na náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka. Nápis je: hodie mihi cras tibi [dnes já zítra ty]
- Obrázek 143 – Umístění náhrobníku syna Tobiáše Kožešníka v jižní stěně kostela Nejsvětější Trojice
- Obrázek 144 – Umístění úlomků náhrobníků ve zdi 1-9
- Obrázek 145 – Umístění úlomků náhrobníků ve zdi 10-11
- Obrázek 146 – Umístění úlomku náhrobníku ve zdi 12
- Obrázek 147 – Detail umístění úlomku náhrobníku ve zdi 3
- Obrázek 148 – Detail umístění úlomků náhrobníků ve zdi 10-11
- Obrázek 149 – Náhrobník řezníka Bohuslava. Český Brod
- Obrázek 150 – Náhrobník se lvem, Kouřim
- Obrázek 151 – Náhrobník Řehoře Nemastila, Český Brod
- Obrázek 152 – Náhrobník Jiřího Pírny, Kouřim
- Obrázek 153 – Detail andělských hlav na náhrobníku Adama Brodského z Věčina, Český Brod
- Obrázek 154 – Detail andělských hlav na náhrobníku Řehoře Nemastila, Český Brod
- Obrázek 155 – Detail andělských hlav na náhrobníku Evy Valšové, Český Brod
- Obrázek 156 – Detail andělských hlav na renesanční kazatelně při kostele Nejsvětější Trojice, Český Brod
- Obrázek 157 – Andělská hlava na kamenné desce nad portálem kostela Nejsvětější Trojice, Český Brod
- Obrázek 158 – Detail andělských hlav na náhrobku Ludmily z Věčina, Kouřim
- Obrázek 159 – Detail dětí držících vlastní nápisovou pásku, náhrobník Ludmily z Věčina, Kouřim
- Obrázek 160 – Detail postavy držící součást znakového pole, náhrobník Adama Hausera, Český Brod
- Obrázek 161 – Náhrobník Radslava II. Beřkovského z Šebířova, Praha
- Obrázek 162 – Náhrobník Jana Bakaláře, Kouřim
- Obrázek 163 – Náhrobník Doroty Millerové, Praha

Obrázek 164 – Náhrobník Jiřího Diblíka, Kouřim

Obrázek 165 – Náhrobník Kateřiny Hrabalové, Kouřim

Obrázek 166 – Náhrobník Pavla Juliše ze Šenpachu, Praha

Obrázek 167 – Náhrobník Jana Lána Srnovce z Varvažova, Kouřim